

วิทยานิพนธ์

ประสิทธิผลของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยาน
แห่งชาติอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเอราวัณ
จังหวัดกาญจนบุรี

**EFFECTIVENESS OF PARTICIPATION PROMOTION
PROJECTS FOR SUSTAINABLE MANAGEMENT OF
NATIONAL PARK: A CASE STUDY OF ERAWAN
NATIONAL PARK, KANCHANABURI PROVINCE**

นายสมพร คงชนกฤตกร

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. 2550

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร)

ปริญญา

การจัดการทรัพยากร

โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ประสิทธิภาพของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน:
กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

Effectiveness of Participation Promotion Projects for Sustainable Management of
National Park: A Case Study of Erawan National Park, Kanchanaburi Province

นามผู้วิจัย นายสมพร คงชนกฤตกร

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประพิณวดี ศิริสุภลักษณ์, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(รองศาสตราจารย์สมเพ็ชร มังกรคิน, Ph.D.)

ประธานสาขาวิชา

(รองศาสตราจารย์วุฒิ หวังวัชรกุล, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์วินัย อัจจงหาญ, M.A.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ประสิทธิผลของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน:
กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

Effectiveness of Participation Promotion Projects for Sustainable Management of National Park:
A Case Study of Erawan National Park, Kanchanaburi Province

โดย

นายสมพร คงชนกฤตกร

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร)

พ.ศ. 2550

สมพร คงชนกฤตกร 2550: ประสิทธิภาพของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการ
อุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร) สาขาการจัดการทรัพยากร
โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก:
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประพิณวดี ศิริศุภลักษณ์, Ph.D. 186 หน้า

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อโครงการ การมีส่วนร่วมของ
เจ้าหน้าที่และราษฎรในการบริหารและกิจกรรมของโครงการ ตลอดจนปัญหาอุปสรรค และเพื่อประเมิน
ประสิทธิผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อจัดการอุทยานแห่งชาติ
อย่างยั่งยืนของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสอบถามเจ้าหน้าที่
จำนวน 13 คน และหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกที่สามารถให้ข้อมูลได้ จำนวน 240 ครัวเรือน และใช้วิธีการทาง
สถิติ ได้แก่ อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และ Likert's scale
ตลอดจนค่าสถิติ t-test ในการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษา พบว่า เจ้าหน้าที่เห็นด้วยอย่างสูงกับการดำเนินงานของโครงการ โดยปัญหาอุปสรรคที่
พบในการดำเนินงาน ได้แก่ งบประมาณไม่เพียงพอ งบประมาณล่าช้า และพบว่าเจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมอย่างมาก
ในการบริหารโครงการในขณะที่ราษฎรมีส่วนร่วมในการบริหารและกิจกรรมของโครงการอยู่ในระดับปาน
กลาง โดยสาเหตุที่ทำให้การเข้าร่วมโครงการของราษฎรมีระดับปานกลางเนื่องจาก วันและเวลาในการ
ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไม่เหมาะสม นอกจากนั้นยังพบว่า ราษฎรที่
อาศัยอยู่ในเขตกับนอกเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ มีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารและกิจกรรมของ
โครงการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยรวมมีประสิทธิภาพใน
ระดับสูง พบว่า วัตถุประสงค์ที่ต้องการให้คนอยู่กับป่าได้อย่างชอบธรรมและเกื้อกูลกับธรรมชาติเพื่อแก้ไข
ปัญหาที่ดินทำกินและการอนุรักษ์ สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติตามแนวทางการอนุรักษ์ โดยเป็นที่ยอมรับ
ของทั้งชุมชน ประชาชน และหน่วยงานของรัฐมีประสิทธิภาพระดับสูง ในขณะที่การเพิ่มประสิทธิภาพด้าน
การจัดการของอุทยานแห่งชาติโดยให้ราษฎรในพื้นที่เป็นผู้สนับสนุนในการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรและ
ปัญหาด้านความเป็นอยู่มีประสิทธิผลในระดับปานกลาง ดังนั้นในการดำเนินงานต่อไปให้บรรลุประสิทธิผล
ในระดับสูงยิ่งขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการส่งเสริมให้ราษฎรในพื้นที่มีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง รวมถึง
ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการประกอบอาชีพในชุมชน และการหากลยุทธ์ในการทำให้
ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มากขึ้น อันจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการทุก
ประการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

Somporn Khongtanakrittakorn 2007: Effectiveness of Participation Promotion Projects for Sustainable Management of National Park: A Case Study of Erawan National Park, Kanchanaburi Province. Master of Science (Resource Management), Major Field: Resource Management, Interdisciplinary Graduate Program Thesis Advisor: Assistant Professor Prapinwadee Sirisupluxana, Ph.D 186 pages.

The objectives of this study were to study the opinions of the staff on the participation promotion project, the participation of staff and people in the project s administration and activitie, problems and obstacles, and to assess the effectiveness of the project operation for sustainable management of Erawan national park in Kanchanaburi Province. Primary data were collected from 13 staff of the project and 240 household heads or representatives using questionnaires. Statistical methods such as percentages, means, standard deviations, maximum, minimum, Likert’s scale and t - test were applied to analyze the data.

The study revealed that project staff strongly agreed with the project operation. The problems and obstacles of the project operation were inadequate budgets and the delay of the budget disposal. Participation of the project staff in the project administration and activities was at high level while that of the people was at a medium level. This was mainly due to the inappropriate date and time of dissemination of information for public relations and improper activities and unsuitable activity process. In addition it was found that participation in the project administration and activities of people inside and outside of the Erawan national park were not different.

The operational results, according to the objectives of the participation promotion project, showed highly effectiveness level as a whole. It was also found that the project was highly effective in meet its combined objectives of solving landless problems and conserving the natural resources. The people could stay within the forest while natural resource conservation was maintained under the agreement between the communities at the government. The objective of the incremental effectiveness of the national park management by including the people to participation in solving the natural resource and living problems had moderate effectiveness. Therefore, in order to increase the level of effectiveness in project operation and to make the more effective and efficient, the people in the national park area should get the permanent incomes and occupation promotion, gain settlement of occupanal funds and find strategies to make the people participate more in the resource conservation.

Student’s signature

Thesis Advisor’s signature

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาค้นคว้า เรียบเรียงวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ
ผศ.ดร.ประพิณวดี ศิริสุภลักษณ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รศ.ดร.สมเพ็ชร มังกรดิน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศรนาพณิช ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย รศ.ดร.วุฒิ
หวังวัชรกุล ประธานการสอบ อ.ดร.ธนะ บุญญสิริกุล ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่ให้คำแนะนำ
ช่วยเหลือ และตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ด้วยดีมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ คุณอนุพันธ์ ภู่วุฑฒิก ผู้อำนวยการ โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการ
จัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน และคุณคมเชษฐา จรุงพันธ์ ผู้จัดการ โครงการส่งเสริมการมีส่วน
ร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี คุณจิตร
บุญตา คุณสุรียา โกชกะ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ คณะกรรมการ โครงการของหมู่บ้านและ
ราษฎรในพื้นที่ทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่ใหม่ คุณแม่ใส คุณพ่อทองอินทร์ ที่ให้การสนับสนุน
และคอยเป็นกำลังใจมาโดยตลอด อีกทั้งคุณปีทมาภรณ์ ดิดทะ คุณกิตติกร คุณอานนท์ คุณเกียรติ
ศักดิ์ คุณสุขสันต์ คุณชนารักษ์ คุณศิริวรรณ คุณสมส่วน คุณวันใหม่ และพี่ เพื่อน สาขาการจัดการ
ทรัพยากรทุกท่าน ที่ช่วยเหลือเกื้อกูลและให้กำลังใจเสมอมา สำหรับความสำเร็จในครั้งนี้ข้าพเจ้า
ขอมอบแด่ผู้มีพระคุณทุกท่าน

สมพร คงชนกฤตกร

เมษายน 2550

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(12)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตการวิจัย	5
นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	8
แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ	9
แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผล	18
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	20
แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน	25
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการอุทยานแห่งชาติ	26
โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน	29
สมมติฐานในการวิจัย	38
กรอบแนวคิดการวิจัยการมีส่วนร่วม	38
กรอบแนวคิดในการประเมินผล	39
บทที่ 3 วิธีวิจัย	44
การเก็บรวบรวมข้อมูล	44
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	44
การสุ่มตัวอย่าง	45
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	48
การทดสอบเครื่องมือ	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล	50
บทที่ 4 ผลการวิจัย	71
ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	72
การมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่และราษฎรในโครงการส่งเสริม การมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	83
การประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	102
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	149
สรุปผลการวิจัย	149
ข้อเสนอแนะ	153
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	156
ภาคผนวก	162
ประวัติการศึกษา และการทำงาน	186

สารบัญญัตราง

ตารางที่		หน้า
3.1	ชุมชนที่ทำการจำแนกตามระยะทางระหว่างที่อยู่อาศัยถึงพื้นที่ป่า	46
3.2	จำนวนกลุ่มตัวอย่างภายหลังสิ้นสุดขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง	48
3.3	แนวทางการวิจัย	64
3.4	แนวทางการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม	66
4.1	ลักษณะทั่วไปของเจ้าหน้าที่โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	73
4.2	ระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับนโยบายของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม	75
4.3	ระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม	76
4.4	ระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับแผนงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม	77
4.5	ระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของบุคลากรในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม	78

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.6	ระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม	79
4.7	สรุประดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อ โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	81
4.8	ประเด็นปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม	81
4.9	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม	82
4.10	ระดับการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ในการบริหารโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	84
4.11	ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	87
4.12	ระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการบริหารโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	91
4.13	สรุประดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการบริหารโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	96
4.14	ระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในบริหารโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี แยกตามชุมชน	97
4.15	การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตกับนอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	97

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.16	การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตกึ่งนอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี จากความคิดเห็นในแต่ละด้าน	98
4.17	ปัญหาอุปสรรค ในการเข้าร่วมกิจกรรมของ โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม	100
4.18	ข้อเสนอแนะของราษฎรในการเข้าร่วมกิจกรรมของ โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	101
4.19	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความชัดเจนของที่ดินทำกิน	103
4.20	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความชัดเจนของที่ดินทำกินแยกตามชุมชน	103
4.21	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการยอมรับและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐ เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ	105
4.22	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาชีพการงานและการครองชีพ	106
4.23	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาชีพการงานและการครองชีพแยกตามชุมชน	106

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.24	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความสามารถในการจัดและลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ	108
4.25	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความสามารถในการจัดและลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ แยกตามชุมชน	108
4.26	สรุปประสิทธิผลด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่สามารถอยู่กับป่าได้อย่างชอบธรรม	109
4.27	สรุปประสิทธิผลด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่สามารถอยู่กับป่าได้อย่างชอบธรรม แยกตามชุมชน	110
4.28	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้	111
4.29	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้แยกตามชุมชน	112
4.30	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับแรงจูงใจของชุมชนในการให้ความร่วมมือกับรัฐในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ	113
4.31	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการกระจายผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ	114

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.32	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการกระจายผลประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติ แยกตามชุมชน	114
4.33	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ	115
4.34	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ แยกตามชุมชน	116
4.35	สรุปประสิทธิผลด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่อยู่กับป่าได้ อย่างเกื้อกูลกับธรรมชาติ	117
4.36	สรุปประสิทธิผลด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่อยู่กับป่าได้ อย่างเกื้อกูลกับธรรมชาติ แยกตามชุมชน	117
4.37	สรุปผลการประเมินประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ของโครงการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	119
4.38	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์	120
4.39	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์ แยกตามชุมชน	121
4.40	ระดับความคิดเห็นของราษฎร เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน	122

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.41	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน แยกตามชุมชน	122
4.42	ประสิทธิผลด้านความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน	123
4.43	สรุปประสิทธิผลด้านความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน แยกตามชุมชน	124
4.44	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม	125
4.45	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม แยกตามชุมชน	126
4.46	สรุปประสิทธิผลด้านความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	126
4.47	สรุปผลการประเมินประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของโครงการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	127
4.48	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความแข็งแกร่งและศักยภาพของชุมชน และองค์กรชุมชน	129

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.49	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความแข็งแกร่งและศักยภาพของชุมชน และองค์กรชุมชน แยกตามชุมชน	129
4.50	ระดับความคิดเห็นของเกี่ยวกับความเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง และเป็นแบบอย่างที่ดี ของสังคมของผู้นำชุมชน	130
4.51	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง และเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมของผู้นำชุมชน แยกตามชุมชน	131
4.52	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตบริการ	132
4.53	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการมีอาชีพรองรับที่ไม่มีผลกระทบต่อ ทรัพยากรธรรมชาติ	133
4.54	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการมีแหล่งเงินทุนสนับสนุนการ ประกอบอาชีพ การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง และเพียงพอต่อความต้องการ	134
4.55	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการมีแหล่งเงินทุนสนับสนุนการ ประกอบอาชีพ การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง และเพียงพอต่อความต้องการ แยกตามชุมชน	135
4.56	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความสามารถในการยกระดับ คุณภาพชีวิต	136

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.57	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความสามารถในการยกระดับคุณภาพชีวิต แยกตามชุมชน	136
4.58	สรุปประสิทธิผลด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ	137
4.59	สรุปประสิทธิผลด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ แยกตามชุมชน	138
4.60	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดและลดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	139
4.61	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดและลดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แยกตามชุมชน	140
4.62	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการดำรงไว้ซึ่งความเป็นธรรมชาติและ ความพึงพอใจของทรัพยากรการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ	141
4.63	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการดำรงไว้ซึ่งความเป็นธรรมชาติและ ความพึงพอใจของทรัพยากรการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ แยกตามชุมชน	141
4.64	ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศป่าไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ	142

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.65	ระดับความคิดเห็นราษฎรเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศป่าไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ แยกตามชุมชน	143
4.66	สรุปประสิทธิผลด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ	144
4.67	สรุปประสิทธิผลด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ แยกตามชุมชน	144
4.68	สรุปผลการประเมินประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	145
4.69	สรุปการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืนของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	146

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กระบวนการประเมินโครงการ	15
2	กรอบแนวคิดการวิจัยการมีส่วนร่วม	39
3	กรอบแนวคิดการประเมินผล	43
4	ผลการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	148

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

จากการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในอดีต ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1 (เริ่มปี พ.ศ. 2504) จนถึงฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ช่วงต้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504) รัฐบาลพยายามที่จะเร่งพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อแก้ปัญหาที่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังยากจนอยู่มาก ในขณะที่อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรในชนบทอยู่ในระดับที่สูง ทำให้ความต้องการใช้ทรัพยากรสูงตามไปด้วย ส่งผลทำให้ทรัพยากรธรรมชาติลดลง เนื่องจากประชาชนมีความต้องการพื้นที่ทำกินมากขึ้น บวกกับการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในการเพิ่มผลผลิตในทุกกิจกรรมทางเศรษฐกิจ จึงเป็นช่วงที่สภาพพื้นที่ของประเทศมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรุนแรง ประชาชนบุกรุกพื้นที่ป่ากันอย่างกว้างขวาง ทั้งที่อยู่ในเขตป่ามาก่อนและบุกรุกเข้าไปอยู่ในใหม่ สถานการณ์ดังกล่าวได้ดำเนินไปพร้อมกับความพยายามของรัฐที่จะประกาศเขตอุทยานแห่งชาติและเขตป่าสงวน เพื่อรักษาพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้ได้มากที่สุด (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2549) ต่อมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) แนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากการมุ่งใช้ประโยชน์เพียงอย่างเดียวมาสู่การจัดการตามแนวทางของการอนุรักษ์ ปัญหาที่ตามมา คือ รัฐเริ่มมีความขัดแย้งกับราษฎรเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ และนโยบายของรัฐบาลที่จะแก้ปัญหาที่ดินทำกินในพื้นที่ป่าไม้โดยพยายามจะให้สิทธิทำกินในรูปแบบต่างๆ แต่การบุกรุกพื้นที่ป่าก็ยังคงอยู่ การเรียกร้องสิทธิการใช้ประโยชน์จากป่าก็ยังมีมากขึ้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) รัฐจึงเริ่มให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมากยิ่งขึ้นจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) รัฐปรับเปลี่ยนแนวคิดเพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ทันต่อเหตุการณ์และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก สามารถแก้ไขและบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้น รัฐจึงมีนโยบายบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างบูรณาการ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม โดยรัฐได้จัดทำโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ขึ้นเป็น โครงการนำร่องเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ซึ่งชุมชนอาศัยอยู่

โดยที่ โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน จัดทำขึ้น โดย กรมป่าไม้ เมื่อปี พ.ศ. 2544 ในปัจจุบันอยู่ภายใต้สังกัด กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เป็นการดำเนิน โครงการเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐในการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ชุมชนพึ่งพิงอยู่ สร้างองค์ความรู้ ภูมิปัญญาให้แก่ชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล และการจัดตั้งองค์กรที่แข็งแกร่ง อันนำไปสู่ความมั่นคงของการดำรงชีพ ขยะระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิต การประกอบอาชีพและการช่วยเหลือรักษาพื้นที่ป่าไม้ที่เป็นสมบัติของชาติร่วมกันให้มีความสมบูรณ์และยั่งยืนต่อไปในอนาคต โดยมีอุทยานแห่งชาติเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 30 แห่ง ทั่วประเทศ อุทยานแห่งชาติที่เริ่มดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 มีจำนวน 6 แห่ง อุทยานแห่งชาติที่เริ่มดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 มีจำนวน 12 แห่ง อุทยานแห่งชาติที่เริ่มดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 มีจำนวน 8 แห่ง และอุทยานแห่งชาติที่เริ่มดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ.2549 มีจำนวน 4 แห่ง แผนการดำเนินงานของโครงการประกอบด้วยแผนงานหลัก 3 แผนงาน ได้แก่ แผนปฏิบัติการระดับชุมชน/ท้องถิ่น แผนปฏิบัติการระดับหน่วยงานของรัฐ และแผนงานอื่นๆ (ประชุมคณะดำเนินงานระดับพื้นที่ สัมมนาเวทีสัญจรแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประชุมคณะทำงานเฉพาะกิจ ฯลฯ) โดยในแต่ละแผนงานจะประกอบด้วยกิจกรรมย่อย อุทยานแห่งชาติที่เข้าร่วมโครงการจะเสนอกิจกรรมตามแผนงานแก่ส่วนกลาง โดยกิจกรรมตามแผนงานดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในอุทยานแห่งชาตินั้นๆ

อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นอุทยานแห่งชาติอันดับที่ 12 ของประเทศ ได้ประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ.2518 มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 549.9 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 343,735 ไร่ เป็นอุทยานแห่งชาติทางบกที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพ และความสวยงามตามธรรมชาติ จัดได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีผู้เข้าไปท่องเที่ยวมากเป็นอันดับ 4 ของอุทยานแห่งชาติทั่วประเทศ โดยมีตัวเลขผู้เข้าไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จากสถิติปี 2544-2546 มีจำนวน 422,591 944,367 และ 490,462 คน ตามลำดับ อีกทั้งยังเป็นอุทยานแห่งชาติที่สร้างรายได้มากเป็นอันดับ 3 ของอุทยานแห่งชาติทั่วประเทศ จากตัวเลขสถิติรายได้ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณปี 2542-2546 พบว่าอุทยานแห่งนี้ สามารถสร้างรายได้ ดังนี้คือ 7,698,737.00 10,015,243.00 12,364,663.00 17,211,600.00 และ 19,763,010.00 บาท ตามลำดับ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2546) และได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน

เมื่อปีงบประมาณ พ.ศ.2547 และดำเนินงานต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2549) โดยอุทยานแห่งชาติเอราวัณมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในโครงการทั้งหมด 13 คน และมีราษฎรอาศัยอยู่ทั้งภายในเขต คาบเกี่ยวแนวเขตและรอบนอกเขตอุทยานแห่งชาติ มีพื้นที่เป้าหมายของโครงการทั้งหมด 18 ชุมชน ซึ่งเป็นชุมชนที่มีปัญหาความขัดแย้งกับอุทยานแห่งชาติเอราวัณมาตลอดระยะเวลา 30 ปีของการประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ การดำเนินงานตามแผนงานหรือกิจกรรมโครงการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ที่ผ่านมายังไม่เคยมีการประเมินผลการดำเนินงานโครงการ เพื่อวัดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงานของโครงการ ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้จัดการโครงการและผู้บริหารโครงการ ไม่ทราบถึงความก้าวหน้าของโครงการ และขาดข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ในการปรับปรุงแก้ไขแผนการปฏิบัติงาน

ดังนั้นผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ การมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่และราษฎรในการบริหารโครงการ ตลอดจนปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของราษฎรในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ รวมถึงประเมินผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งอยู่ในการดำเนินการดำเนินงานปีงบประมาณ พ.ศ. 2547-2551 โดยใช้การประเมินตามเกณฑ์ประสิทธิผล เพื่อวัดความสามารถในการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการ ครอบคลุม ระยะเวลาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2547-2549 นอกจากนั้นแล้วผลที่ได้จากการประเมินผล ยังสามารถเป็นข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงแก้ไขแผนการปฏิบัติงานเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่และราษฎรในการบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยในครั้งนี้ จะทำให้เจ้าหน้าที่ ผู้จัดการ โครงการ ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ตลอดจนผู้ที่สนใจ ได้ทราบถึง ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต่อการดำเนินงานโครงการ รวมถึงการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่และราษฎร ตลอดจนปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะของราษฎรในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ อีกทั้งยังรวมถึงระดับของการบรรลุประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ตลอดระยะเวลาการดำเนินงานตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2547-2549 เพื่อนำผลสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะที่เกิดขึ้นจากการประเมินผลในครั้งนี้ ไปปรับปรุงแก้ไขแผนการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่และเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างรัฐและราษฎรในพื้นที่อันจะก่อให้เกิดความยั่งยืนทางสังคมมากขึ้น รวมถึงเป็นกรณีศึกษาให้อุทยานแห่งชาติที่เข้าร่วมโครงการหรือพื้นที่อนุรักษ์อื่นๆ ได้ศึกษาและนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงและข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นสมบัติของชาติให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาประสิทธิผลของ โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นการประเมินผลในระหว่างการดำเนินงาน โครงการ (on-going evaluation) ครอบคลุมช่วงระยะเวลา ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2547-2549 ซึ่งจะใช้การประเมินตามเกณฑ์ประสิทธิผล เพื่อวัดความสามารถในการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการ แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วนตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ส่วนที่ 1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ทำการศึกษาจากเอกสารรายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ คู่มือการปฏิบัติงาน รายงานค่าใช้จ่ายและผลการปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2547-2549 และสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ส่วนที่ 2 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่และราษฎรในการบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ทำการศึกษาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลการตอบแบบสอบถามของเจ้าหน้าที่และราษฎร เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของราษฎรในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ที่ได้ดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2547-2549

ส่วนที่ 3 เพื่อประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ทำการศึกษาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลการตอบแบบสอบถามของราษฎร เกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

โดยที่ จะทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่โครงการทุกคน (จำนวน 13 คน) และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกที่สามารถให้ข้อมูลได้ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมายของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม จำนวนตัวอย่าง 240 ครัวเรือน จากการสุ่ม

ตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ (บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์) จำนวน 91 ครัวเรือน ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ (บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์) จำนวน 101 ครัวเรือน และชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ (บ้านพุพง อำเภอ ไทรโยค) จำนวน 48 ครัวเรือน

นิยามศัพท์

โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม หมายถึง โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการ อุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ที่จัดตั้งขึ้นโดย กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ภายใต้การ ดำเนินงานของสำนักอุทยานแห่งชาติ เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรป่าไม้ที่ชุมชนพึ่งพิงอยู่

การอยู่กับป่าได้อย่างชอบธรรม หมายถึง เงื่อนไขที่ประชาชนในพื้นที่โครงการส่งเสริมการ มีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ยอมรับว่าถูกต้องตามกฎหมายหรือสอดคล้อง กับวิถีปฏิบัติของขนบธรรมเนียมประเพณี ในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่

การอยู่กับป่าได้อย่างเกื้อกูลธรรมชาติ หมายถึง ประชาชนในพื้นที่โครงการส่งเสริมการมี ส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน สามารถใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ โดยไม่ทำให้เกิดความเสียหายและสนับสนุนให้เกิดความเพิ่มพูนของทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่

ผลลัพธ์ หมายถึง สิ่งที่ได้รับหรือผลสำเร็จอันเนื่องมาจากผลของการดำเนินงานโครงการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน

หลักเกณฑ์ กติกาประชาคมร่วมรัฐ หมายถึง ระเบียบข้อบังคับในการใช้ประโยชน์ ทรัพยากรในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ที่ประชาชนในพื้นที่และอุทยานแห่งชาติตกลงถือปฏิบัติร่วมกัน

กองทุนหมู่บ้านเพื่อการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติ หมายถึง กองทุนเพื่อการพัฒนาชุมชนและ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จัดตั้งขึ้น โดยความร่วมมือระหว่างอุทยาน แห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรีและชุมชนในพื้นที่เป้าหมายของโครงการส่งเสริมการมีส่วน ร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน

อาสาสมัครพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเอราวัณ หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีส่วนร่วมใน โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ในรูปแบบของแนวร่วมในการช่วยดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ บน พื้นฐานของการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติตามแนวทางการอนุรักษ์

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาประสิทธิผลของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็น การประเมินผลในระหว่างดำเนินงาน โครงการ (on-going evaluation) โดยใช้เกณฑ์ประสิทธิผล มี แนวคิดที่เกี่ยวข้องในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผล
3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
4. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน
5. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการอุทยานแห่งชาติ
6. โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน
7. สมมติฐานการวิจัย
8. กรอบแนวคิดในการวิจัยการมีส่วนร่วม
9. กรอบแนวคิดการประเมินผล

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ

การประเมินผล ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “evaluation” ซึ่งมีผู้ศึกษาและให้ความหมาย ไว้หลายแนวทาง ดังเช่น บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2535) ได้ให้ความหมายของการประเมินผล ในแง่ของการตัดสินคุณค่า (value judgement) ไว้ว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการ ตัดสินคุณค่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างมีหลักเกณฑ์ ซึ่ง (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2540) ก็ได้สรุป ความหมายของการประเมินผลในแนวทางเดียวกัน คือ การประเมินผลสิ่งใดก็ตามจะต้อง ประกอบด้วย ส่วนประกอบที่ได้จากการวัดกับการตัดสินคุณค่าของส่วนประกอบนั้น โดย เปรียบเทียบส่วนประกอบที่ได้จากการวัดกับเกณฑ์ ดังนั้นเมื่อจะกล่าวถึงความหมายของ การ ประเมินผลโครงการ ในแง่ของการตัดสินคุณค่า (value judgement) โกวิทช์ พวงงาม (2534) ได้ให้ ความหมายไว้ว่า การประเมินผลโครงการ หมายถึง กระบวนการที่จะวัดและทำการวิเคราะห์ผลการ

ปฏิบัติงานตามโครงการว่าผลการปฏิบัติงานได้เกิดผลตรงกับวัตถุประสงค์ของโครงการที่วางไว้หรือไม่ และการดำเนินงานตามโครงการมีประสิทธิผลเพียงใด ซึ่งผลที่ได้จากการประเมินผลจะสามารถบอกได้ว่าโครงการนั้นสำเร็จหรือล้มเหลวเพียงใด

จากความหมายของการประเมินผลข้างต้น สามารถสรุปเป็นแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ในแง่ของการตัดสินคุณค่า (value judgement) ได้ว่า การประเมินผลโครงการ หมายถึง กระบวนการวัดหรือตรวจสอบการดำเนินงานของโครงการ เพื่อการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงาน ได้เกิดผลตรงกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการที่วางไว้หรือไม่

การประเมินผลโครงการมีบทบาทสำคัญในการช่วยตัดสินคุณค่าของกระบวนการหรือวิธีการดำเนินงาน และการบรรลุความสำเร็จของการดำเนินงาน เช่น ทำให้ทราบว่า การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพียงไร วิธีการที่ใช้มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ผลของการดำเนินงานทำได้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่มากน้อยเพียงไร เป็นต้น การประเมินจะช่วยให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินคุณค่าของโครงการว่าจะขยายผลโครงการต่อ หรือยกเลิก รวมทั้งมีประโยชน์ต่อการพัฒนาปรับปรุงองค์การ แผน แผนงานและโครงการ (สมคิด พรหมขู้, 2542)

โดยนักวิชาการด้านประเมินผลได้จำแนกประเภทของการประเมินผลไว้หลายแนวทาง เช่น การประเมินผลจำแนกตามวิธีการประเมิน การประเมินผลจำแนกตามผู้ประเมิน และการประเมินผลจำแนกตามระยะเวลา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (สุมาลี ปิตยานนท์, 2537)

1. การประเมินผลจำแนกตามวิธีการประเมิน ซึ่ง วิธีการประเมิน หมายถึง วิธีการที่ผู้ประเมินใช้ในการออกแบบการประเมิน เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับรวมกันได้ วิธีการประเมินโดยทั่วไปแบ่งเป็น 2 วิธี คือ วิธีการตามแนวปริมาณ (quantitative approach) และวิธีการตามแนวคุณภาพ (qualitative approach)

1.1 การประเมินผลตามแนวปริมาณ เป็นการประเมินที่เน้นการนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์กายภาพมาใช้ในการประเมินผล กล่าวคือ เน้นการให้ค่าทางตัวเลขกับปรากฏการณ์ต่างๆ ทางนโยบาย นำตัวเลขที่ได้มาคำนวณโดยอาศัยวิธีการทางสถิติและ/หรือคณิตศาสตร์ ถ้าเป็นไปได้จะพยายามสร้างตัวแบบทางสถิติ และ/หรือคณิตศาสตร์ขึ้นมาเพื่ออธิบายผลของนโยบายนั้นๆ

1.2 การประเมินผลตามแนวคุณภาพ เป็นการประเมินผลที่เน้นการแสวงหาความจริงเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในการนำนโยบายไปปฏิบัติและผลของนโยบายมักสนับสนุนการวิเคราะห์และประเมิน โดยยึดประสบการณ์ที่ได้รับรู้มาเป็นเกณฑ์

2. การประเมินผลจำแนกตามผู้ประเมิน โดยทั่วไปจะแบ่งประเภทการประเมินผล เมื่อพิจารณาจากผู้ประเมินนโยบายเป็น 3 ประเภท คือ

2.1 การประเมินผลโดยหน่วยงานรัฐบาล เป็นการประเมินประเภทที่มักเน้นการประเมินกรณีใดกรณีหนึ่ง หรือจุดใดจุดหนึ่งของนโยบายเท่านั้น และจะนำเอาเฉพาะบางพื้นที่มาพิจารณา โดยมีลักษณะที่ทำให้เป็นครั้งคราวเพื่อตรวจสอบการทำงานเป็นระยะมากกว่าการประเมินผลเต็มรูปแบบทั้งหมด วิธีการที่ใช้ในการประเมินผลมีลักษณะไม่แน่นอน โดยทั่วไปจะมีลักษณะที่ทำให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์หรือระเบียบปฏิบัติต่างๆ มากกว่าการประเมินอย่างจริงจัง

2.2 การประเมินผลโดยองค์การอิสระ เป็นการประเมินที่มีวิธีการและคุณภาพของการประเมินผลแตกต่างกันไปตามคุณสมบัติของผู้ประเมิน

2.3 การประเมินผลโดยนักวิชาการ เป็นการประเมินผลที่มีลักษณะเป็นระบบมีความถูกต้องทางวิชาการสูง โดยทั่วไปมักทำตามขั้นตอนที่สำคัญ 6 ขั้นตอนเรียงลำดับ ดังนี้ (1) การชี้ให้เห็นถึงเป้าหมายที่ต้องการประเมิน (2) วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่อาจพบในระหว่างการประเมิน (3) กำหนดวิธีการและสิ่งที่ต้องการทำเพื่อประเมินผลนโยบายที่ต้องการ (4) วัดความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ (5) แยกแยะให้ชัดเจนว่าผลข้อใดเกิดจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ ผลข้อใดเกิดจากเหตุอื่นๆ และสุดท้ายคือ (6) การวิเคราะห์ว่าผลที่เกิดขึ้นจะอยู่เช่นนั้นนานเท่าใด

3. การประเมินผลจำแนกตามระยะเวลา ซึ่งนักวิชาการประเมินผลหลายท่านได้จำแนกไว้สอดคล้องกัน และผู้วิจัยได้ถือเป็นแนวทางในการวิจัยในครั้งนี้ โดยเป็นการประเมินผลซึ่งจำแนกตามระยะเวลาของการดำเนินงาน โดยแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ คือ

3.1 การประเมินผลก่อนการดำเนินงาน โครงการ (ex-ante evaluation) เป็นการประเมินความเป็นไปได้ของโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้มีอำนาจอนุมัติโครงการ คือ

อนุมัติให้ทำหรือไม่ให้ทำโครงการ ซึ่งถ้าเป็นโครงการลงทุนขนาดใหญ่ต้องมีการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ (feasibility study) หรือการศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้ใช้บริการ (need assessment) โดยศึกษาพิจารณาในหลายๆ ด้านทั้งทางด้านเทคนิคเครื่องมือเครื่องใช้ ด้านการเงิน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม รวมทั้งความพร้อมทางด้านสิ่งแวดล้อม โครงการลงทุนในระดับท้องถิ่นต้องมีข้อมูลการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจ ผลประโยชน์ต่อหน่วยค่าใช้จ่าย (cost-benefit study) หรือ ผลประโยชน์สุทธิที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับสังคม

3.2 การประเมินผลในระหว่างดำเนินงานโครงการ (on-going evaluation) เป็นการประเมินผลเมื่อมีการดำเนินงานตาม โครงการและเน้นศึกษาในเรื่องผลผลิต (output) ในรูปผลผลิตที่เกิดขึ้นโดยตรง (effects) รวมถึงผลกระทบในระยะสั้น (immediate impact) โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

3.2.1 การติดตามโครงการ (project monitoring) เป็นกิจกรรมที่ทำระหว่างการดำเนินงานตาม โครงการ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลด้านปัจจัยกับทรัพยากรของ โครงการ เช่น การจัดส่งปัจจัย การใช้ปัจจัยของแต่ละกิจกรรม ความคืบหน้า ปัญหาและข้อขัดข้องต่างๆ ของโครงการ ข้อมูลที่ได้จากการติดตามจะมีประโยชน์ในแง่ของการควบคุมและกำกับ โครงการเพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

3.2.2 การประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ระหว่างที่โครงการกำลังดำเนินการจะมีการประเมินผลเป็นระยะๆ เพื่อให้ข้อมูลแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้บริหาร โครงการระดับต่างๆ ส่วนใหญ่ข้อมูลจะนำมาใช้ในการประเมินผลนั้นได้มาจากรายงานการติดตามโครงการและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเท่าที่จำเป็น สำหรับสิ่งที่จะประเมิน ก็คือ กระบวนการดำเนินงาน โดยเน้นในสิ่งเหล่านี้ คือ

ก. ตรวจสอบให้แน่ใจว่าวัตถุประสงค์ของโครงการนั้นกำหนดไว้ถูกต้องแล้ว และมีงานหรือกิจกรรมของ โครงการที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้

ข. วิเคราะห์ถึงประสิทธิภาพของกระบวนการดำเนินงานในแง่ของระยะเวลา ต่อค่าใช้จ่ายต่อหน่วยของการผลิต และวิเคราะห์การดำเนินงานขององค์กร

ค. วิเคราะห์ผลได้เบื้องต้นในแง่ของปริมาณตามเป้าหมายและคุณภาพของเป้าหมาย

ง. วิเคราะห์ถึงศักยภาพของโครงการจะประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์เร่งด่วนและวิเคราะห์ถึงศักยภาพของโครงการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ระดับกลาง (intermediate object) และวัตถุประสงค์ระยะยาว (long-term development objective)

จ. ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.3 การประเมินผลหลังจากที่โครงการเสร็จสิ้นแล้ว (ex-post evaluation) เป็นการวิเคราะห์ผลระยะสั้นและระยะยาวของโครงการ การประเมินผลในช่วงนี้มีลักษณะที่ลึกลับ และให้รายละเอียดมากกว่าการประเมินผลในระหว่างการดำเนินโครงการ การวิเคราะห์ผลจะเริ่มจากการวิเคราะห์ผลได้เบื้องต้นว่า ผลได้เบื้องต้นนี้ก่อให้เกิดผลได้ระดับกลางมากน้อยเพียงใด และจากผลได้ระดับกลางนี้จะก่อให้เกิดผลได้ระดับสุดท้ายตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใด ในการประเมินในขั้นตอนนี้สิ่งที่ยากที่สุด ได้แก่ การกำหนดตัวชี้วัด กล่าวคือ จะใช้อะไรเป็นตัวชี้วัดได้ระดับกลางและระดับสุดท้าย วัตถุประสงค์ของการประเมินผลหลังโครงการนี้เป็นบทเรียนกว้างๆ ในอนาคตในแง่ของการกำหนดนโยบาย การวางแผนโครงการ วิธีการดำเนินงาน และบทบาทของปัจจัยต่างๆ ที่โครงการไม่สามารถควบคุมได้ แต่มีผลกระทบต่อผลได้ในระยะยาวของโครงการ สำหรับจุดเน้นของการประเมินผลหลังโครงการมีดังนี้

3.3.1 วิเคราะห์ผลได้ของโครงการว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาในระดับชาติหรือไม่

3.3.2 วิเคราะห์ว่าวัตถุประสงค์ของโครงการนั้นได้กำหนดไว้ถูกต้องแล้วหรือไม่อย่างไร

3.3.3 วิเคราะห์ว่าวัตถุประสงค์ของโครงการนั้นได้กำหนดไว้ถูกต้องแล้วหรือไม่อย่างไร

3.3.4 วิเคราะห์ถึงปัจจัยต่างๆ ซึ่งโครงการไม่สามารถควบคุมได้แต่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ

3.3.5 วิเคราะห์การบริหารองค์กรและกระบวนการดำเนินงานตลอดจนการติดตามและควบคุมโครงการ

3.3.5 วิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานและชี้ข้อดีข้อบกพร่องของโครงการ

จากประเภทของการประเมินผลที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น การที่จะทราบว่าการประเมินที่ผู้ประเมินกำลังทำอยู่จัดอยู่ในประเภทใด ย่อมขึ้นอยู่กับว่าผู้ประเมินจะยึดแนวทางการจำแนกตามแนวคิดใด ทำที่สุดเมื่อมีการดำเนินงาน โครงการใดๆ ก็ตาม จะก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหมายไว้ และผลลัพธ์ที่ไม่ได้คาดหมาย ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ชนิดดังต่อไปนี้

1. ผลที่สร้างได้ (outputs) เป็นผลลัพธ์หรือบริการบางอย่างที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการใส่ปัจจัยนำเข้า (inputs) ไปในกิจกรรมหนึ่งๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้น ผลที่สร้างได้อาจเป็นผลทางรูปธรรม เช่น ความยาวของถนน คลองชลประทาน หรือเป็นผลทางบริการที่จัดให้มีขึ้น เช่น การฝึกอบรมอาชีพ การจัดหาบริการเงินกู้ การบริการทางด้านสาธารณสุข เป็นต้น

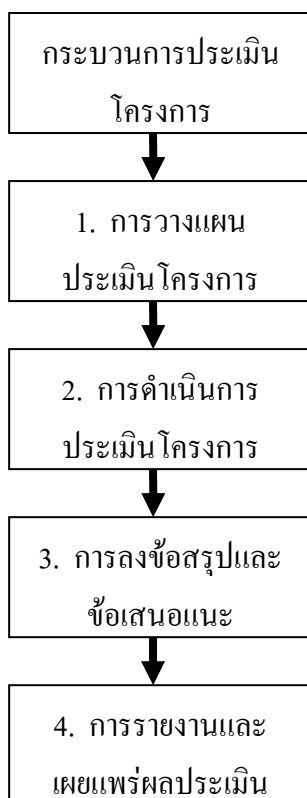
2. ผลกระทบระยะสั้น (effects) เป็นผลที่เกิดจากการใช้ผลที่สร้างได้ (outputs) ของโครงการ เช่น การเพิ่มขึ้นของผลผลิตเกษตรอันเกิดจากการมีน้ำชลประทาน การใช้ปุ๋ยมากขึ้นอันเนื่องมาจากการจัดหาเงินกู้มาให้เกษตรกร ผลกระทบระยะสั้นมักเกิดขึ้นระหว่างที่โครงการกำลังดำเนินการอยู่ แต่ผลลัพธ์สูงสุด (full effect) มักจะไม่เกิดขึ้นจนกว่าโครงการนั้นๆ จะพัฒนาไปเต็มที่แล้ว

3. ผลกระทบระยะยาว (impacts) เป็นผลที่เกิดขึ้นเพื่อสนองวัตถุประสงค์ระยะยาว เป็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของสภาพความเป็นอยู่ในบั้นปลายของวงกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับจากโครงการ เช่น รายได้ที่เพิ่มขึ้น โภชนาการดีขึ้น ผลกระทบระยะยาวสามารถเกิดขึ้นกับทั้งระดับบุคคล ครัวเรือน ชุมชน และประเทศ ผลกระทบระยะยาวอาจเริ่มเกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานโครงการ เช่น การมีงานทำเพิ่มขึ้น การมีรายได้และระดับโภชนาการดีขึ้น แต่ผลกระทบระยะยาวบางส่วนอาจเกิดขึ้นภายหลังที่โครงการสิ้นสุดไปแล้ว

ความแตกต่างระหว่างผลที่สร้างได้ ผลกระทบระยะสั้น และผลกระทบระยะยาวนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะ ขอบเขต และขนาดของโครงการ ที่สำคัญขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์จำเพาะของโครงการนั้น (อังกาบ กอศรีพร, 2531)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น การวิจัยในครั้งนี้ ได้ยึดการประเมินผลจำแนกตามระยะเวลา เป็นแนวทางในการวิจัย ดังนั้นการประเมินผลการดำเนินงานของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินงาน โครงการปีงบประมาณ พ.ศ. 2547-2551 จึงเป็นการประเมินผลในระหว่างดำเนินงานโครงการ (on-going evaluation) ซึ่งจะครอบคลุมช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2547-2549 โดยคำนึงถึงผลที่สร้างได้ (outputs) ผลกระทบระยะสั้น (effects) รวมถึงผลกระทบระยะยาว (impacts) ที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงานโครงการ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการประเมินผลโครงการของ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2540) ซึ่งได้กล่าวว่าการประเมินผลโครงการจะประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน มาเป็นแนวทางในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการประเมินโครงการ

ที่มา: ดัดแปลงมาจาก สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2540: 157)

กระบวนการประเมินโครงการมีรายละเอียดของขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผนการประเมินโครงการ การวางแผน คือ การกำหนดผลลัพธ์และวิธีการคาดหวัง ในการดำเนินการวางแผนประเมินผลโครงการมีขั้นตอนดังนี้

1.1 รวบรวมข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการที่จะประเมินเพื่อศึกษาความเข้าใจให้ถ่องแท้ถึงที่มาของโครงการ เป็นโครงการอะไร มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายอะไร มีวิธีการดำเนินการอย่างไร ผลลัพธ์ที่คาดหวังคืออะไร เป็นต้น

1.2 ปรึกษาหารือกับผู้ให้ประเมินและผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

1.3 กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน

1.4 กำหนดประเด็นขอบเขต และวิธีการประเมินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประเมิน และมีความเป็นไปได้ทั้งด้านวิธีการและการปฏิบัติ

1.5 เขียนข้อเสนอโครงการประเมิน โดยมุ่งตอบคำถามสามประการหลัก คือ ทำไมต้องประเมินโครงการนี้ ประเมินอะไร และจะประเมินโครงการนี้ได้อย่างไร ต้องการทรัพยากรและงบประมาณมากน้อยเพียงใด

2. การดำเนินการประเมินโครงการ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 กำหนดตัวชี้วัด เครื่องมือ เทคนิคการรวบรวมข้อมูล

2.2 ทำการรวบรวมข้อมูลตามวิธีการที่กำหนด

2.3 ทำการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบตามวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

2.4 จัดทำรายงานการประเมินโครงการ

3. การลงข้อสรุปและให้ข้อเสนอแนะ โดยดำเนินการตามกระบวนการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ปรึกษาหารือกับผู้ที่มีความสำคัญต่อโครงการ

3.2 จัดทำข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

3.3 จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

4. การรายงานและเผยแพร่ผลประเมินเพื่อใช้ประโยชน์จากผลการประเมินให้มากที่สุด

เมื่อทราบถึงขั้นตอนของการประเมินผลโครงการแล้ว ในการประเมินโครงการเพื่อตัดสินใจคุณค่าของสิ่งใดๆ ของโครงการว่าดี เหมาะสม หรือไม่ เพียงใด จำเป็นจะต้องนำตัวชี้วัดไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผล โดยเกณฑ์ในการประเมินผล มีหลายเกณฑ์ด้วยกัน ที่

นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน และผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกณฑ์ที่การประเมินผลตามแนวคิดของ ประชัช เปี่ยมสมบูรณ์ (2529) ซึ่งได้กล่าวถึงรายละเอียดของเกณฑ์ประเมินผล 6 เกณฑ์ ต่อไปดังนี้

1. เกณฑ์ประสิทธิผล (effectiveness) หมายถึง การพิจารณาความสามารถในการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการ เป็นการตอบคำถามว่าผลลัพธ์ของโครงการที่ปรากฏบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงไร ประสิทธิภาพเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้หลักเหตุผลทางเทคนิคทางวิชาการ (technical rationality) การประเมินผลไม่ได้สนใจว่าโครงการดำเนินการไปตามกระบวนการที่วางแผนไว้หรือไม่ แต่มุ่งที่การวัดผลลัพธ์บางลักษณะได้ก้าวไกลไปกว่าการมุ่งมองเพียงวัตถุประสงค์ โดยรวมอื่นๆ ผลลัพธ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ได้แก่ ผลลัพธ์ทางอ้อม และผลลัพธ์ที่ไม่ได้คาดหมาย เป็นต้น

2. เกณฑ์ประสิทธิภาพ (efficiency) มีความหมายใน 2 ลักษณะคือ ลักษณะแรกหมายถึง ประสิทธิภาพทางเทคโนโลยี (technological efficiency) คือ การสร้างผลผลิตหรือผลลัพธ์ โดยใช้ความพยายามหรือค่าใช้จ่ายต่ำสุด ลักษณะที่สอง ได้แก่ ประสิทธิภาพทางเศรษฐศาสตร์ (economic efficiency) หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายทั้งหมดกับประโยชน์ทั้งหมดของโครงการ โดยสรุปความหมายของประสิทธิภาพ คือ อัตราส่วนความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพธ์หรือสิ่งส่งออกของโครงการกับความพยายามหรือปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ โดยมุ่งที่การลดต้นทุนต่ำสุดต่อหน่วยผลผลิตที่คงเดิม

3. เกณฑ์ความพอเพียง (adequacy) หมายถึง ระดับซึ่งการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้สามารถจัดหรือแก้ปัญหาหลงได้ เป็นเกณฑ์การวิจัยประเมินผลที่เกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบอัตราส่วนระหว่างผลลัพธ์ของโครงการกับความต้องการทั้งหมดของประชากรหรือสังคม เป็นการแสวงหาคำตอบสำหรับคำถามที่ว่าโครงการนั้นๆ สามารถสนองตอบความต้องการทั้งหมดของสังคมได้หรือไม่และในระดับใด

4. เกณฑ์ความเป็นธรรม (equity) พิจารณาความกระจายของโครงการที่มีต่อประชาชนกลุ่มต่างๆ สามารถพิจารณาได้เป็น 2 หลักการ คือ หลักการแรก เป็นการประเมินในแง่ที่โครงการได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนผู้รับบริการเป็นจำนวนมากน้อยเพียงใด ส่วนหลักการที่สอง

มุ่งเน้นว่าโครงการที่เป็นธรรมย่อมมุ่งตอบสนองต่อผู้เสียเปรียบทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม เป็นอันดับแรก

5. เกณฑ์การตอบสนอง (responsiveness) หมายถึง ระดับความสามารถของโครงการที่จะตอบสนองความต้องการหรือความจำเป็นของผู้รับบริการ เกณฑ์นี้จัดเป็นความพยายามในการตอบคำถามว่า โครงการก่อให้เกิดประสิทธิผลสำหรับใคร หรือกลุ่มประโยชน์กลุ่มใดที่มีความต้องการรับบริการ หรือกลุ่มเป้าหมายที่โครงการตั้งไว้หรือไม่

6. เกณฑ์ความเหมาะสม (appropriateness) จะพิจารณาถึงหลักเหตุผลในด้านที่เกี่ยวกับหลักการหรือสาระของ โครงการ ความเหมาะสมของโครงการนั้นมีไข้ขึ้นอยู่กับเกณฑ์การประเมินผลเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งโดยเฉพาะ แต่จะต้องอาศัยหลายหลักเกณฑ์ประกอบกัน เกณฑ์ความเหมาะสมจะต้องพิจารณาเกณฑ์ต่างๆ ในการประเมินร่วมกัน คือ จะต้องใช้หลักเหตุผลหลายด้าน

จากเกณฑ์การประเมินที่ได้กล่าวมาข้างต้น เกณฑ์ที่จะนำมาใช้ในการประเมินครั้งนี้ คือ เกณฑ์ประสิทธิผล เพียงเกณฑ์เดียวเท่านั้น

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผล

สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการประเมินผลระหว่างการดำเนินงานโครงการ (on-going evaluation) ผู้วิจัยจะทำการประเมิน โดยใช้เกณฑ์ประสิทธิผล เท่านั้น เนื่องจากเพียงพอที่จะตอบคำถามว่าการดำเนินงานของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ เพียงไร โดยแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผล จะกล่าวถึงดังต่อไปนี้

คำว่า “ประสิทธิผล” ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “effectiveness” นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้สอดคล้องกันว่า หมายถึง ความสามารถขององค์กรในการที่จะสามารถทำงาน และใช้ทรัพยากรอย่างดีที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายต่างๆ ที่ตั้งไว้ (กรณี กิรีติบุตร, 2529; ธงชัย สันติวงษ์, 2541) ในขณะที่ ชาญชัย อาจินสมาจาร (2545) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ความสามารถขององค์กรที่ใช้ทรัพยากรดังกล่าวนี้ ต้องส่งผลให้ประสบความสำเร็จต่อผลสัมฤทธิ์ในวัตถุประสงค์ เมื่อหันมาพิจารณาความหมายของประสิทธิผล ในการประเมินผลโครงการ มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ คือ

ประสิทธิผล หมายถึง การศึกษาพิจารณาเกี่ยวกับผลลัพธ์ซึ่งเกิดจากกิจกรรมบางประเภทที่มุ่งให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายประสงค์ที่พึงปรารถนา (Suchman, 1967 อ้างใน สุริยาตร์ นกพิมพ์, 2530)

การประเมินประสิทธิผล หมายถึง การวัดผลทั้งที่พึงปรารถนาและไม่พึงปรารถนา อันสืบเนื่องมาจากการดำเนินงานที่กำลังกระทำอยู่ เพื่อจะมุ่งไปสู่เป้าหมายประสงค์ที่ต้องการ (Reicken, 1972 อ้างใน สุวิชา ปัญญาบุษย์, 2546) เป็นต้น

โดยสรุปแล้ว การประเมินประสิทธิผลของโครงการเป็นการวัดความสามารถในการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของกิจกรรมและโครงการ ทั้งนี้โดยเปรียบเทียบผลลัพธ์ของกิจกรรมหรือโครงการที่ปรากฏบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายได้หรือไม่ โดยไม่ได้สนใจว่าโครงการดำเนินการไปตามกระบวนการที่วางแผนไว้หรือไม่ แต่มุ่งที่การวัดผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากโครงการเท่านั้น

การประเมินผลในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ เพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ประสิทธิผล ตามแนวคิดที่ว่า ตัวชี้วัด (indicator) หมายถึง ตัวประกอบ ตัวแปร หรือค่าที่สังเกตได้ ซึ่งใช้บ่งบอกสถานภาพหรือสะท้อนลักษณะการดำเนินงานหรือผลการดำเนินงาน (ศิริชัย กาญจนวาลี, 2537) โดยที่ ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินผล จะต้องเป็นตัวแปรที่ช่วยในการวัดความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละเกณฑ์การประเมินผล ซึ่งตัวชี้วัดที่จะวัดได้ผลตามจุดมุ่งหมายนั้น ต้องมีลักษณะที่สำคัญดังต่อไปนี้ (สมพร แสงชัย, 2537)

1. ตัวชี้วัดที่ใช้จะต้องมีความแม่นยำ สมเหตุสมผล (validity) คือ วัดได้ในเรื่องที่ต้องการวัด มีความน่าเชื่อถือได้ หรือมีความเที่ยง (reliability) มีความไวต่อการเปลี่ยนแปลง (sensitivity) และมีความเฉพาะ (specificity) ที่สามารถสะท้อนสถานการณ์หนึ่งๆ ที่กำหนดไว้เท่านั้น

2. ตัวชี้วัดที่ใช้จะต้องมีองค์ประกอบในด้านการปฏิบัติ ดังนี้

2.1 ง่าย (simplicity) ในการเก็บข้อมูล และง่ายต่อการแสดงผลให้เกิดความเข้าใจ

2.2 วัดเป็นเชิงปริมาณได้ (quantification) แม้ว่าเป้าหมายจะเป็นเชิงคุณภาพก็ตาม

2.3 สะท้อนให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมนั้น

2.4 สามารถกำหนดวิธีการที่จะปฏิบัติให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายได้อย่างชัดเจน มีความเป็นไปได้ในทางวิชาการ และเทคโนโลยี

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดตัวชี้วัดความสามารถในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ ในการศึกษาวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 โดยดัดแปลงมาจากผลลัพธ์และความสำเร็จขั้นสุดท้ายจากการดำเนินงานโครงการเมื่อสิ้นสุดโครงการ พร้อมกับศึกษาตัวชี้วัดเพิ่มเติมภายใต้แนวคิดที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

คำว่า “การมีส่วนร่วม” ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “participation” มีผู้ศึกษาและให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้ วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิ (2531) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขัน และอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจการตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมจะเป็นเครื่องมือประกันว่าสิ่งที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการมากที่สุดนั้นจะได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้น สิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการแท้จริงและมั่นใจมากยิ่งขึ้นว่าผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอกัน เช่นเดียวกัน ศันสนีย์ นิจนพานิช (2542) ได้สรุปไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนหรือชุมชนได้พัฒนาขีดความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อเข้ามามีบทบาทในการวางแผน การจัดการดำเนินงาน ควบคุมกำกับ ติดตามผล และรับผลประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพในสังคม หรือชุมชนนั้นอย่างมีศักดิ์ศรี การมีส่วนร่วมนั้นประชาชนจะได้รับการพัฒนาการรับรู้สติปัญญา อันจะนำไปสู่การตัดสินใจดำเนินการด้วยตนเองต่อไป

สรุป ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการทางสังคม (social process) ที่คนในสังคมได้พัฒนาการรับรู้และยอมรับอันนำไปสู่การตัดสินใจดำเนินการด้วยตนเอง และเข้ามามีบทบาทในการร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมติดตาม ประเมินผล ในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพในสังคม หรือชุมชนนั้นอย่างมีศักดิ์ศรี

ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำทางสังคมของมนุษย์ ซึ่ง Person (1962) ได้อธิบายการกระทำของมนุษย์ในลักษณะที่สามารถนำไปปรับใช้กับสังคมทั่วไปว่า การกระทำใดๆ ของมนุษย์นั้น ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของแต่ละคน ระบบสังคมและวัฒนธรรมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ซึ่งวัฒนธรรมนี้จะเป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ ความสนใจและระบบค่านิยมของบุคคล นอกจากนี้การที่ประชาชนจะเข้าร่วมโครงการมากน้อยเพียงใด จะต้องทำให้เกิดความเชื่อถือว่าโครงการนั้นมีประโยชน์ และประสงค์ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยให้บุคคลเกิดความเชื่อและประสงค์จะเข้าร่วมโครงการ ซึ่งการเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูดให้ผู้ถูกเกลี้ยกล่อมกระทำในสิ่งที่พึงประสงค์และผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการเกลี้ยกล่อม เพื่อให้เกิดความเชื่อและความศรัทธา ตรงกับความต้องการของผู้เกลี้ยกล่อม (อำนาจ อนันตชัย, 2531)

ลักษณะของการมีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนานั้น สามารถจำแนกออกเป็น 4 กิจกรรม ดังนี้ (Cohen and Uphoff, 1980)

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision-making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกที่สุดที่จะต้องทำ คือ การจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อยๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการตามแผน และการตัดสินใจในช่วงปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานตามโครงการนั้น เพื่อเป็นการตอบคำถามว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้ด้วยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงาน การประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (benefit) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญของประโยชน์ในเชิงปริมาณและในเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย รวมทั้งผลประโยชน์ในทางบวกผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการด้วย

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตก็คือ ความเห็น (views) ความชอบ (preference) และความคาดหวัง (expectation) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ชูเกียรติ ภัยดี (2536) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมไว้ 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ และปัจจัยทางการสื่อสาร ในขณะที่ World Health Organization (1978 อ้างใน เกียรติศักดิ์ เรืองทองดี, 2536) ได้เสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วม 3 ประการ คือ (1) ปัจจัยของสิ่งจูงใจ หมายถึง การที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ นั้น จะมีเหตุผลที่สำคัญ คือ มองเห็นว่าตนจะได้ผลตอบแทนในสิ่งที่ทำไป และการได้รับการบอกกล่าวหรือได้รับการชักชวนจากบุคคลอื่นให้เข้าร่วมโดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวนำ (2) ปัจจัยโครงสร้างของโอกาสหรือช่องทางในการเข้าร่วม หมายถึง การมองเห็นช่องทางในการมีส่วนร่วม และมองเห็นประโยชน์ที่ได้รับหลังการมีส่วนร่วม ดังนั้นพื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางการมีส่วนร่วม จึงควรมีลักษณะดังนี้คือ เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบหนึ่ง มีการกำหนดเวลาของการมีโอกาเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน จะได้สามารถกำหนดเงื่อนไขตามสภาพเป็นจริงของตนได้ และมีการกำหนดลักษณะของกิจกรรมที่แน่นอนว่าจะทำอะไร (3) ปัจจัยด้านอำนาจ ในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนสามารถกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และผลประโยชน์ของกิจกรรมได้ นอกจากนั้นแล้ว เมตตา กฤตวิทย์ และคณะ (2532) ได้กล่าวว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการสื่อสาร ปัจจัยของสิ่งจูงใจ ปัจจัยโครงสร้างของโอกาสหรือช่องทางในการเข้าร่วม และปัจจัยด้านอำนาจในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ต่างเป็นปัจจัยที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของประชาชน

Cohen and Uphoff (1977) ได้กล่าวไว้ว่า สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ (1) อายุและเพศ (2) สถานภาพในครัวเรือน (3) ระดับการศึกษา (4) สถานภาพทางสังคม (5) อาชีพ (6) รายได้และทรัพย์สิน (7) ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่นและระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ (8) พื้นที่ถือครองและสถานภาพการทำงาน

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรได้ 6 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพในครัวเรือน ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ
2. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ประกอบด้วย อาชีพ รายได้
3. ปัจจัยทางการสื่อสาร ประกอบด้วย การได้รับข่าวสารของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

4. ปัจจัยของสิ่งจูงใจในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม
5. ปัจจัยโครงสร้างของโอกาสหรือช่องทางในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม
6. ปัจจัยด้านอำนาจในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ในเรื่องของมาตรวัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ได้มีแนวคิดในการวัดจากนักวิชาการหลายๆ ท่านโดยพิจารณาจากสิ่งต่างๆ หลายอย่างและที่น่าสนใจ คือ Kasperson and Breitbank (1974) ได้เสนอมาตรวัดระดับของการมีส่วนร่วมซึ่งพอสรุปได้ 3 ประการ คือ

1. พิจารณาจากการกระทำของแต่ละบุคคล มิใช่เป็นการกระทำโดยกลุ่ม ซึ่งอาจจะทำให้การวิเคราะห์ หรือได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เพราะการแสดงออกของแต่ละบุคคลในการมีส่วนร่วม นั้น จะเห็นได้ถึง ค่านิยม ความรับรู้ และพฤติกรรมของแต่ละบุคคล กล่าวคือ กริยาที่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมก็คือ กริยาที่มีการแสดงต่อผลของการกระทำนั้น โดยตรงของแต่ละบุคคล
2. พิจารณาจากความถี่หรือความหนาแน่นของการกระทำ ซึ่งแสดงออกโดยการร่วมกระทำที่บ่อยครั้ง มีระยะเวลาของการทำกิจกรรมที่ยาวนาน หรือมีความผูกพันและมีแรงจูงใจในการกระทำ
3. พิจารณาจากคุณภาพของการเข้าร่วม ซึ่งพิจารณาจากผลและผลกระทบของการกระทำ เช่น ความรับผิดชอบ การตัดสินใจ การเปิดกว้างยอมรับความสามารถ ความคิดเห็นของผู้อื่น และมีการทำการประเมิน

นอกจากนี้แล้ว Chapin (1977) ได้เสนอมาตรวัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนทางสังคม โดยกำหนดระดับความสำคัญของการมีส่วนร่วมกิจกรรมของสมาชิกในองค์กรชุมชน ดังนี้

1. มีความสนใจและเข้าร่วมประชุม ได้แก่ การให้ความสนใจ ติดตามข่าวสารต่างๆ ของส่วนรวม และการเข้าร่วมประชุม เสนอแนะต่างๆ ในที่ประชุมกิจกรรมของส่วนรวม
2. การให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ได้แก่ การอุทิศเงิน เวลา ให้แก่ส่วนรวม
3. การเข้าเป็นสมาชิกและกรรมการ ได้แก่ การอุทิศแรงงานในการทำกิจกรรมของส่วนรวม โดยการสมัครเป็นสมาชิก หรือเป็นกรรมการของชุมชน
4. การเป็นเจ้าของที่ผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ การยอมรับในการทำกิจกรรมต่างๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้มีอำนาจสั่งการ

จากทั้งสองแนวคิดเกี่ยวกับมาตรวัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปรวมกันเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยได้ดังนี้ คือ พิจารณาจากการกระทำของแต่ละบุคคล พิจารณาจากความถี่ของการกระทำ พิจารณาจากคุณภาพของการเข้าร่วม พิจารณาจากการให้การสนับสนุนช่วยเหลือ พิจารณาจากการเข้าเป็นสมาชิกและกรรมการ และพิจารณาจากการเป็นเจ้าของที่ผู้ปฏิบัติงาน

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นมีนักวิจัยหลายท่านได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมและที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้มีดังต่อไปนี้ วสันต์ กล่อมจินดา (2544) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาสมโภชน์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี พบว่า การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ที่แตกต่างกัน จะทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาสมโภชน์แตกต่างกัน ส่วน วิรุพห์ ศรีสนิท (2544) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรวัดปลักไม้ลาย ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า ระยะห่างจากพื้นที่ป่าแตกต่างกัน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่แตกต่างกัน โดยชุมชนที่อยู่ใกล้พื้นที่ป่าจะมีส่วนร่วมมากกว่าชุมชนที่อยู่ไกลพื้นที่ป่า

นอกจากนี้ ชัยรัตน์ วงศ์ฟู (2545) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมมีส่วนร่วมของราษฎรในการจัดการป่าชุมชนบ้านป่าแดง จังหวัดแพร่ พบว่า การได้รับประโยชน์จากป่าชุมชน มีผลต่อ

การมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล กล่าวคือ กลุ่มที่ได้รับประโยชน์จากป่าชุมชนมากมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการสูงกว่าชุมชนที่ได้รับประโยชน์จากป่าชุมชนน้อยกว่า ส่วน ปริญญา คุ่มสระพรหม (2547) ได้ทำการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการควบคุมไฟป่ารอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูเรือ จังหวัดเลย พบว่า ระยะห่างของที่อยู่อาศัยถึงพื้นที่ป่าแตกต่างกัน มีผลต่อการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

นอกจากผลงานวิจัยที่ได้กล่าวแล้วนั้น ปนิตา เหมืองหม้อ (2548) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาต่อโครงการนาร่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติดอยภูคา จังหวัดน่าน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาต่อโครงการอยู่ในระดับต่ำ โดยพิจารณาการมีส่วนร่วมใน 3 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมคิดและวางแผน โครงการอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการและการมีส่วนร่วมในการติดตามในระดับน้อยเช่นเดียวกัน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ ชาติพันธุ์ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้ของครัวเรือนต่อปี และขนาดการถือครองที่ดินทำกิน ส่วน ณัฐพงษ์ หอมจันทร์ (2548) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของราษฎรในโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลห้วยไร่ อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในโครงการอยู่ในระดับปานกลาง โดยพิจารณาการมีส่วนร่วมใน 4 ด้าน การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งพบว่า ราษฎรมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากที่สุด รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ส่วนการมีส่วนร่วมในการวางแผนและติดตามประเมินผลเท่ากัน

แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำว่า การอนุรักษ์ ได้มีผู้ศึกษาและให้ความหมายไว้ดังนี้ เกษม จันทร์แก้ว (2530) ได้กล่าวไว้ว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การเก็บรักษา สงวน ซ่อมแซม ปรับปรุง และการใช้ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อจะเอื้ออำนวยให้คุณภาพสูงในการสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดนั้น คือ การหาทางเพิ่มทรัพยากรให้มากกว่าก่อนที่จะนำไปใช้ต่อไปในอนาคต และถ้ามีทรัพยากรอยู่แล้วก็ต้องหาทางให้มีใช้ตลอดไปเช่นกัน เช่นเดียวกัน นิวัติ เรืองพานิช (2537) ให้ความหมายว่า การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด

และใช้ได้เป็นเวลายาวนานที่สุด ทั้งนี้ต้องให้สูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยทั่วถึงกันด้วย

โดยสรุปความหมายของการอนุรักษ์ คือ การรู้จักใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด กระจายการใช้โดยทั่วถึงกัน และมีให้คนปัจจุบันใช้อย่างเพียงพอและเหลือให้คนรุ่นหลังได้ใช้ตลอดไป

การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นคำนิยามในบรรดากลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และมีผลอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศต่างๆ ในโลก ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สนองความต้องการของคนปัจจุบัน โดยไม่ขัดขวางหรือทำลายความสามารถในการตอบสนองความต้องการของตนเองสำหรับคนในยุคต่อไป

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวคิดแบบพลวัต ซึ่งประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ สังคม เศรษฐกิจ นิเวศวิทยา ภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรม ดังนั้นแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงยึดความคิดของการมีชีวิตที่ดีเป็นพื้นฐาน โดยผ่านมิติต่างๆ เชื่อมโยงกัน โดยการพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ หรือมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยมีการพัฒนาครอบครัว และชุมชนเป็นพื้นฐานที่สำคัญ โดยจะต้องสร้างพลังให้ชุมชนท้องถิ่น โดยมีพื้นฐานอยู่บนภูมิปัญญาท้องถิ่นและธรรมเนียมการปฏิบัติดั้งเดิมและให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและชุมชนอย่างสมดุล ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยเฉพาะในชนบทนั้นต้องอาศัยชุมชนเป็นพื้นฐาน การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนย่อมถือเป็นวิธีการที่ทำให้เกิดชุมชนพึ่งพาตนเองได้ ก่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชนและสังคมต่อไป (Kadekodi, 1992 อ้างใน จิรศักดิ์ ปาลีพงศ์พันธุ์ , 2545)

โดยสรุปความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนามนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นและธรรมเนียมการปฏิบัติดั้งเดิม ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา และทำให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการอุทยานแห่งชาติ

คำว่า “อุทยานแห่งชาติ” ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “National Park” มีความหมายแตกต่างกันในแต่ละประเทศขึ้นอยู่กับการประกาศจัดตั้ง โดยมีความหลากหลายของสภาพธรรมชาติของพื้นที่ ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมและสภาพเศรษฐกิจของประเทศนั้น แม้แต่ละประเทศจะมีเหตุผลความจำเป็นแตกต่างกัน แต่มีเจตนารมณ์พื้นฐานที่คล้ายคลึงกัน คือ เกิดจากแรงกระตุ้นที่

ต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่นับวันจะลดน้อยลงเรื่อยๆ (ดร.ชนิ เอ็มพันธุ์ และสุรเชษฐ์ เศรษฐมาต, 2539) โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของอุทยานแห่งชาติ ไว้สอดคล้องกันว่า อุทยานแห่งชาติ หมายถึง พื้นที่ที่มีขนาดกว้างใหญ่ ประกอบด้วยสภาพทิวทัศน์ที่สวยงาม มีระบบนิเวศที่ได้รับการรักษาไว้ให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพืช สัตว์ป่าที่หายาก และเป็นพื้นที่ที่ได้รับการประกาศให้เป็นแหล่งสงวนและคุ้มครองสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อการใช้ประโยชน์ด้านการค้นคว้า นันทนาการ และการท่องเที่ยวที่สำคัญ (เสรี เวชชบุษกร, 2525; คณะวนศาสตร์, 2530; ช่อ พงศ์รุ่งทรัพย์ และ พิชชา พิทยาจรรวุฒิ, 2532)

สหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ (The World Conservation Union, IUCN) กำหนดให้อุทยานแห่งชาติเป็นพื้นที่อนุรักษ์ประเภท 2 และได้ให้คำจำกัดความของอุทยานแห่งชาติ คือ พื้นที่ธรรมชาติทางบก และ/หรือ ทางทะเล จัดตั้งขึ้นเพื่อ 1) คุ้มครองรักษาระบบนิเวศที่ปรากฏในพื้นที่เพื่อประชาชนรุ่นปัจจุบันและอนาคต 2) ไม่ให้มีการใช้ประโยชน์หรืออนุญาตเข้าครอบครองที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อระบบนิเวศ และ 3) เปิดโอกาสให้มีการใช้ประโยชน์ด้านวิจัย ศึกษาหาความรู้และนันทนาการที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น (IUCN, 1994 อ้างใน เสาวนีย์ สารเนตร, 2547)

สำหรับประเทศไทยได้ประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติขึ้นตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 เพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เช่น พันธุ์ไม้ ของป่า สัตว์ป่า ตลอดจนทิวทัศน์ป่าและภูเขาให้คงอยู่สภาพเดิมมิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไป เพื่ออำนวยประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่รัฐและประชาชนสืบไป และได้ให้ความหมายของอุทยานแห่งชาติ หมายความว่า พื้นที่ดินทั่วไปและให้หมายความรวมถึงภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเล ที่ได้กำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติ โดยพื้นที่ทั่วไปดังกล่าวเป็นที่ดินที่มีสภาพธรรมชาติเป็นที่น่าสนใจ ให้คงอยู่ในสภาพเดิมเพื่อสงวนไว้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาและรื่นรมย์ของประชาชน และมีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใดซึ่งมิใช่ทบวงการเมือง (พยงค์ นัตริวิรุฬ, 2543)

เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติ เอื้อประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีการจัดการที่สามารถรองรับการใช้ประโยชน์จากสาธารณชน โดยมีให้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศในพื้นที่และให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอุทยาน

IUCN (1994 อ้างใน เสาวนีย์ สารเนตร, 2547) กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการอุทยานแห่งชาติ ไว้ดังนี้

1. เพื่อคุ้มครองพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติและสภาพชีวทัศน์ที่มีความสำคัญระดับชาติและระดับนานาชาติ เพื่อวัตถุประสงค์ด้านวิทยาศาสตร์ การศึกษาเรียนรู้ และนันทนาการ/การท่องเที่ยว
2. เพื่อรักษาสภาพธรรมชาติ สภาพทางภูมิศาสตร์ตัวแทน ชุมชนสิ่งมีชีวิต ทรัพยากรพันธุกรรมและชนิดพันธุ์ เพื่อความมั่นคงและความหลากหลายทางนิเวศวิทยา
3. เพื่อควบคุมจัดการการใช้ประโยชน์ของผู้มาเยือน เพื่อการศึกษาเรียนรู้ ประกอบกิจกรรมนันทนาการ ในระดับที่สามารถคงความเป็นธรรมชาติหรือใกล้เคียงความเป็นธรรมชาติ
4. เพื่อกำจัดและป้องกันการใช้ประโยชน์หรือการบุกรุกครอบครองพื้นที่ที่เป็นอันตรายต่อวัตถุประสงค์ของการประกาศจัดตั้ง
5. เพื่อคงไว้ซึ่งลักษณะทางนิเวศวิทยา ธรณีสัณฐานวิทยา และความงามตามธรรมชาติซึ่งเป็นเหตุผลของการประกาศจัดตั้ง
6. เพื่อให้มีความสำคัญต่อชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรเพื่อการยังชีพที่ไม่ส่งผลกระทบในทางเสียหายต่อวัตถุประสงค์ของการจัดการด้านอื่นๆ

การจัดการอุทยานแห่งชาติจำเป็นต้องยึดวัตถุประสงค์ของการประกาศจัดตั้งและทรัพยากรที่เป็นองค์ประกอบหลักของพื้นที่ โดยมีหลักการพื้นฐานที่ต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต (2540) ได้กล่าวถึงหลักการพื้นฐานของการจัดการอุทยานแห่งชาติสำหรับเป็นทิศทางหรือนโยบายในการดำเนินการเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติ ไม่ว่าจะเพื่อการท่องเที่ยวหรือการศึกษาวิจัย จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบ ดังนี้

1. การสงวนรักษา (preservation) สงวนรักษาระบบนิเวศให้คงอยู่ คือ ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของพื้นที่หรือระบบทุกอย่างจะต้องคงอยู่ ให้มีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุดหรือไม่เปลี่ยนแปลง

2. การอนุรักษ์ (conservation) หมายถึง การใช้อย่างชาญฉลาด คือ การใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ภายใต้ข้อจำกัดคือ ไม่เกิดความกระทบกระเทือนต่อระบบ (optimum) ให้มีเศษเหลือหรือของเสียน้อยที่สุด และให้มีใช้ได้ในระยะเวลายาวนาน เนื่องจากว่าในการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติไม่ใช่การใช้สิ้นเปลือง ไม่ใช่การใช้ประโยชน์แบบบริโภคแล้วหมดไป

3. การใช้ประโยชน์แบบชื่นชม (appreciative use) คือ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และชื่นชมความงามตามธรรมชาติ

4. ความยั่งยืน (sustainability) คือ ความยั่งยืนของความเป็นธรรมชาติดั้งเดิม ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหรือความสัมพันธ์กันบ้างก็ตาม แต่ทุกอย่างเมื่อมีการใช้ประโยชน์แล้วกิจกรรมธรรมชาติดำเนินต่อไปได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด และความยั่งยืนในการเข้าไปใช้ประโยชน์แล้วเป็นลักษณะของการใช้แบบชื่นชมในอนาคต

จากแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการอุทยานแห่งชาติที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ได้ว่า หลักการพื้นฐานในการจัดการอุทยานแห่งชาติก็คือ การให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน

หลักการและเหตุผล

จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในอดีต ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านที่ดินทำกิน ความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม ดังนั้นรัฐบาลจึงมีนโยบายให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการฟื้นฟู อนุรักษ์และพัฒนาต้นน้ำ และลุ่มน้ำให้มีการบริหารและจัดการสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพแบบบูรณาการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล และการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม โดยยึดนโยบายให้ “คนอยู่กับป่า” โดยการผ่อนปรนให้ประชาชน อาศัยและทำกินในพื้นที่สงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรม และพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่ไม่ล่อแหลม โดยมีเงื่อนไขให้อยู่อาศัยและทำกิน โดยไม่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมอยู่ภายใต้กฎระเบียบและข้อบังคับ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการดำรงชีพของราษฎร เพื่อบรรเทาปัญหาความยากจน ตลอดจน

เพื่อความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้
ทรัพยากรธรรมชาติและมีส่วนร่วมเพิ่มจำนวน ปริมาณทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อนุรักษ์

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อให้ “คนอยู่กับป่า” ได้อย่างชอบธรรมและเกื้อกูลกับธรรมชาติอันเป็นการสนับสนุน
นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการ
อนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ
โดยพื้นฐานการยอมรับซึ่งกันและกัน
3. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยใช้กลไกจากรายฐรที่อยู่ในพื้นที่
เป็นเครื่องมือสนับสนุนการแก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เป้าหมายของโครงการ

1. ปรับเปลี่ยนหลักการจากเดิมใช้หลักนิติศาสตร์มาเป็นการใช้หลักนิติธรรมเป็นตัวนำใน
การปฏิบัติ
2. เน้นการสร้างการยอมรับร่วมกันระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านกระบวนการ
ประชุมหรือการเจรจาการพบปะเยี่ยมเยียน
3. สร้างกระบวนการ เพื่อให้ฝ่ายบริหารที่มีอำนาจตัดสินใจและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติทุก
ระดับ มีความเข้าใจและปรับทัศนคติ
4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนจัดทำแผนและโครงการพัฒนาของชุมชนในพื้นที่
โน้มนำให้เกิดกระบวนการแบ่งปันโอกาส และประสานประโยชน์ แก่ทุกกลุ่มในสังคมอย่างเป็น
ธรรม

5. จำแนกและกำหนดเขตการใช้พื้นที่อุทยานแห่งชาติ

5.1 เขตคุ้มครองทรัพยากรและระบบนิเวศ

5.2 เขตฉนวน หรือ เขตผ่อนปรน

5.3 เขตบริการ

6. เพื่อกำหนดกติกาของประชาคม กำหนดหลักเกณฑ์ของประชาคมร่วมรัฐ ในการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ

แผนงานโครงการ

เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน สนองตอบและสอดคล้องกับนโยบาย “คนอยู่กับป่า” ของรัฐบาล จึงกำหนดแผนการดำเนินงานโครงการออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. แผนปฏิบัติการระดับชุมชน ท้องถิ่น เป็นแผนสำหรับราษฎร ผู้นำชุมชนและองค์กรท้องถิ่นมีบทบาทเป็นศูนย์กลางหรือแกนหลักในการรับผิดชอบดำเนินกิจกรรม/งาน/โครงการ โดยหน่วยงานของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา เป็นหน่วยงานสนับสนุน ประกอบด้วยแผนงานหลัก 3 แผนงาน คือ

1.1 แผนงานเสริมสร้างความแข็งแกร่งและจัดตั้งองค์กรชุมชน ประกอบไปด้วยกิจกรรม

1.1.1 ประชาสัมพันธ์โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

1.1.2 การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและคัดเลือกผู้นำ

1.1.3 การประชุมผู้นำเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน

1.1.4 นำผู้นำและ / หรือแกนนำไปทัศนศึกษา ดูงานต่างพื้นที่

1.1.5 ประชุมนำเพื่อร่างหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐของหมู่บ้าน

1.1.6 ประชุมราษฎรเพื่อรับฟังความคิดเห็นและพิจารณาร่างหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐ

1.1.7 ทำป้ายและเอกสารประชาสัมพันธ์ร่างกติกาประชาคมร่วมรัฐ

1.2 แผนงานรวบรวมฐานข้อมูลและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2.1 สำรวจจัดทำฐานข้อมูลในระดับพื้นที่

2.2.2 รวบรวมภูมิปัญญาของชุมชนแต่ละพื้นที่

2.2.3 ฝึกอบรมวิทยากรพื้นบ้าน

1.3 แผนงานโครงการเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิต

3.3.1 อบรมให้ความรู้การวางแผนและจัดทำโครงการพัฒนาชุมชน

3.3.2 การฝึกอบรมโครงการพัฒนาชุมชน

2. แผนปฏิบัติการระดับหน่วยงานของรัฐ เป็นแผนงานสำหรับหน่วยงานของรัฐมีบทบาทเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบดำเนินกิจกรรม/งาน/โครงการ โดยเปิดโอกาสในราษฎรและชุมชนในพื้นที่ องค์กรท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา ทั้งในขั้นตอนการวางแผน และสนับสนุนการดำเนินงาน ประกอบด้วยแผนหลัก 2 แผน คือ

2.1 แผนงานจำแนกเขตการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์พื้นที่อุทยานแห่งชาติ

2.1.1 สำรวจและจำแนกเขต (zoning) การใช้ประโยชน์พื้นที่อุทยานแห่งชาติ

2.1.2 ปรับปรุงและจัดทำแผนที่การใช้ประโยชน์พื้นที่อุทยานแห่งชาติ

2.1.3 รั้ววัดและจัดทำเครื่องหมายแนวเขตอุทยานแห่งชาติและหมายแนวเขตพื้นที่ทำกินของราษฎร

2.2 แผนงานคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและบรรเทาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

2.2.1 สนับสนุนและร่วมดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการระดับชุมชน / ท้องถิ่น

2.2.2 สืบสวนและจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพ

2.2.3 คุ้มครองและเฝ้าระวังพื้นที่โดยการมีส่วนร่วมของราษฎรและองค์กรที่มีศักยภาพ (อาสาสมัครพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ)

2.2.4 ฟื้นฟูพื้นที่ต้นน้ำที่เสื่อมโทรมตามแนวพระราชดำริ

2.2.5 ควบคุมไฟฟ้าโดยให้ราษฎรและชุมชนในพื้นที่มีส่วนร่วม

2.2.6 ฟื้นฟูปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2.2.7 อบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

3. แผนงานอื่นๆ เป็นแผนงานเพิ่มเติมในส่วนของการบริหารงานโครงการ ประกอบด้วย 7 กิจกรรม คือ

3.1 ประชุมคณะกรรมการดำเนินงานในระดับพื้นที่

3.2 สัมมนาเวทีสัญจรแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

3.3 ประชุมคณะทำงานเฉพาะกิจ

3.4 ประชุมติดตามประเมินผล

3.5 ประชุมร่วมองค์กรผู้นำกับเจ้าหน้าที่

3.6 การอำนวยความสะดวกส่งเสริมการมีส่วนร่วม

3.7 รักท้องถิ่น รักแผ่นดิน รักอุทยาน

โดยที่โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ได้เริ่มดำเนินงานโครงการตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2547-2549 และมีการดำเนินงานตามแผนงานของโครงการซึ่งสามารถสรุปเป็นกิจกรรมที่ดำเนินงานในแต่ละปีงบประมาณได้ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมที่ดำเนินการปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 ประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ

1.1 กิจกรรมประชาสัมพันธ์โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

1.2 การประชุมแสดงความคิดเห็นเพื่อคัดเลือกผู้นำชุมชนและคัดเลือกคณะกรรมการโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของแต่ละหมู่บ้านและการคัดเลือกคณะกรรมการโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ

1.3 กิจกรรมนำผู้นำไปศึกษาดูงานทางด้านอุทยานแห่งชาติทางการเกษตรและการพัฒนาอาชีพ

1.4 การประชุมผู้นำเพื่อร่างหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐ

1.5 การฝึกอบรมหลักสูตรการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

2. กิจกรรมที่ดำเนินการปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 ประกอบด้วย 8 กิจกรรม คือ
  - 2.1 กิจกรรมประชาสัมพันธ์โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม
  - 2.2 การประชุมผู้นำเพื่อร่างหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐ
  - 2.3 กิจกรรมนำผู้นำหรือแกนนำไปศึกษาดูงานต่างพื้นที่
  - 2.4 การประชุมราษฎรเพื่อรับฟังความคิดเห็นและพิจารณาร่างหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐ
  - 2.5 การสำรวจจัดทำข้อมูลพื้นฐานระดับพื้นที่
  - 2.6 การสำรวจและจำแนก (zoning) การใช้ประโยชน์พื้นที่อุทยานแห่งชาติ
  - 2.7 รับผิดชอบจัดทำเครื่องหมายแนวเขตอุทยานแห่งชาติและพื้นที่ทำกิน
  - 2.8 อบรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
3. กิจกรรมที่กำลังดำเนินการใน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 ประกอบด้วย 6 กิจกรรมคือ
  - 3.1 กิจกรรมนำผู้นำหรือแกนนำไปศึกษาดูงานต่างพื้นที่
  - 3.2 ประชุมผู้นำเพื่อร่างหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐ
  - 3.3 ประชุมผู้นำเพื่อรับฟังความคิดเห็นและจัดสรรร่างหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐ และจัดตั้งองค์กรระดับหมู่บ้าน
  - 3.4 รวบรวมภูมิปัญญาของชุมชนแต่ละพื้นที่

3.5 สนับสนุนและร่วมดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการระดับชุมชนหรือท้องถิ่น

3.6 ประชุมร่วมองค์กรผู้นำกับเจ้าหน้าที่

ระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดโครงการ

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2544-2551

ลักษณะการมีส่วนร่วม

ลักษณะการมีส่วนร่วมที่ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี สามารถสรุปได้ 4 ลักษณะดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุดและสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ทั้งที่เกิดจากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่และผลของการเข้าร่วมโครงการ
4. มีส่วนร่วมในการประเมินผลทั้งที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่และผลของการเข้าร่วมโครงการทั้งทางบวกและทางลบ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ช่วยให้ราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์มีความมั่นคงในการดำรงชีพและสามารถดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น
2. บรรเทาปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินและป่าไม้ อันเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงทั้งในด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจและสังคม

3. ช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกและแนวร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นการสร้างระบบและพัฒนากาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการดูแลรักษาความสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของราษฎรในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

4. มีรูปแบบในการพัฒนากาการบริหารจัดการให้ “คนอยู่กับป่า” ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

เกณฑ์ความสำเร็จขั้นสุดท้ายจากการดำเนินงานโครงการ

1. ชุมชนและองค์กรชุมชนในพื้นที่ที่มีความแข็งแกร่งและมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น
2. ชุมชนมีผู้นำที่เข้มแข็งเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม
3. จัดและลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรที่ดินและป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ
4. มีแหล่งเงินทุนสนับสนุนการดำเนินงาน โครงการของราษฎรและองค์กรชุมชน
5. คุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่โครงการดีขึ้น
6. ระบบนิเวศป่าไม้ในพื้นที่โครงการมีทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพ
7. ความสามารถในการดำรงไว้ซึ่งความเป็นธรรมชาติและ ความพึงพอใจของทรัพยากรการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ
8. ไม่มีปัญหามลภาวะและปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติ

สมมติฐานในการวิจัย

ในการศึกษาประสิทธิผลของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืนนั้น ส่วนหนึ่งมาจากการมีส่วนร่วมของราษฎรที่อาศัยในชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้โครงการ ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้สมมติฐานในการวิจัย คือ

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตกับนอกเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณซึ่งมีระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ยในการบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรีแตกต่างกัน

เนื่องจากราษฎรที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณที่ดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม น่าจะมีส่วนที่เข้าร่วมมากกว่าราษฎรที่อาศัยอยู่นอกเขตเนื่องจากอยู่ใกล้และมีส่วนได้ส่วนเสียมากกว่า

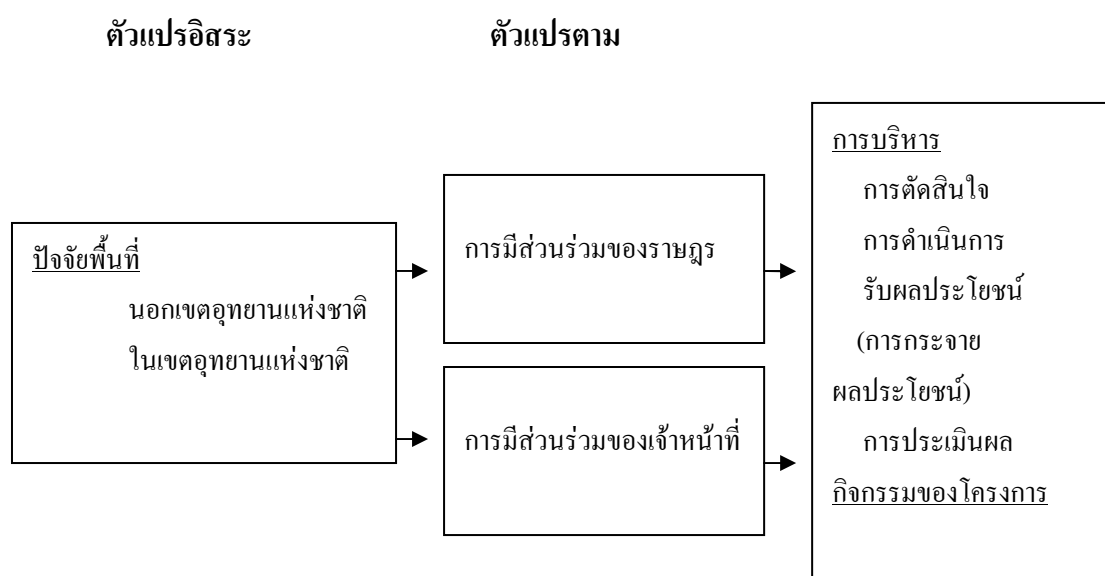
กรอบแนวคิดการวิจัยการมีส่วนร่วม

จากการตรวจสอบเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของราษฎรสามารถกล่าวได้ว่า การศึกษาการมีส่วนร่วมนั้น ส่วนหนึ่งเป็นการศึกษาถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องและมีผลกับการมีส่วนร่วม โดยการศึกษาการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่และราษฎรในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ได้แบ่งตัวแปรออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ (independent variable) คือ ตัวแปรที่คาดว่าจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่และราษฎรในการบริหารของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยตัวแปรอิสระในการศึกษานี้ คือ ปัจจัยด้านพื้นที่ ประกอบด้วย ราษฎรที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตและนอกเขตอุทยานแห่งชาติ

2. ตัวแปรตาม (dependent variable) คือ ตัวแปรที่ถูกอิทธิพลหรือผลกระทบจากตัวแปรอิสระ ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง การมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่และราษฎรในการบริหารของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ในการศึกษาครั้งนี้ คาดว่าปัจจัยด้านพื้นที่ ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่และราษฎรในการบริหาร โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล สามารถสรุปได้ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัยการมีส่วนร่วม

กรอบแนวคิดในการประเมินผล

จากการตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม สามารถกำหนดตัวชี้วัดประสิทธิผลได้โดยปรับปรุงจากเกณฑ์ความสำเร็จขั้นสุดท้ายจากการดำเนินงาน โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2549) จำนวน 8 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. ชุมชนและองค์กรชุมชนในพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งและมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น (ตัวชี้วัดที่ 3.1.1)
2. ชุมชนมีผู้นำที่เข้มแข็งเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม (ตัวชี้วัดที่ 3.1.2)
3. ขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรที่ดินและป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ (ตัวชี้วัดที่ 1.1.4)

4. มีแหล่งเงินทุนสนับสนุนการดำเนินงาน โครงการของราษฎรและองค์กรชุมชน (ตัวชี้วัดที่ 3.1.5)

5. คุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่โครงการดีขึ้น (ตัวชี้วัดที่ 3.1.6)

6. ระบบนิเวศป่าไม้ในพื้นที่โครงการมีทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพ (ตัวชี้วัดที่ 3.2.3)

7. ความสามารถในการดำรงไว้ซึ่งความเป็นธรรมชาติและ ความตั้งใจของทรัพยากรการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ (ตัวชี้วัดที่ 3.2.2)

8. ไม่มีปัญหามลภาวะและปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติ (ตัวชี้วัดที่ 3.2.1)

ส่วนตัวชี้วัดอื่นๆ ผู้วิจัยได้กำหนดเพิ่มเติมจากการตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยได้กำหนดตัวชี้วัดเพิ่มเติม จำนวน 12 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. ราษฎรมีที่ดินทำกินที่ชัดเจน (ตัวชี้วัดที่ 1.1.1)

2. ชุมชนในพื้นที่โครงการยอมรับและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ กติกาประชาคมร่วมรัฐ เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ (ตัวชี้วัดที่ 1.1.2)

3. ราษฎรมีความมั่นคงด้านอาชีพการงาน และการครองชีพ (ตัวชี้วัดที่ 1.1.3)

4. ราษฎรมีความรู้ มีทักษะ และมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ และดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ (ตัวชี้วัดที่ 1.2.1)

5. ราษฎรเกิดแรงจูงใจในการให้ความร่วมมือกับรัฐในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ (ตัวชี้วัดที่ 1.2.2)

6. เกิดการกระจายผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยทั่วถึงกัน (ตัวชี้วัดที่ 1.2.3)
7. เกิดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ (ตัวชี้วัดที่ 1.2.4)
8. เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์ (ตัวชี้วัดที่ 2.1.1)
9. เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน (ตัวชี้วัดที่ 2.1.2)
10. ราษฎรมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม (ตัวชี้วัดที่ 2.2.1)
11. ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตบริการ (ตัวชี้วัดที่ 3.1.3)
12. ชุมชนมีอาชีพรองรับที่ไม่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ (ตัวชี้วัดที่ 3.1.4)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะได้ตัวชี้วัดในการศึกษาประสิทธิผลของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม รวมเป็น 20 ตัวชี้วัด พร้อมกับแบ่งการศึกษาตัวชี้วัดออกเป็นแต่ละด้านตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของโครงการข้อที่ 1 เพื่อให้ “คนอยู่กับป่า” ได้อย่างชอบธรรมและเกื้อกูลกับธรรมชาติอันเป็นการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. ประสิทธิภาพด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่สามารถอยู่กับป่าได้อย่างชอบธรรม

2. ประสิทธิภาพด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่อยู่กับป่าได้อย่างเกื้อกูลกับธรรมชาติ

วัตถุประสงค์ของโครงการข้อที่ 2 เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ โดยพื้นฐานการยอมรับซึ่งกันและกัน แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. ประสิทธิภาพด้านความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน

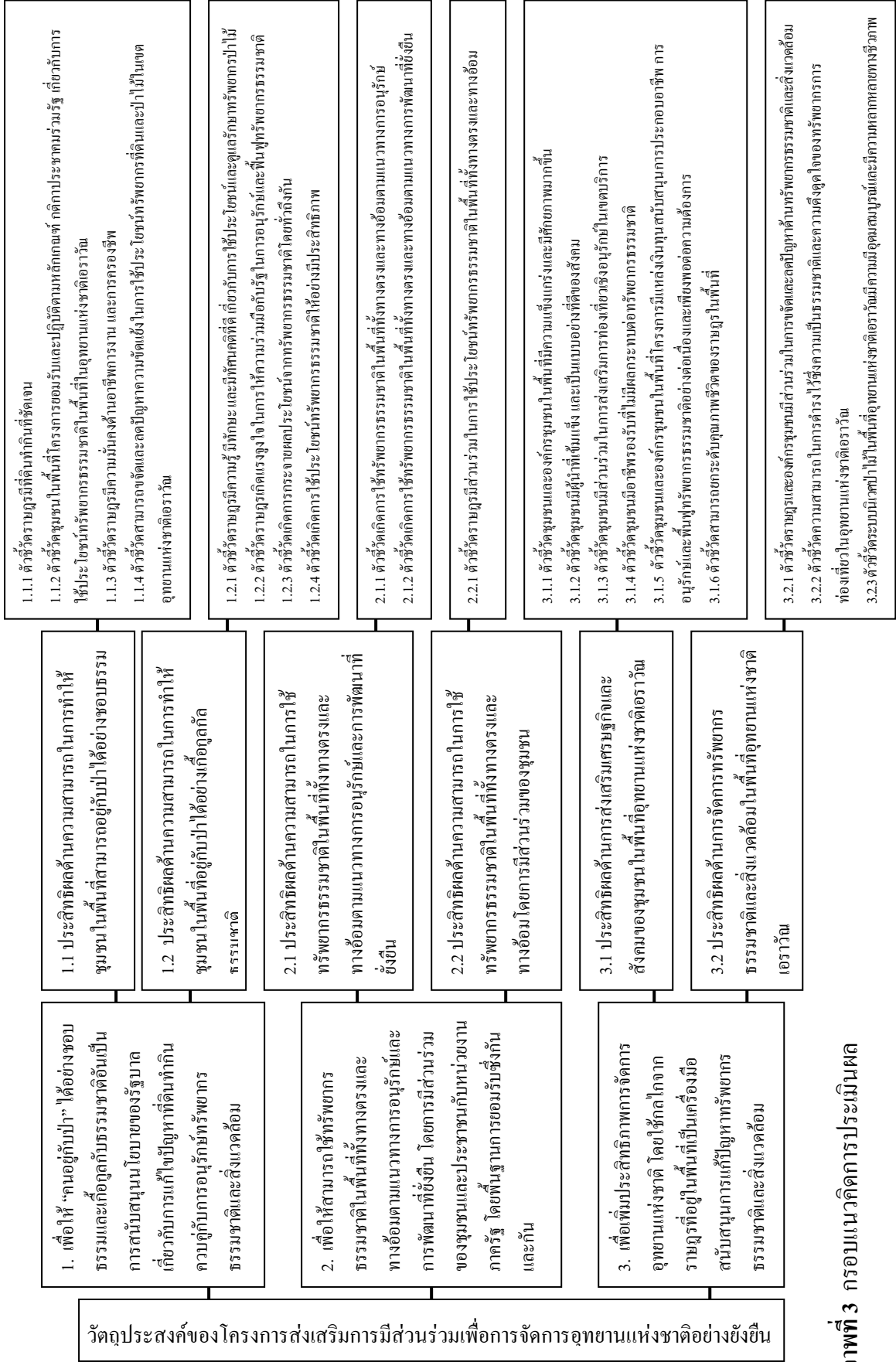
2. ประสิทธิภาพด้านความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

วัตถุประสงค์ของโครงการข้อที่ 3 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยใช้กลไกจากรายการที่อยู่ในพื้นที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนการแก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. ประสิทธิภาพด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ

2. ประสิทธิภาพด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ

จากนั้นนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาตรวจสอบ และสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในประเมินประสิทธิผลของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้ดังภาพที่

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการประเมินผล

บทที่ 3

วิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาการประเมินประสิทธิผลของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นการประเมินผลในระหว่างการดำเนินโครงการ (on-going evaluation) โดยใช้เกณฑ์ประสิทธิผล ซึ่งมีรายละเอียดวิธีการวิจัย ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท ตามการได้มาของข้อมูลดังต่อไปนี้

ประเภทที่ 1 ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง หนังสือ บทความทางการประเมินผลโครงการ รวมถึงเอกสารรายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ คู่มือการปฏิบัติงาน รายงานค่าใช้จ่ายและผลการปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช

ประเภทที่ 2 ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของเจ้าหน้าที่โครงการและหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกที่สามารถให้ข้อมูลได้ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมายของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีวิธีการและรูปแบบการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่และราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมายของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณที่ปฏิบัติงานในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี มีทั้งหมด 13 คน ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ทุกคน (จำนวน 13 คน)

2. ราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมายของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี จากการค้นคว้าเอกสาร รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ และสอบถามจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า พื้นที่เป้าหมายของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี มีจำนวน 18 ชุมชน จำนวน 3,118 ครัวเรือน ประชากรชาย 6,854 คน หญิง 6,788 คน รวม 13,642 คน (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2549)

การสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้ใช้สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างที่ใช้วิธีหลายแบบผสมกัน โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified sampling) โดยการแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มย่อย กล่าวคือ กลุ่มประชากรที่มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกันจะจัดอยู่ในชั้นเดียวกัน และประชากรระหว่างชั้นจะมีลักษณะแตกต่างกัน โดยทำการจำแนกชุมชนตามระยะทางระหว่างที่อยู่อาศัยถึงพื้นที่ป่า จำแนกออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขต ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขต และชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ซึ่งผลที่ได้แสดงในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ชุมชนที่ทำการจำแนกตามระยะทางระหว่างที่อยู่อาศัยถึงพื้นที่ป่า

ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขต		ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขต		ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขต	
หมู่บ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)	หมู่บ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)	หมู่บ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
บ้านบนเขาแก่งเรียง*	225	บ้านปากคลอง – ท่าทุ่งนา	265	บ้านทุ่งก้างยาง	183
บ้านปลายดินสอ	120	บ้านหมอเต่าบ้านท่ากะทิ	152	บ้านท่าเสา	626
		บ้านทับศิลา	196	บ้านพองกะ – พุดะเคียน	221
		บ้านแก่งแคบ*	250	บ้านพุง*	120
				บ้านพุ่มวง	42
				บ้านพุมุด	105
				บ้านพุดะ	80
				บ้านพุลาด	130
				บ้านโป่งปัด	93
				บ้านช่อกระทิง	50
				บ้านแก่งปลากด	60
รวม	345		1,063		1,710
				รวมทั้งหมด	3,118

หมายเหตุ: * หมายถึงหมู่บ้านที่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง
ที่มา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2549)

ขั้นตอนที่ 2 ภายหลังจากจัดกลุ่มชุมชนดังกล่าวข้างต้น ทำการเลือกหมู่บ้านเพื่อเป็นตัวแทนในการเก็บข้อมูล โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) ดังแสดงในตารางที่ 3.1

ขั้นตอนที่ 3 ตัวอย่างทั้งหมดจาก 3 หมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือก มีจำนวน 595 ครัวเรือน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) เพื่อให้ได้จำนวนครัวเรือนตัวอย่างของหมู่บ้านที่เป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมดอีกครั้ง โดยใช้สูตรของ Yamane (1973) เพื่อให้ทุกหน่วยตัวอย่างมีโอกาสถูกเลือกเท่าๆ กันในการสำรวจ ดังสมการต่อไปนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ n = จำนวนตัวอย่างที่ต้องการศึกษา (ครัวเรือน)
 N = จำนวนครัวเรือนทั้งหมด (595 ครัวเรือน)
 e = ค่าความผิดพลาดจากจำนวนตัวอย่าง (ในที่นี้ใช้การทดสอบที่ระดับความเชื่อมั่น 95% คือให้มีความผิดพลาดได้ร้อยละ 0.05 ฉะนั้นความผิดพลาดเท่ากับ 0.05)

จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 595 ครัวเรือน แทนค่าในสูตรของ Yamane จะได้กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$\begin{aligned} &= \frac{595}{1+595(0.05)^2} \\ &= \frac{595}{2.48} \\ &= 239.91 \end{aligned}$$

ดังนั้น จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เท่ากับ 240 ครัวเรือน

จากจำนวนตัวอย่างที่ได้ นำไปคำนวณหาจำนวนครัวเรือนตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้านที่ทำการคัดเลือกศึกษาตามสัดส่วนจำนวนครัวเรือน (ตารางที่ 3.2) โดยใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วน (สุมงกษ จามิกร, 2526) ดังนี้

$$n_i = n \frac{N_i}{N}$$

เมื่อ n_i = จำนวนตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน (หมู่บ้าน i)
 n = จำนวนตัวอย่างที่ต้องการทั้งหมด ซึ่งมีจำนวน 240 ครัวเรือน
 N_i = จำนวนครัวเรือนของราษฎรในแต่ละหมู่บ้าน (หมู่บ้าน i)

ตารางที่ 3.2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างภายหลังสิ้นสุดขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง

ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนตัวอย่าง
1. บ้านบนเขาแก่งเรียง	225	91
2. บ้านแก่งแคบ	250	101
3. บ้านพุพง	120	48
รวม	595	240

ขั้นตอนที่ 4 เมื่อได้จำนวนตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านแล้วทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จากหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกที่สามารถให้ข้อมูลได้ในแต่ละหมู่บ้าน จนได้ครบตามจำนวนตัวอย่างที่คำนวณได้ ตามสัดส่วนของแต่ละชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถาม (questionnaire) โดยผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามจำนวน 2 ชุด แบบสอบถามชุดที่ 1 สำหรับเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี แบบสอบถามชุดที่ 2 สำหรับเก็บข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกที่สามารถให้ข้อมูลได้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมายของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี แบบสอบถามทั้ง 2 ชุด มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด และปลายเปิดบางส่วน (close-ended and open-ended questionnaire) ดังนี้

ชุดที่ 1 สำหรับเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรีแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของเจ้าหน้าที่โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ได้แก่ เพศ ชื่อ นามสกุล ตำแหน่ง อายุ หน้าที่รับผิดชอบในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อายุการทำงานในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ และอายุการทำงานในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยกำหนดเกณฑ์ในการเลือกตอบตามความเป็นจริง

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ในการบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ที่ดำเนินการในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ เช่นเดียวกับตอนที่ 2

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม แบ่งคำถามออกเป็น ความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบาย ความคิดเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนงานของโครงการ ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติของบุคลากร และความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วม ลักษณะข้อคำถามสร้างตามวิธีของ Likert เป็นแบบเลือกตอบ 5 ระดับ คือ สูงมาก สูง ปานกลาง ต่ำ และต่ำมาก

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม จะมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (open-ended questionnaire)

ชุดที่ 2 สำหรับเก็บข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกที่สามารถให้ข้อมูลได้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมายของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของราษฎรผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานะ ระดับการศึกษา สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน กำลังแรงงานที่พึงพิง อาชีพหลัก อาชีพเสริม ที่ติดต่อรองทางการเกษตร รายได้จากการเกษตร รายได้นอกการเกษตร และโครงการอื่นๆ ที่เข้าร่วมนอกจากโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยกำหนดเกณฑ์สำหรับการตอบในการเลือกตอบตามความเป็นจริง

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของราษฎร ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี แบ่งข้อคำถามออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม จะมีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบตามวิธีการของ Likert เช่นเดียวกับชุดแบบสอบถามที่ 2 ตอนที่ 3

2. ข้อคำถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของราษฎรในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม จะมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (open-ended questionnaire)

ตอนที่ 3 ข้อมูลเพื่อการประเมินผลการดำเนินงานของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ตามเกณฑ์ประสิทธิผล มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบตามวิธีการของ Likert เช่นเดียวกับแบบสอบถามชุดที่ 1 ตอนที่ 2

การทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ด้วย ค่าความเที่ยงตรง (validity) และหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ดังนี้

ทดสอบค่าความเที่ยงตรง (validity) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม และนำไปปรึกษาคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และนักวิชาการป่าไม้ เพื่อขอคำแนะนำในการปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเที่ยงตรงในเนื้อหา สามารถวัดในสิ่งที่ต้องการวัดได้

ทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทำการทดสอบ (pre-test) กับหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกในครัวเรือนที่สามารถให้ข้อมูลได้ในพื้นที่เป้าหมายของโครงการ จำนวน 30 ชุด จากนั้นได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของ Cronbach's alpha จากการคำนวณปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเรื่องการมีส่วนร่วมของราษฎรในโครงการ มีค่าเท่ากับ 0.72 เป็นค่าที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน คือ 0.68 ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือที่มีความน่าเชื่อถือนำไปเก็บข้อมูลในพื้นที่การศึกษาได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 คือ ศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี แบ่งการวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทั่วไปของเจ้าหน้าที่โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี จากแบบสอบถามชุดที่ 1 ตอนที่ 1 ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ หน้าที่รับผิดชอบในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อายุการทำงานในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ และอายุการทำงานในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม วิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive method) ด้วยค่าสถิติอัตราส่วนร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (mean) ค่าสูงสุด (maximum) และค่าต่ำสุด (minimum)

2. ระดับความเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี จากแบบสอบถามชุดที่ 1 ตอนที่ 3 วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักของ Likert's scale

3. ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม จากแบบสอบถามชุดที่ 1 ตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตรวจสอบ แยกแยะ จัดหมวดหมู่ข้อมูล (อกิน รพีพัฒน์ และคณะ, 2537) และพรรณนา ด้วยค่าสถิติอัตราส่วนร้อยละ (percentage)

ส่วนที่ 2 เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 คือ ศึกษาการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่และราษฎรในบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2547-2549 โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ในการบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม จากแบบสอบถามชุดที่ 1 ตอนที่ 2 โดยพิจารณาจากระดับความคิดเห็น 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดกิจกรรม (decision-making) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ (implementation) ด้านผลประโยชน์ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการ (benefit) และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation) วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักของ Likert's scale

2. การมีส่วนร่วมของราษฎรในการบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี แบ่งการวิเคราะห์ที่ได้ดังต่อไปนี้

2.1 ลักษณะทั่วไปของราษฎรในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 1 ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ หน้าที่รับผิดชอบในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อายุการทำงานในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ และอายุการทำงานในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยศึกษาในด้านเพศ อายุ สถานะ ระดับการศึกษา สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน กำลังแรงงานที่พึงพิง อาชีพหลัก อาชีพเสริม ที่ดินถือครอง ทางการเกษตร รายได้จากการเกษตร รายได้นอกการเกษตร และโครงการอื่นๆ ที่เข้าร่วมนอกจากโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม วิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive method) ด้วยค่าสถิติอัตราส่วน ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (mean) ค่าสูงสุด (maximum) และค่าต่ำสุด (minimum)

2.2 ระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 2 ส่วนที่ 1 โดยพิจารณาจากระดับความคิดเห็น 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดกิจกรรม (decision-making) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ (implementation) ด้านผลประโยชน์ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการ (benefit) และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation) วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักของ Likert's scale

2.3 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎร จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 2 ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตรวจสอบ แยกแยะ จัดหมวดหมู่ข้อมูล (อกิน รพีพัฒน์ และคณะ, 2537) และพรรณนา ด้วยค่าสถิติอัตราส่วน ร้อยละ (percentage)

ส่วนที่ 3 เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 คือ เพื่อประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้เกณฑ์ประสิทธิผลในการวัดความสามารถในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อเป็นการตอบคำถามว่าผลลัพธ์ของโครงการที่ปรากฏบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงไร ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของโครงการข้อที่ 1 เพื่อให้ “คนอยู่กับป่า” ได้อย่างชอบธรรมและเกื้อกูลกับธรรมชาติอันเป็นการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.1 ประสิทธิภาพด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่สามารถอยู่กับป่าได้อย่างชอบธรรม (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 1)

1.1.1 ตัวชี้วัดราษฎรมีที่ดินทำกินที่ชัดเจน

เกณฑ์การพิจารณา

ก. การระบุแนวเขตอุทยานแห่งชาติกับพื้นที่ทำกินของราษฎรทั้งในแผนที่และในพื้นที่จริงมีความชัดเจน (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 1.1)

ข. ราษฎรในชุมชนและเจ้าหน้าที่ยอมรับและถือปฏิบัติตามแนวเขตที่ได้ตกลงร่วมกัน (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 1.2)

1.1.2 ตัวชี้วัดชุมชนในพื้นที่โครงการยอมรับและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ กติกาประชาคมร่วมรัฐ เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ

เกณฑ์การพิจารณา

ก. ชุมชนยอมรับและปฏิบัติตาม หลักเกณฑ์ กติกาประชาคมร่วมรัฐ เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ(แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 1.3)

1.1.3 ตัวชี้วัดราษฎรมีความมั่นคงด้านอาชีพการงาน และการครองชีพ

เกณฑ์การพิจารณา

ก. ราษฎรมีผลผลิตทางการเกษตรต่อหน่วยพื้นที่เพิ่มขึ้น (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 1.4)

ข. ราษฎรมีความรู้ มีทักษะ และเทคนิค ในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 1.5)

ค. ราษฎรสามารถนำความรู้ไปเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพใหม่ได้ (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 1.6)

1.1.4 ตัวชี้วัดสามารถจัดและลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ

เกณฑ์การพิจารณา

ก. ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อขยายพื้นที่ทางการเกษตรลดลง (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 1.7)

ข. ราษฎรยอมรับและปฏิบัติตาม หลักเกณฑ์ กติกาประชาคมร่วมรัฐในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 1.8)

ค. กรณีขัดแย้งระหว่างราษฎรกับเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับที่ดินทำกินกับพื้นที่ป่าไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณลดลง (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 1.9)

1.2 ประสิทธิภาพด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่อยู่กับป่าได้อย่างเกื้อกูลกับธรรมชาติ (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 2)

1.2.1 ตัวชี้วัดราษฎรมีความรู้ มีทักษะ และมีทัศนคติที่ดี เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้

เกณฑ์การพิจารณา

ก. ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้น (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 2.1)

ข. ราษฎรมีทักษะ มีความชำนาญในการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้น (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 2.2)

ค. ราษฎรมีทัศนคติที่ดี มีความต้องการหรือความตั้งใจที่จะนำความรู้ไปใช้ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติในการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 2.3)

1.2.2 ตัวชี้วัดราษฎรเกิดแรงจูงใจในการให้ความร่วมมือกับรัฐในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

เกณฑ์การพิจารณา

ก. ราษฎรเกิดแรงจูงใจในการให้ความร่วมมือกับรัฐในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 2.4)

1.2.3 ตัวชี้วัดเกิดการกระจายผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยทั่วถึงกัน

เกณฑ์การพิจารณา

ก. ราษฎรมีสัทธิเท่าเทียมกันในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 2.5)

ข. ราษฎรมีส่วนได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 2.6)

1.2.4 ตัวชี้วัดเกิดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติให้อย่างมีประสิทธิภาพ

เกณฑ์การพิจารณา

ก. ราษฎรใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 2.7)

ข. ราษฎรใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยมีของเสียน้อยที่สุด (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 2.8)

ค. ราษฎรใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่ทำลายความสมดุลตามธรรมชาติ (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 2.9)

2. วัตถุประสงค์ของโครงการข้อที่ 2 เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ โดยพื้นฐานการยอมรับซึ่งกันและกัน

2.1 ประสิทธิภาพด้านความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 3)

2.1.1 ตัวชี้วัดเกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์

เกณฑ์การพิจารณา

ก. ราษฎรสามารถนำหลักวิชาการมาประยุกต์ใช้กับทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 3.1)

ข. ราษฎรสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้ทั่วถึงกัน (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 3.2)

ค. ราษฎรสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน
ได้ยาวนานที่สุด (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 3.3)

2.1.2 ตัวชี้วัดเกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตาม
แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

เกณฑ์การพิจารณา

ก. ราษฎรสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติตามหลักการวิชาการผสมผสานกับ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 3.4)

ข. ราษฎรมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น
(แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 3.5)

ค. ราษฎรสามารถพึ่งตนเองได้ (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 3.6)

2.2 ประสิทธิภาพด้านความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรง
และทางอ้อมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 4)

2.2.1 ตัวชี้วัดราษฎรมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้ง
ทางตรงและทางอ้อม

เกณฑ์การพิจารณา

ก. ราษฎรมีส่วนร่วมตัดสินใจในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติใน
พื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 4.1)

ข. ราษฎรมีส่วนร่วมในการดำเนินการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติใน
พื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 4.2)

ค. ราษฎรมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 4.3)

ง. ราษฎรมีส่วนร่วมประเมินผลในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 4.4)

3. วัตถุประสงค์ของโครงการข้อที่ 3 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยใช้กลไกจากราษฎรที่อยู่ในพื้นที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนการแก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.1 ประสิทธิภาพด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 5)

3.1.1 ตัวชี้วัดชุมชนและองค์กรชุมชนในพื้นที่ที่มีความแข็งแกร่งและมีศักยภาพมากขึ้น

เกณฑ์การพิจารณา

ก. มีการจัดตั้งองค์กรชุมชนในพื้นที่ซึ่งมีความแข็งแกร่งในการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 5.1)

ข. ชุมชนและองค์กรชุมชนมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 5.2)

3.1.2 ตัวชี้วัดชุมชนมีผู้นำที่เข้มแข็ง และเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม

เกณฑ์การพิจารณา

ก. ชุมชนมีผู้นำที่เข้มแข็งและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคมในการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 5.3)

ข. ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่
(แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 5.4)

3.1.3 ตัวชี้วัดชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตบริการ

เกณฑ์การพิจารณา

ก. ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตบริการ
(แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 5.5)

3.1.4 ตัวชี้วัดชุมชนมีอาชีพรองรับที่ไม่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ

เกณฑ์การพิจารณา

ก. ราษฎรมีอาชีพรองรับที่ไม่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ
(แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 5.6)

3.1.5 ตัวชี้วัดชุมชนและองค์กรชุมชนในพื้นที่โครงการมีแหล่งเงินทุนสนับสนุน
การประกอบอาชีพ การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่องและเพียงพอต่อความ
ต้องการ

เกณฑ์การพิจารณา

ก. ราษฎรได้รับเงินสนับสนุนการประกอบอาชีพ จากองค์กรชุมชนอย่าง
เพียงพอต่อความต้องการ (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 5.7)

ข. องค์กรชุมชนได้รับเงินสนับสนุนในการอนุรักษ์และฟื้นฟู
ทรัพยากรธรรมชาติจากอย่างเพียงพอต่อความต้องการ (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 5.8)

3.1.6 ตัวชี้วัดสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่

เกณฑ์การพิจารณา

- ก. ราษฎรมีรายได้ต่อเดือนเพิ่มขึ้น (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 5.9)
- ข. ราษฎรมีเงินออมเพิ่มสูงขึ้น (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 5.10)
- ค. ราษฎรมีหนี้สินลดลง (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 5.11)
- ง. ราษฎรมีความอยู่ดีกินดี (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 5.12)

3.2 ประสิทธิภาพด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ

3.2.1 ตัวชี้วัดราษฎรและองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการขจัดและลดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 6)

เกณฑ์การพิจารณา

- ก. ปัญหาด้านมลภาวะและปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติเอราวัณลดลง (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 6.1)
- ข. ปัญหาความขัดแย้งระหว่างราษฎรกับเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลดลง (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 6.2)

3.2.2 ตัวชี้วัดความสามารถในการดำรงไว้ซึ่งความเป็นธรรมชาติและควมดึงดูดใจของทรัพยากรการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ

เกณฑ์การพิจารณา

ก. อุทยานแห่งชาติเอราวัณมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 6.3)

ข. อุทยานแห่งชาติเอราวัณยังคงความสวยงามตามธรรมชาติ (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 6.4)

3.2.3 ตัวชี้วัดระบบนิเวศป่าไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณมีความมีอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพ

เกณฑ์การพิจารณา

ก. เนื้อที่ป่าไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณเพิ่มขึ้น (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 6.5)

ข. ทรัพยากรในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณยังคงความหลากหลายทางชีวภาพ (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 6.6)

โดยในการสัมภาษณ์ เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างและลดความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้นจากการแสดงระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการสัมภาษณ์ โดยปรับเปลี่ยนจากการให้แสดงความคิดเห็นในระดับ สูงมาก สูง ปานกลาง ต่ำ และต่ำมาก เป็นการให้คะแนนเต็มร้อยหรือร้อยละ 100 ตามความเหมาะสมของแต่ละข้อคำถาม ดังนี้

คะแนนหรือร้อยละ	0 – 20	หมายความว่า	สูงมาก
คะแนนหรือร้อยละ	21 – 40	หมายความว่า	สูง
คะแนนหรือร้อยละ	41 – 60	หมายความว่า	ปานกลาง
คะแนนหรือร้อยละ	61 – 80	หมายความว่า	ต่ำ
คะแนนหรือร้อยละ	81 – 100	หมายความว่า	ต่ำมาก

ตัวอย่าง ท่านมีความคิดเห็นว่าหลังจากเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมผู้นำชุมชนของท่านมีความเข้มแข็งและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคมในการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้นกว่าแต่ก่อนที่ยังไม่เข้าร่วมโครงการ ถ้าให้คะแนนเต็มร้อยคะแนน ท่านให้กี่คะแนน สมมติคำตอบที่ได้ คือ 45 คะแนน หมายความว่า อยู่ในระดับปานกลาง

วิธีการวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักของ Likert's scale เพื่อวัดระดับความคิดเห็น ระดับการมีส่วนร่วม และระดับการบรรลุประสิทธิผลของโครงการ วิเคราะห์ได้ดังนี้ คือ หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามที่สร้างตามวิธีของ Likert 5 ระดับ คือ สูงมาก สูง ปานกลาง ต่ำ และต่ำมาก ทำการกำหนดน้ำหนักคะแนนในการตอบแบบสอบถามแต่ละตัวเลือกตามวิธี arbitrary weighting method ซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

<u>ระดับ</u>	<u>การให้คะแนน</u>
สูงมาก	5
สูง	4
ปานกลาง	3
ต่ำ	2
ต่ำมาก	1

นำคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามแต่ละข้อคำถามมาหาค่าเฉลี่ย และเปรียบเทียบกับเกณฑ์การพิจารณาที่ได้จากการจัดแบ่งช่วงคะแนน (interval scale) โดยใช้ค่าเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง 5 ระดับ ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} = \frac{5 - 1}{5} = 0.80$$

ดังนั้นเกณฑ์การพิจารณา คือ

คะแนนเฉลี่ย	4.21-5.00	หมายความว่า	อยู่ในระดับสูงมาก
คะแนนเฉลี่ย	3.41-4.20	หมายความว่า	อยู่ในระดับสูง
คะแนนเฉลี่ย	2.61-3.40	หมายความว่า	อยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.81-2.60	หมายความว่า	อยู่ในระดับต่ำ
คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.80	หมายความว่า	อยู่ในระดับต่ำมาก

โดยค่าคะแนนเฉลี่ยในช่วงต่างๆ จะเป็นตัวบอกระดับความคิดเห็น ระดับการมีส่วนร่วม และระดับการบรรลุประสิทธิผล ซึ่งสามารถสรุปเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ ดังตารางที่ 3.3 และแนวทางในการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ดังตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.3 แนวทางการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย	แหล่งข้อมูล	วิธีการหาค่าข้อมูล	เกณฑ์การวิจัย
1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของ เจ้าหน้าที่ต่อโครงการส่งเสริม การมีส่วนร่วมเพื่อการจัดกา รอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	- เอกสารรายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ คู่มือการปฏิบัติงาน ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม - สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่โครงการส่งเสริมการ มีส่วนร่วม โดยใช้แบบสอบถามชุดที่ 1	- วิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive method) ด้วยอัตราส่วนร้อยละ (percentage) หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าต่ำสุด (minimum) - วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักของ Likert's scale ดังนี้ (1) สูงมาก ได้ 5 คะแนน (2) สูง ได้ 4 คะแนน (3) ปานกลาง ได้ 3 คะแนน (4) น้อย ได้ 2 คะแนน (5) น้อย มาก ได้ 1 คะแนน	- ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายความว่าอยู่ในระดับสูงมาก - ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายความว่าอยู่ในระดับสูง - ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายความว่าอยู่ในระดับปานกลาง - ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายความว่าอยู่ในระดับต่ำ - ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายความว่าอยู่ในระดับต่ำมาก
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วม ของเจ้าหน้าที่และราษฎร ในการบริหารและกิจกรรมของ โครงการส่งเสริม การมีส่วนร่วมเพื่อการจัดกา รอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	- สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่โครงการส่งเสริมการ มีส่วนร่วม - สัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกที่ สามารถให้ข้อมูลได้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ เป้าหมายของโครงการส่งเสริม การมีส่วนร่วมโดยใช้แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 1 และ 2	- วิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive method) ด้วยอัตราส่วนร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าต่ำสุด (minimum) - test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และ 0.10 - วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักของ Likert's scale	

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

วัตถุประสงค์การวิจัย	แหล่งข้อมูล	วิธีการหาข้อมูล	เกณฑ์การวิจัย
<p>3. เพื่อประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ ของโครงการส่งเสริม การมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการ อุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี</p>	<p>- สัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกที่สามารถให้ข้อมูลได้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมายของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยใช้แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3</p>	<p>- วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักของ Likert's scale ของตัวชี้วัด</p>	<p>เกณฑ์การวิจัย</p>

ตารางที่ 3.4 แนวทางการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์ของโครงการ	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	วิธีการระบุ	เกณฑ์การประเมินผล
1. วัตถุประสงค์เพื่อให้ “คนอยู่กับป่า” ได้อย่างชอบธรรมและเกื้อกูลกับธรรมชาติอันเป็นรากสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินความคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1.1 ประสิทธิภาพด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่ที่สามารถอยู่กับป่าได้อย่างชอบธรรม (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 1) 1.1.1 ตัวชี้วัดรายภูมิภาคที่มีที่ดินทำกินที่ชัดเจน 1.1.2 ตัวชี้วัดชุมชนในพื้นที่โครงการยอมรับและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐ เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ 1.1.3 ตัวชี้วัดรายภูมิภาคที่มีความมั่นคงด้านอาชีพการงาน และการครองชีพ 1.1.4 ตัวชี้วัดสามารถจัดและลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ	- เก็บรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกที่สามารถให้ข้อมูลได้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมายของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยใช้แบบสอบถาม	- วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักของ Likert's scale ของตัวชี้วัด	-ค่าเฉลี่ย 4.21- 5.00 หมายความว่าบรรลุประสิทธิผลในระดับสูงมาก -ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายความว่าบรรลุประสิทธิผลในระดับสูง -ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายความว่าบรรลุประสิทธิผลในระดับปานกลาง -ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายความว่าบรรลุประสิทธิผลในระดับต่ำ -ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายความว่าบรรลุประสิทธิผลในระดับต่ำมาก

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของโครงการ	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	วิธีวิเคราะห์	เกณฑ์การประเมินผล
1. (ต่อ)	<p>1.2 ประสิทธิภาพด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่อยู่กับป่าได้อย่างเกื้อกูลกับธรรมชาติ (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 2)</p> <p>1.2.1 ตัวชี้วัดรายภูมิต้องมีความรู้ มีทักษะ และมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ และดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้</p> <p>1.2.2 ตัวชี้วัดรายภูมิต้องเกิดแรงจูงใจในการให้ความร่วมมือกับรัฐในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>1.2.3 ตัวชี้วัดเกิดการกระจายผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยทั่วถึงกัน</p> <p>1.2.4 ตัวชี้วัดเกิดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ</p>			

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของโครงการ	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	วิธีการหาห้	เกณฑ์การประเมินผล
2. วัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถ ใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม ตามแนวทางการอนุรักษ์ และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาชนกับหน่วยงาน ภาครัฐ โดยพื้นฐานการยอมรับ ซึ่งกันและกัน	2.1 ประสิทธิภาพด้านความสามารถในการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม ตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 3) 2.1.1 ตัวชี้วัดเกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติใน พื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์ 2.1.2 ตัวชี้วัดเกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติใน พื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการพัฒนา ที่ยั่งยืน 2.2 ประสิทธิภาพด้านความสามารถในการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมีส่วนร่วมของชุมชน (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 4) 2.2.1 ตัวชี้วัดราษฎรมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม	- เก็บรวบรวมข้อมูลหัวหน้า ครัวเรือนหรือสมาชิกที่สามารถ ให้ข้อมูล ได้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ เป้าหมายของ โครงการส่งเสริม การ โดยให้แบบสอบถาม	- วิธีการห้ - วิธีการห้ค่าเฉลี่ย แบบถ่วงน้ำหนักของ Likert's scale ของตัวชี้วัด	- ใช้เกณฑ์เดียวกับข้อ 1

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของโครงการ	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	วิธีการหาค่า	เกณฑ์การประเมินผล
3. วัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยใช้กลไกจากราษฎรที่อยู่ในพื้นที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนการแก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	3.1 ประสิทธิภาพด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 5) 3.1.1 ตัวชี้วัดชุมชนและองค์กรชุมชนในพื้นที่มีความเข้มแข็งและมีศักยภาพมากขึ้น 3.1.2 ตัวชี้วัดชุมชนมีผู้นำที่เข้มแข็ง และเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม 3.1.3 ตัวชี้วัดชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตบริการ 3.1.4 ตัวชี้วัดชุมชนมีอาชีพรองรับที่ไม่มีผลกระทบต่อการพัฒนาธรรมชาติ 3.1.5 ตัวชี้วัดชุมชนและองค์กรชุมชนในพื้นที่โครงการมีแหล่งเงินทุนสนับสนุนการประกอบอาชีพ การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่องและเพียงพอต่อความต้องการ 3.1.6 ตัวชี้วัดสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่	- เก็บรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกที่สามารถให้ข้อมูลได้ทำอาชีพอยู่ในพื้นที่เป้าหมายของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยใช้แบบสอบถาม	- วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักของ Likert's scale ของตัวชี้วัด	- ใช้เกณฑ์เดียวกับข้อ 1

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของโครงการ	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	วิธีการหาห้	เกณฑ์การประเมินผล
3. (ต่อ)	3.2 ประสิทธิภาพด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 6)	3.2.1 ตัวชี้วัดราษฎรและองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดและลดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.2.2 ตัวชี้วัดความสามารถในการดำรงไว้ซึ่งความเป็นธรรมชาติและความตั้งใจของทรัพยากรท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ	3.2.3 ตัวชี้วัดระบบนิเวศป่าไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณมีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการนำเสนอผลการศึกษาการประเมินประสิทธิผลของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นการประเมินผลในระหว่างดำเนินงานโครงการ (on-going evaluation) ครอบคลุมปีงบประมาณ พ.ศ. 2544 - 2549 โดยใช้เกณฑ์ประสิทธิผล จากการรวบรวมข้อมูลที่สอบถามจากเจ้าหน้าที่โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 13 คน และหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกที่สามารถให้ข้อมูลได้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมายของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 240 ตัวอย่าง จาก 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ จำนวน 91 ครัวเรือน ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ จำนวน 101 ครัวเรือน และชุมชนที่ตั้งอยู่นอกเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค จำนวน 48 ครัวเรือน โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่และราษฎรในการบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

ส่วนที่ 3 การประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

ในการศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จำนวน 13 คน ได้ผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ลักษณะทั่วไปของเจ้าหน้าที่โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

จากตารางที่ 4.1 เกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของเจ้าหน้าที่ในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ หน้าที่รับผิดชอบในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อายุการทำงานในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ และอายุการทำงานในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม พบว่า เป็นเพศชาย จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 61.50 และเป็นเพศหญิง จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 38.50

เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีอายุ 21-35 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 38.50 รองลงมา คือ 25-30 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 30.80 อายุ 36-40 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 15.4 และอายุมากกว่า 40 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 15.40 มีอายุเฉลี่ย 33.30 ปี อายุสูงสุด 44 ปี อายุต่ำสุด 25 ปี

เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่อยู่ฝ่ายประสานงานชุมชน จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 30.80 รองลงมา คือ ฝ่ายงานข้อมูลวิชาการและเผยแพร่ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 23.10 ฝ่ายประสานงานทั่วไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 15.40 ฝ่ายยานพาหนะและขนส่ง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 15.40 ฝ่ายอาหารและการเงิน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.70 และผู้จัดการโครงการ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.70

เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีอายุการทำงานในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ 1-5 ปี จำนวน 6 คน และ 6-10 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 46.20 เท่ากัน รองลงมา คือ มีอายุการทำงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.70 มีอายุการทำงานในอุทยานแห่งชาติเอราวัณเฉลี่ย 6.60 ปี สูงสุด 15 ปี อายุต่ำสุด 3 ปี

เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีอายุการทำงานในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม 3 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 92.30 รองลงมา คือ มีอายุการทำงานในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม 1 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.70 มีอายุการทำงานในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม เฉลี่ย 2.80 ปี สูงสุด 3 ปี ต่ำสุด 1 ปี

ตารางที่ 4.1 ลักษณะทั่วไปของเจ้าหน้าที่โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

(N=13)		
รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	8	61.50
หญิง	5	38.50
2. อายุเฉลี่ย 33.3 ปี อายุสูงสุด 44 ปี อายุต่ำสุด 25 ปี		
25-30 ปี	4	30.80
31-36 ปี	5	38.50
37-42 ปี	2	15.40
มากกว่า 40 ปี	2	15.40
3. หน้าที่รับผิดชอบในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม		
ผู้จัดการโครงการ	1	7.70
ฝ่ายงานข้อมูลวิชาการและเผยแพร่	3	23.10
ฝ่ายประสานงานชุมชน	4	30.80
ฝ่ายประสานงานทั่วไป	2	15.40
ฝ่ายอาหารและการเงิน	1	7.70
ฝ่ายยานพาหนะและขนส่ง	2	15.40
4. อายุการทำงานในอุทยานแห่งชาติเอราวัณเฉลี่ย 6.6 ปี สูงสุด 15 ปี ต่ำสุด 3 ปี		
1-5 ปี	6	46.20
6-10 ปี	6	46.20
มากกว่า 10 ปี	1	7.70

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

(N =13)		
รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. อายุการทำงานในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม เฉลี่ย 2.83 ปี สูงสุด 3 ปี ต่ำสุด 1 ปี		
1 ปี	1	7.70
2 ปี	-	-
3 ปี	12	92.30

ระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

ในการศึกษาระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี จากเจ้าหน้าที่โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม จำนวน 13 คน โดยทำการศึกษา ความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบาย ความคิดเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนงานของโครงการ ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติของบุคลากร และความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วม โดยแบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยในระดับสูงมาก เห็นด้วยในระดับสูง เห็นด้วยในระดับปานกลาง เห็นด้วยในระดับต่ำ และเห็นด้วยในระดับต่ำมาก ได้ผลการวิจัยดังต่อไปนี้

จากการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ (จากแบบสอบถามชุดที่ 1 ตอนที่ 3 ข้อ 1.1-1.3) พบว่า โดยภาพรวมเห็นด้วยกับรูปแบบนี้ในระดับสูง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 โดยการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าที่ชุมชนพึ่งพิงอยู่ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.76 รองลงมา คือ สร้างองค์ความรู้ ภูมิปัญญาให้แก่ชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล และการจัดตั้งองค์กรที่แข็งแกร่ง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 และให้ “คนอยู่กับป่า” โดยการผ่อนปรนให้ประชาชนอาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรมและพื้นที่อนุรักษ์ที่ไม่ล่อแหลม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 (ตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2 ระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับนโยบายของโครงการส่งเสริม
การมีส่วนร่วม

(N=13)

นโยบาย	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับความคิดเห็น
	ต่ำมาก	ต่ำ ต่ำ กลาง	ปาน กลาง	สูง	สูงมาก				
1. การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าที่ชุมชนพึ่งพิงอยู่	-	-	5	6	2	13	3.76	0.72	สูง
2. ให้ “คนอยู่กับป่า” โดยการผ่อนปรนให้ประชาชนอาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรมและพื้นที่อนุรักษ์ที่ไม่ต่อแหลม	-	-	7	5	1	13	3.53	0.66	สูง
3. สร้างองค์ความรู้ ภูมิปัญญาให้แก่ชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และการจัดตั้งองค์กรที่แข็งแกร่ง	-	-	5	7	1	13	3.69	0.63	สูง
คะแนนเฉลี่ยรวม							3.66		สูง

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

จากการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ (จากแบบสอบถามชุดที่ 1 ตอนที่ 3 ข้อ 2.1-2.3) พบว่า โดยภาพรวมเห็นด้วยกับรูปแบบนี้ในระดับสูง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 โดยวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยใช้กลไกจากรายการที่อยู่ในพื้นที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนการแก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.69 รองลงมา คือ วัตถุประสงค์เพื่อให้ “คนอยู่กับป่า” ได้อย่างชอบธรรมและเกื้อกูลกับธรรมชาติอันเป็นการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน ควบคู่กับการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 และวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ โดยพื้นฐานการยอมรับซึ่งกันและกัน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 ระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์ของโครงการ	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับความคิดเห็น
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก				
1. วัตถุประสงค์เพื่อให้ “คนอยู่กับป่า” ได้อย่างชอบธรรมและเกี่ยวข้องกับธรรมชาติอันเป็นการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1	1	3	5	3	13	3.61	1.19	สูง
2. วัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ โดยพื้นฐานการยอมรับซึ่งกันและกัน	-	-	6	6	1	13	3.61	0.65	สูง

(N=13)

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

(N =13)

วัตถุประสงค์ของโครงการ	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับความคิดเห็น
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก				
3. วัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยใช้กลไกจากรายงูรที่อยู่ในพื้นที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนการแก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	-	-	4	9	-	13	3.69	0.48	สูง
			(30.80)	(69.20)		(100.00)			
	คะแนนเฉลี่ยรวม						3.63		สูง

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

จากการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนงานของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอุทยานแห่งชาติเอราวัณ (จากแบบสอบถามชุดที่ 1 ตอนที่ 3 ข้อ 3.1-3.4) พบว่า โดยภาพรวมเห็นด้วยกับรูปแบบนี้ในระดับสูง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 โดยแผนงานอื่นๆ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.71 รองลงมา คือ แผนปฏิบัติการระดับหน่วยงานของรัฐ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 และแผนปฏิบัติการระดับชุมชน/ท้องถิ่น มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 ระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับแผนงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

(N =13)

แผนงาน	คะแนนเฉลี่ย	ระดับการมีส่วนร่วม
1. แผนปฏิบัติการระดับชุมชน/ท้องถิ่น	3.47	สูง
2. แผนปฏิบัติการระดับหน่วยงานของรัฐ	3.60	สูง
3. แผนงานอื่นๆ	3.71	สูง
รวม	3.59	สูง

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

จากการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติของบุคลากรในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ (จากแบบสอบถามชุดที่ 1 ตอนที่ 3 ข้อ 4.1-4.6) พบว่า โดย

ภาพรวมเห็นด้วยกับรูปแบบนี้ในระดับสูง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 โดยคุณสมบัติของผู้จัดการโครงการและฝ่ายประสานงานชุมชน มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากันคือ 3.92 รองลงมา คือ ฝ่ายประสานงานทั่วไป มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 ฝ่ายงานข้อมูลวิชาการและเผยแพร่ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 และ ฝ่ายอาหารและการเงิน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5 ระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของบุคลากรในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

(N =13)

คุณสมบัติของบุคลากร	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับความคิดเห็น
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก				
1. ผู้จัดการโครงการควรเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีบทบาทในชุมชน เป็นผู้ช่วยหรือหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ	1	-	1	8	3	13	3.92	1.03	สูง
	(7.70)(61.50)(23.10)(100.00)								
2. ฝ่ายงานข้อมูลวิชาการและเผยแพร่ควรเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป และมีความรู้ทางด้านการจัดการทรัพยากรและการเผยแพร่เป็นอย่างดี	-	1	6	5	1	13	3.46	0.77	สูง
	(7.70)(46.20)(38.50)(7.70)(100.00)								
3. ฝ่ายประสานงานชุมชนควรเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี น่าเชื่อถือ	-	-	3	8	2	13	3.92	0.64	สูง
	(23.10)(61.50)(15.40)(100.00)								
4. ฝ่ายประสานงานทั่วไปควรเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความรับผิดชอบสูง	-	-	6	5	2	13	3.69	0.75	สูง
	(46.20)(38.50)(15.40)(100.00)								
5. ฝ่ายอาหารและการเงินควรเป็นผู้ที่มีความสามารถในการทำอาหาร มีความรู้ทางการเงินและบัญชีเป็นอย่างดี	-	1	7	5	-	13	3.30	0.63	สูง
	(7.70)(53.80)(38.50)(100.00)								

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

คุณสมบัติของบุคลากร	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับความคิดเห็น
	ต่ำ	ต่ำ	ปาน	สูง	สูงมาก				
	มาก	กลาง							
6. ฝ่ายขนพาทนและขนส่งเป็นผู้ที่มีใบอนุญาตขับขี่ มีประสบการณ์ในการขับขี่ในพื้นที่มากกว่า 1 ปี	-	1	2	7	3	13	3.92	0.86	สูง
			(7.70)	(15.40)	(53.80)	(23.10)	(100.00)		
คะแนนเฉลี่ยรวม							3.70		สูง

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

จากการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ พบว่า โดยภาพรวมเห็นด้วยกับรูปแบบนี้ในระดับสูง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 โดยการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.53 รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากันคือ 3.46 และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6 ระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ลักษณะการมีส่วนร่วม	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับความคิดเห็น
	ต่ำ	ต่ำ	ปาน	สูง	สูงมาก				
	มาก	กลาง							
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	-	-	8	5	-	13	3.38	0.50	ปานกลาง
			(61.50)	(38.50)		(100.0)			
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	-	1	7	3	2	13	3.46	0.87	สูง
			(7.70)	(53.80)	(23.10)	(15.40)	(100.0)		

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

(N=13)

ลักษณะการมีส่วนร่วม	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับความคิดเห็น
	ต่ำ	ต่ำ	ปาน	สูง	สูงมาก				
	มาก		กลาง						
3. การมีส่วนร่วมในการรับ ผลประโยชน์ทั้งที่เกิดจาก ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่และ ผลของการเข้าร่วมโครงการ	-	-	8	3	2	13	3.53	0.77	สูง
			(61.50)	(23.10)	(15.40)	(100.00)			
4. การมีส่วนร่วมในการ ประเมินผล	-	-	8	4	1	13	3.46	0.66	สูง
			(61.50)	(30.80)	(7.70)	(100.00)			
	คะแนนเฉลี่ยรวม						3.45		สูง

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด และสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งเจ้าหน้าที่เห็นด้วยในระดับปานกลาง ซึ่งถือว่าต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับลักษณะการมีส่วนร่วมด้านอื่นๆ อาจเนื่องมาจากทัศนคติด้านการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันของเจ้าหน้าที่ เช่น เจ้าหน้าที่ด้านป้องกันและปราบปรามและเจ้าหน้าที่ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน

โดยสรุป การศึกษาระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ผลการสำรวจพบว่า เจ้าหน้าที่เห็นด้วยในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติของบุคลากร มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.70 รองลงมาคือ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบาย มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนงานของโครงการ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 (ตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.7 สรุประดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม
อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

(N =13)

ข้อความ	คะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
1. เกี่ยวกับนโยบาย	3.66	สูง
2. เกี่ยวกับวัตถุประสงค์	3.63	สูง
3. เกี่ยวกับแผนงานของโครงการ	3.59	สูง
4. เกี่ยวกับคุณสมบัติของบุคลากร	3.70	สูง
5. เกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วม	3.45	สูง
รวม	3.60	สูง

**ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม
อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี**

จากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าปัญหาอุปสรรคที่เจ้าหน้าที่เห็นว่ามากที่สุด คือ งบประมาณไม่เพียงพอ การอนุมัติงบประมาณจากส่วนกลางล่าช้า วัสดุและอุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อความต้องการในการปฏิบัติงาน บุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมมีจำกัด ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ประเด็นปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

(N =13)

ประเด็นปัญหา	จำนวนผู้ตอบ	ร้อยละ
1. งบประมาณไม่เพียงพอ	12	92.31
2. การอนุมัติงบประมาณล่าช้า	10	76.92
3. วัสดุ อุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อความต้องการในการปฏิบัติงาน	9	69.23
4. บุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน	9	69.23
5. ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมมีจำกัด	6	46.15
6. ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากรายการ	3	23.08
7. ขาดวิทยากรในการฝึกอบรม	1	7.69

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

	(N=13)	
ประเด็นปัญหา	จำนวนผู้ตอบ	ร้อยละ
8. บุคลากรขาดความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	1	7.69
9. ราษฎรขาดความรู้พื้นฐานด้านกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้	1	7.69

ส่วนข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโครงการ เจ้าหน้าที่ได้ให้ข้อเสนอแนะที่มีความสำคัญดังนี้

1. ควรเพิ่มงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมให้เพียงพอ
2. จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานให้เพียงพอกับการใช้งาน
3. ควรปรับปรุงขั้นตอนในการอนุมัติงบประมาณให้สามารถเบิกจ่ายได้ก่อนการดำเนินงาน
4. ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อจ้างเจ้าหน้าที่เพิ่มเติม
5. ควรมีการกำหนดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมให้สามารถยืดหยุ่นได้ตามข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่
6. ควรมีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้แก่เจ้าหน้าที่เพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 4.9 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

	(N=13)	
ข้อเสนอแนะ	จำนวนผู้ตอบ	ร้อยละ
1. ควรเพิ่มงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมให้เพียงพอ	12	92.31
2. จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานให้เพียงพอกับการใช้งาน	10	76.92
3. ควรปรับปรุงขั้นตอนในการอนุมัติงบประมาณให้สามารถเบิกจ่ายได้ก่อนการดำเนินงาน	9	69.23
4. ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อจ้างเจ้าหน้าที่เพิ่มเติม	7	53.87
5. ควรมีการกำหนดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมให้สามารถยืดหยุ่นได้ตามข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่	6	46.15

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	(N =13)	
	จำนวนผู้ตอบ	ร้อยละ
6. ควรมีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้แก่เจ้าหน้าที่เพิ่มมากขึ้น	1	7.69
7. ควรมีการจัดฝึกอบรมความรู้พื้นฐานด้านกฎหมายป่าไม้ให้แก่ราษฎร	1	7.69

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่และราษฎรในการบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

การศึกษาการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่และราษฎรในการบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี โดยพิจารณาจากความคิดเห็น 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดกิจกรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ ด้านผลประโยชน์ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ ระดับสูงมาก ระดับสูง ระดับปานกลาง ระดับต่ำ และระดับต่ำมาก ได้ผลการวิจัยดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ในการบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

จากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ในการบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี (จากแบบสอบถามชุดที่ 1 ตอนที่ 2 ข้อ 1-4) พบว่า โดยภาพรวมมีส่วนร่วมในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 โดยความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.63 รองลงมา คือ ความคิดเห็นด้านผลประโยชน์ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 ความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 และความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 (ตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.10 ระดับการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ในการบริหารโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม
อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

(N =13)

การมีส่วนร่วม	คะแนนเฉลี่ย	ระดับการมีส่วนร่วม
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.46	สูง
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	3.63	สูง
ด้านผลประโยชน์ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการ	3.50	สูง
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.38	ปานกลาง
รวม	3.49	สูง

โดยสรุป การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ในการบริหารโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาจากความคิดเห็นแต่ละด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งถือได้ว่าต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่นๆ อาจเนื่องจากการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2547-2549 ยังไม่เคยมีการดำเนินกิจกรรมประชุมติดตามประเมินผล ทำให้เจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมในด้านนี้น้อยกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้นในปีงบประมาณต่อไปควรมีการดำเนินกิจกรรมประชุมติดตามประเมินผล

การมีส่วนร่วมของราษฎรในการบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของราษฎรในการบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ได้ผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ลักษณะทั่วไปของราษฎรในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

จากการศึกษาลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกที่สามารถให้ข้อมูลได้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมายโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 240 ครัวเรือน โดยศึกษาในด้านเพศ อายุ สถานะ ระดับการศึกษา สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน กำลังแรงงานที่พึงพิง อาชีพหลัก อาชีพเสริม ที่ดินถือครอง

ทางการเกษตร รายได้จากการเกษตร รายได้นอกการเกษตร และโครงการอื่นๆ ที่เข้าร่วมนอกจากโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ได้ผลการวิจัยดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกที่สามารถให้ข้อมูลได้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมายโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ เป็นเพศชาย จำนวน 153 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 63.80 และเป็นเพศหญิง จำนวน 87 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 36.30

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 58 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 24.20 รองลงมา คือ อายุ 51-60 ปี จำนวน 56 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 23.30 อายุ 31-40 ปี จำนวน 53 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 22.10 อายุ 61-70 ปี จำนวน 31 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.90 อายุ 21-30 ปี จำนวน 29 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.10 และอายุมากกว่า 70 อายุเฉลี่ย 47 ปี อายุสูงสุด 76 ปี อายุต่ำสุด 22 ปี

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานะเป็นหัวหน้าครัวเรือน จำนวน 166 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 69.20 รองลงมา คือ มีสถานะเป็นสามี/ภรรยา จำนวน 53 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 22.10 มีสถานะเป็นอื่นๆ จำนวน 16 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.70 และมีสถานะเป็นญาติ จำนวน 5 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.10

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา จำนวน 176 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 73.30 รองลงมา คือ ไม่ได้รับการศึกษา จำนวน 31 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.9 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 6.70 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 9 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.80 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ จำนวน 5 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.10 ระดับอนุปริญญา จำนวน 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.80 และระดับปริญญาตรี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.40

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 221 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 92.10 รองลงมา คือ สถานภาพโสด จำนวน 12 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 5 และสถานภาพหม้าย/หย่าร้าง จำนวน 7 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.90

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน จำนวน 148 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 61.70 รองลงมา คือ 1-3 คน จำนวน 65 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 27.10 และ 7-9 คน จำนวน 27 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.30 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน สูงสุด 9 คน ต่ำสุด 1 คน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีกำลังแรงงานที่พึงพิงได้ในครัวเรือน 1-3 คน จำนวน 186 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 77.50 รองลงมา คือ 4-6 คน จำนวน 50 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 20.80 และ มากกว่า 6 คน จำนวน 4 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.70 มีกำลังแรงงานที่พึงพิงได้ในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน สูงสุด 8 คน ต่ำสุด 1 คน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือ การเกษตร จำนวน 113 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 47.10 รองลงมา คือ รับจ้าง จำนวน 109 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 45.40 ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย จำนวน 13 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 5.40 มีอาชีพหลักอื่นๆ จำนวน 3 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.30 และรับราชการ จำนวน 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.80

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพเสริม คือ การรับจ้าง จำนวน 143 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 59.6 รองลงมา คือ ไม่มีอาชีพเสริม จำนวน 74 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 30.80 มีอาชีพเสริมเกษตรกร จำนวน 19 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.90 มีอาชีพเสริมธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย จำนวน 3 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.30 และมีอาชีพเสริมอื่น จำนวน 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.40

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีที่ดินถือครองทางการเกษตร 1-5 ไร่ จำนวน 108 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 45 รองลงมา คือ ไม่มีที่ดินถือครองทางการเกษตร จำนวน 40 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 16.70 มีที่ดินถือครองทางการเกษตร 60-10 ไร่ จำนวน 37 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 15.40 มีที่ดินถือครองทางการเกษตร 11-15 ไร่ จำนวน 21 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 8.80 มีที่ดินถือครองทางการเกษตรมากกว่า 30 ไร่ จำนวน 17 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.10 มีที่ดินถือครองทางการเกษตร 16-20 ไร่ จำนวน 13 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 5.40 มีที่ดินถือครองทางการเกษตร 21-25 ไร่ จำนวน 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.80 และมีที่ดินถือครองทางการเกษตร 26-30 ไร่ จำนวน 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.80 มีที่ดินถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 7.70 ไร่ สูงสุด 80 ไร่ ต่ำสุดคือ 0 ไร่

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้จากการเกษตร 2,001-3,000 บาทต่อเดือน จำนวน 185 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 77.10 รองลงมา คือ ไม่มีรายได้จากการเกษตร จำนวน 20 ครัวเรือน คิด

เป็นร้อยละ 8.30 มีรายได้จากการเกษตรมากกว่า 5,000 บาทต่อเดือน จำนวน 16 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.70 มีรายได้จากการเกษตร 3,001-4,000 บาทต่อเดือน จำนวน 9 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.80 และมีรายได้จากการเกษตร 4,001-5,000 บาทต่อเดือน จำนวน 7 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.90 มีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ย 1947.60 บาทต่อเดือน มีรายได้จากการเกษตรสูงสุด 30,000 บาทต่อเดือน ต่ำสุดคือ 0 บาทต่อเดือน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้นอกภาคการเกษตร 3,001-4,000 บาทต่อเดือน จำนวน 57 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 23.80 รองลงมา คือ มีรายได้นอกภาคการเกษตรมากกว่า 5,000 บาทต่อเดือน จำนวน 54 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 22.50 มีรายได้นอกภาคการเกษตร 2,001-3,000 บาทต่อเดือน จำนวน 49 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 20.40 มีรายได้นอกภาคการเกษตร 4,001-5,000 บาทต่อเดือน จำนวน 49 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 20.40 และไม่มีรายได้นอกภาคการเกษตร จำนวน 29 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.10 มีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ย 4,421.2 บาทต่อเดือน สูงสุด 40,000 บาทต่อเดือน ต่ำสุดคือ 0 บาทต่อเดือน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าโครงการอื่นๆ นอกจากโครงการส่งเสริม ฯ จำนวน 236 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 98.30 และเข้าร่วมโครงการอื่นๆ นอกจากโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม จำนวน 4 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.40

ตารางที่ 4.11 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

(n = 240)		
รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	153	63.80
หญิง	87	36.30

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

(n = 240)		
รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
2. อายุเฉลี่ย 47.14 ปี อายุสูงสุด 76 ปี อายุต่ำสุด 22 ปี		
21-30 ปี	29	12.10
31-40 ปี	53	22.10
41-50 ปี	58	24.20
51-60 ปี	56	23.30
61-70 ปี	31	12.90
มากกว่า 70 ปี	13	5.40
3. สถานะ		
หัวหน้าครัวเรือน	166	69.20
สามี/ภรรยา	53	22.10
ญาติ	5	2.10
อื่นๆ	16	6.70
4. ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	31	12.90
ประถมศึกษา	176	73.30
มัธยมศึกษาตอนต้น	16	6.70
มัธยมศึกษาตอนปลาย	9	3.80
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	5	2.10
อนุปริญญา	2	0.80
ปริญญาตรี	1	0.40
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
5. สถานภาพ		
โสด	12	5.00
สมรส	221	92.10
หม้าย/หย่าร้าง	7	2.90
อื่นๆ	-	-

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

(n = 240)

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.4 คน สูงสุด 9 คน		
ต่ำสุด 1 คน	65	27.10
1-3 คน	148	61.70
4-6 คน	27	11.30
7-9 คน		
7. กำลังแรงงานที่พึงพึงได้ในครัวเรือนเฉลี่ย 2.7 คน		
สูงสุด 8 คน ต่ำสุด 1		
1-3 คน	186	77.50
4-6 คน	50	20.80
มากกว่า 6 คน	4	1.70
8. อาชีพหลัก		
เกษตรกร	113	47.10
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	13	5.40
รับจ้าง	109	45.40
รับราชการ	2	0.80
อื่นๆ	3	1.30
9. อาชีพเสริม		
ไม่มีอาชีพเสริม	74	30.80
เกษตรกร	19	7.90
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	3	1.30
รับจ้าง	143	59.60
รับราชการ	-	-
อื่นๆ	1	0.40

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

(n = 240)		
รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
10. ที่ดินถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 7.7 ไร่ สูงสุด 80 ไร่		
ต่ำสุดไม่มีที่ดินถือครองทางการเกษตร		
ไม่มีที่ดินถือครองทางการเกษตร	40	16.70
1-5 ไร่	108	45.00
6-10 ไร่	37	15.40
11-15 ไร่	21	8.80
16-20 ไร่	13	5.40
21-25 ไร่	2	0.80
26-30 ไร่	2	0.80
มากกว่า 30 ไร่	17	7.10
11. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนจากการเกษตรเฉลี่ย 1947.6 บาทต่อเดือน สูงสุด 30,000 บาทต่อเดือน ต่ำสุดไม่มีรายได้จากการเกษตร		
การเกษตร	20	8.30
ไม่มีรายได้	185	77.10
2,001-3,000 บาทต่อเดือน	9	3.80
3,001-4,000 บาทต่อเดือน	7	2.90
4,001-5,000 บาทต่อเดือน	16	6.70
มากกว่า 5,000 บาทต่อเดือน		
12. รายได้นอกการเกษตรเฉลี่ย 4,421.2 บาทต่อเดือน สูงสุด 40,000 บาทต่อเดือน ต่ำสุดไม่มีรายได้นอกการเกษตร		
ไม่มีรายได้	29	12.10
2,001-3,000 บาทต่อเดือน	49	20.40
3,001-4,000 บาทต่อเดือน	57	23.80
4,001-5,000 บาทต่อเดือน	49	20.40
มากกว่า 5,000 บาทต่อเดือน	54	22.50
13. โครงการอื่นๆ ที่เข้าร่วมนอกจากโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม		
รวม	236	98.30
ไม่มี	4	1.70
มี		

**ระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริม
การมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี**

จากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการบริหารและกิจกรรมของโครงการ
ส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี (จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่
2 ส่วนที่ 1 ข้อ 1-4) โดยพิจารณาจากความคิดเห็นทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
และกำหนดกิจกรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ ด้านผลประโยชน์ที่ได้
จากการเข้าร่วมโครงการ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ได้ผลการวิจัยดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการ
มีส่วนร่วมอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

ข้อความ	คะแนน					รวม	คะแนน เฉลี่ย	S.D	ระดับการ มีส่วนร่วม
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปาน กลาง	สูง	สูงมาก				
(n = 240)									
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ									
และกำหนดกิจกรรม									
1. เมื่อมีการประชุมของ โครงการส่งเสริมการมีส่วน ร่วม ท่านเข้าร่วมอย่าง สม่ำเสมอ	14 (5.80)	20 (8.30)	72 (30.00)	47 (19.60)	87 (36.30)	240 (100.00)	3.72	1.20	สูง
2. ท่านมีส่วนร่วมในการ พิจารณาคัดเลือกกิจกรรมที่จะ ดำเนินการในหมู่บ้านของท่าน	35 (14.60)	30 (12.50)	80 (33.30)	51 (21.30)	44 (18.30)	240 (100.00)	3.16	1.27	ปานกลาง
3. ท่านมีส่วนร่วมในการ กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับ โครงการและกิจกรรมที่จะ ดำเนินการในหมู่บ้านของท่าน	36 (15.00)	34 (14.20)	87 (36.30)	51 (21.30)	32 (13.30)	240 (100.00)	3.03	1.22	ปานกลาง
4. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอ ความคิดเห็นในการปรับปรุง แนวทางในการดำเนินกิจกรรม	36 (15.00)	44 (18.30)	80 (33.30)	49 (20.40)	31 (12.90)	240 (100.00)	2.97	1.22	ปานกลาง

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ข้อความ	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับการมีส่วนร่วม
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก				
	(n = 240)								
5. ท่านมีส่วนร่วมในการชี้แจงและทำความเข้าใจ เมื่อเกิดความขัดแย้ง ในระหว่างการร่วมกิจกรรม	44	42	74	39	41	240	2.96	1.32	ปานกลาง
	(18.30)	(17.50)	(30.80)	(16.30)	(17.10)	(100.00)			
การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ									
6. ท่านได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุน เงินทุน แรงงาน หรือวัสดุอุปกรณ์ เพื่อการดำเนินกิจกรรม	38	47	81	63	11	240	2.84	1.12	ปานกลาง
	(15.80)	(19.60)	(33.80)	(26.30)	(4.60)	(100.00)			
7. ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์โครงการ ให้แก่เพื่อนบ้านหรือผู้ที่สนใจ	15	48	76	84	17	240	3.16	1.02	ปานกลาง
	(6.30)	(20.00)	(31.70)	(35.00)	(7.10)	(100.00)			
8. ท่านได้มีส่วนร่วมในการประชุมแสดงความคิดเห็นเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของแต่ละหมู่บ้าน	20	32	27	55	106	240	3.81	1.34	ปานกลาง
	(8.30)	(2.70)	(11.30)	(22.90)	(44.20)	(100.00)			
9. ท่านได้มีส่วนร่วมในการประชุมแสดงความคิดเห็นเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ	84	57	70	12	17	240	2.25	1.19	ต่ำ
	(35.00)	(23.80)	(29.20)	(5.00)	(7.10)	(100.00)			
10. ท่านได้มีส่วนร่วมในการประชุมผู้นำเพื่อร่างหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐ	22	52	80	59	27	240	3.07	1.13	ปานกลาง
	(9.2)	(80)	(33.3)	(24.6)	(11.3)	(100.0)			

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ข้อความ	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับการมีส่วนร่วม
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก				
11. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมหลักสูตรการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	99	80	27	23	11	240	2.02	1.15	ต่ำ
12. ท่านได้มีส่วนร่วมในการเดินทางไปศึกษาดูงานต่างพื้นที่	168	42	14	5	11	240	1.53	1.02	ต่ำมาก
13. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมราษฎรเพื่อรับฟังความคิดเห็นและพิจารณาร่างหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐ	21	62	75	61	21	240	2.99	1.10	ปานกลาง
14. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ต่อการสำรวจจัดทำข้อมูลพื้นฐานระดับพื้นที่	33	43	67	78	19	240	3.02	1.17	ปานกลาง
15. ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจและจำแนก (zoning) การใช้ประโยชน์พื้นที่อุทยานแห่งชาติ	82	62	65	23	8	240	2.22	1.11	ต่ำ
16. ท่านมีส่วนร่วมในการรังวัดจัดทำเครื่องหมายแนวเขตอุทยานแห่งชาติและพื้นที่ทำกิน	81	63	56	28	12	240	2.27	1.18	ปานกลาง
17. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมผู้นำเพื่อรับฟังความคิดเห็นและจัดสรรร่างหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐและจัดตั้งองค์กรระดับหมู่บ้าน	19	61	77	68	15	240	2.99	1.05	ปานกลาง

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ข้อความ	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับการมีส่วนร่วม
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก				
	กลาง								
18. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมภูมิปัญญาของชุมชน	12	55	91	69	13	240	3.06	0.96	ปานกลาง
	(5.00)	(22.00)	(37.90)	(28.80)	(5.40)	(100.00)			
19. ท่านได้สนับสนุนและร่วมดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการระดับชุมชนหรือท้องถิ่น	19	50	87	71	13	240	3.03	1.02	ปานกลาง
	(7.90)	(20.80)	(36.30)	(29.60)	(5.40)	(100.00)			
20. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมร่วมองค์กรผู้นำกับเจ้าหน้าที่	107	64	36	17	16	240	2.04	1.21	ต่ำ
	(44.60)	(26.70)	(15.00)	(7.10)	(6.70)	(100.00)			
ผลประโยชน์ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการ									
21. การเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติมากยิ่งขึ้น	-	10	45	153	32	240	3.86	0.68	สูง
		(4.20)	(18.80)	(63.80)	(13.30)	(100.00)			
22. การเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการทำให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากยิ่งขึ้น	-	10	40	153	37	240	3.90	0.69	สูง
		(4.20)	(16.70)	(63.80)	(15.40)	(100.00)			
23. การเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการทำให้ชุมชนให้การยอมรับในตัวเจ้าหน้าที่มากยิ่งขึ้น	-	12	70	125	33	240	3.74	0.75	สูง
		(5.00)	(29.20)	(52.10)	(13.80)	(100.00)			
24. การเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการทำให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น	8	37	84	97	14	240	3.30	0.91	ปานกลาง
	(3.3)	(15.4)	(35.0)	(40.4)	(5.8)	(100.0)			

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ข้อความ	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับการมีส่วนร่วม					
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก									
										(n = 240)				
25. การเข้าร่วมกิจกรรมของ โครงการทำให้ปัญหาความ ขัดแย้งระหว่างราษฎรกับราษฎร กันเอง และระหว่างราษฎรกับ เจ้าหน้าที่ลดลง	1	13	67	115	44	240	3.78	0.82	สูง					
						(0.40)	(5.40)	(27.90)	(47.90)	(8.30)	(100.00)			
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล														
1. ท่านได้มีส่วนร่วมในการ ติดตามผลที่เกิดจากการ ดำเนินงานกิจกรรมที่ดำเนินการ ในชุมชนของท่าน	21	64	90	48	17	240	2.90	1.04	ปานกลาง					
						(8.80)	(26.70)	(37.50)	(20.00)	(7.10)	(100.00)			
2. ท่านได้ปรึกษาหารือกับราษฎร และเจ้าหน้าที่เพื่อทบทวนผลที่ เกิดขึ้นหลังจากการเข้าร่วม กิจกรรมของโครงการ	28	71	84	44	13	240	2.7	1.05	ปานกลาง					
						(11.70)	(29.60)	(35.00)	(18.30)	(5.40)	(100.00)			
3. ท่านได้ศึกษาผลที่เกิดขึ้นจาก การดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ที่ ดำเนินการในชุมชนของท่าน	26	62	90	46	16	240	2.85	1.06	ปานกลาง					
						(10.80)	(25.80)	(37.50)	(19.20)	(6.70)	(100.00)			
4. ท่านได้รับมอบหมายให้มี ส่วนร่วมในการประเมินผลการ ดำเนินงานของโครงการ	108	72	41	12	7	240	1.90	1.03	ต่ำ					
						(45.00)	(30.00)	(17.10)	(5.00)	(2.90)	(100.00)			
5. ท่านมีส่วนร่วมในการเก็บ รวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินผล การดำเนินงาน	106	67	54	9	4	240	1.90	0.98	ต่ำ					
						(44.20)	(27.90)	(22.50)	(3.80)	(1.70)	(100.00)			
6. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการ ติดตาม ประเมินผล	23	40	78	76	23	240	3.15	1.11	ปานกลาง					
						(9.60)	(16.70)	(32.50)	(31.70)	(9.60)	(100.00)			
รวม							3.02	ปานกลาง						

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า โดยภาพรวมราษฎรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 โดยราษฎรมีความคิดเห็นด้านผลประโยชน์ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 แต่ราษฎรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการเข้าร่วมโครงการไม่ทำให้ราษฎรในชุมชนคุณภาพชีวิตดีขึ้น ความคิดเห็นของราษฎรด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.16 ซึ่งพบว่าราษฎรส่วนใหญ่ยังมีส่วนร่วมในการชี้แจงและทำความเข้าใจ เมื่อเกิดความขัดแย้งในระหว่างการร่วมกิจกรรมน้อยที่สุด ความคิดเห็นของราษฎรด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโครงการอยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.68 ซึ่งพบว่าราษฎรยังมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมดูงานต่างพื้นที่น้อยที่สุด ส่วนความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับต่ำ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.56 ซึ่งพบว่าราษฎรส่วนใหญ่ได้รับมอบหมายให้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของโครงการและมีบทบาทในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินผลการดำเนินงานน้อยที่สุด

ตารางที่ 4.13 สรุประดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

(n = 240)		
ความคิดเห็น	คะแนนเฉลี่ย	ระดับการมีส่วนร่วม
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดกิจกรรม	3.16	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ	2.68	ปานกลาง
ด้านผลประโยชน์ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการ	3.71	สูง
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	2.56	ต่ำ
รวม	3.02	ปานกลาง

ตารางที่ 4.13 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการบริหารโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.02 โดยความคิดเห็นด้านผลประโยชน์ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการ อยู่ในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.71 ความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดกิจกรรมและความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ อยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.16 และ 2.68 ส่วนความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับต่ำ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.56 อาจเนื่อง

มาจากราษฎรที่ได้รับมอบหมายให้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของโครงการและมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินผลการดำเนินงานอยู่ในระดับต่ำ

ตารางที่ 4.14 ระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในบริหาร โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม
อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี แยกตามชุมชน

(n = 240)

ชุมชน	การมีส่วนร่วมของราษฎร	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	3.20	ปานกลาง
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	2.88	ปานกลาง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค	3.00	ปานกลาง
รวม	3.02	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขต และชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ อยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ย 3.20, 3.00 และ 2.88 ตามลำดับ

เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตกับนอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ปรากฏผลตามตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตกับ
นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

(n = 139)

ชุมชน	n	$\bar{x}$	SD	t
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขต	91	3.20	0.87	0.23
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขต	48	3.00	0.67	

จากตารางที่ 4.15 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ราษฎรที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตกับนอกเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณซึ่งมีระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ยแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรีไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าราษฎรที่อาศัยอยู่ในเขตและนอกเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณที่ระยะห่างจากพื้นที่ป่าและมีส่วนได้เสียแตกต่างกันแต่การมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรีของทั้งสองชุมชนจะไม่แตกต่างกัน

เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตกับนอกเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จากความคิดเห็นในแต่ละด้าน ปรากฏผลตามตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตกับนอกเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี จากความคิดเห็นในแต่ละด้าน

(n = 139)

ความคิดเห็น	n	$\bar{x}$	SD	t
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดกิจกรรม				
ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขต	91	3.53	1.14	0.069**
ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกเขต	48	3.17	1.02	
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ				
ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขต	91	2.94	0.78	0.025*
ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกเขต	48	2.65	0.62	
ด้านผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ				
ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขต	91	3.67	0.50	0.48
ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกเขต	48	3.73	0.63	
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล				
ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขต	91	2.71	0.88	0.11
ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกเขต	48	2.48	0.67	

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .10

จากตารางที่ 4.16 การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตก้นนอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จากความคิดเห็นในแต่ละด้าน พบว่า ราษฎรที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตก้นนอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ มีความคิดเห็นด้านผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการและด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลไม่แตกต่างกัน แต่จะมีความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโครงการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดกิจกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .10

จากผลการศึกษสามารถอธิบายได้ว่าถึงแม้ว่าราษฎรที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตก้นนอกเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ซึ่งระยะห่างระหว่างชุมชนถึงพื้นที่ป่าและการได้รับประโยชน์จากป่าแตกต่างกันแต่จะมีส่วนร่วมในโครงการจะไม่แตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปริญญา คุ่มสระพรม (2547) ที่พบว่า ระยะห่างระหว่างที่อยู่อาศัยถึงพื้นที่ป่าที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการควบคุมไฟป่ารอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูเรือ จังหวัดเลย รวมไปถึงการศึกษาของ ชัยรัตน์ วงศ์ฟู (2545) ที่พบว่า การได้รับประโยชน์จากป่าชุมชนแตกต่างกันจะมีส่วนร่วมในการดำเนินการที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามในการศึกษครั้งนี้ยังมีส่วนประเด็นที่แตกต่างจากการศึกษาของ ชัยรัตน์ ที่พบว่า การได้รับประโยชน์จากป่าชุมชน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน และการประเมินผล กล่าวคือ กลุ่มที่ได้รับประโยชน์จากป่าชุมชนมากมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการสูงกว่าชุมชนที่ได้รับประโยชน์จากป่าชุมชนน้อยกว่า ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมการของราษฎรในการจัดการป่าชุมชนบ้านป่าแดง จังหวัดแพร่

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของราษฎรในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

จากการศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของราษฎรในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่ากลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามในส่วนนี้ จำนวน 135 คร่าวเรือน คิดเป็นร้อยละ 56.20 และไม่ตอบแบบสอบถามในส่วนนี้ จำนวน 105 คร่าวเรือน คิดเป็นร้อยละ 43.80 ในส่วนของราษฎรที่ตอบแบบสอบถามในส่วนนี้ส่วนใหญ่มีปัญหาอุปสรรค จากการเข้าร่วมกิจกรรมของ โครงการมีประเด็นสำคัญ 5 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. วันและเวลาในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไม่เหมาะสม
2. การแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบจากการดำรงตำแหน่งคณะกรรมการ โครงการของหมู่บ้าน โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของชุมชน
3. คณะกรรมการ โครงการของหมู่บ้านไม่นำข้อเสนอแนะที่เป็นมติที่ประชุมไปดำเนินการ
4. คณะกรรมการ โครงการของหมู่บ้านไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมให้ราษฎรในชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเท่าที่ควร
5. ไม่มีกิจกรรมส่งเสริมการประกอบอาชีพ

ตารางที่ 4.17 ปัญหาอุปสรรค ในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

(n = 135)

ประเด็นปัญหา	จำนวนผู้ตอบ	ร้อยละ
1. วันและเวลาในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไม่เหมาะสม	68	50.37
2. การแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบจากการดำรงตำแหน่งคณะกรรมการ โครงการของหมู่บ้าน โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของชุมชน	59	43.70
3. คณะกรรมการ โครงการของหมู่บ้านไม่นำข้อเสนอแนะที่เป็นมติที่ประชุมไปดำเนินการ	45	33.33
4. คณะกรรมการ โครงการของหมู่บ้านไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมให้ราษฎรในชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเท่าที่ควร	37	27.41
5. ไม่มีกิจกรรมส่งเสริมการประกอบอาชีพ	33	24.44
6. หลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐไม่ชัดเจน	18	13.33
7. การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง	16	11.85
8. ราษฎรได้รับการฝึกอบรมไม่ทั่วถึง	13	9.62

ส่วนข้อเสนอแนะของราษฎรในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

1. ควรประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโครงการในวันที่มีการประชุมประจำเดือนของชุมชน
2. ควรมีการตรวจสอบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโครงการของหมู่บ้าน
3. ควรประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ควรเป็นช่วงเวลาหลังจากที่ราษฎรเสร็จภารกิจภายในครัวเรือนและการประกอบอาชีพเรียบร้อยแล้ว
4. ควรมีการส่งเสริมการประกอบอาชีพให้แก่ราษฎร
5. เจ้าหน้าที่โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมควรเข้าร่วมประชุมโครงการระดับหมู่บ้านด้วยทุกครั้งเพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะที่เป็นมติที่ประชุมไปใช้ในการดำเนินงานต่อไป
6. การฝึกอบรมควรเปิดโอกาสให้ราษฎรผู้ที่มีความสนใจและมีความรู้ความสามารถ เป็นตัวแทนของชุมชนในการเข้าร่วมรับการฝึกอบรมเพื่อนำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดให้แก่ราษฎรแทนการเปิดโอกาสให้เฉพาะคณะกรรมการโครงการของแต่ละหมู่บ้านเข้าร่วมเท่านั้น

ตารางที่ 4.18 ข้อเสนอแนะของราษฎรในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

	(n = 135)	
ข้อเสนอแนะ	จำนวนผู้ตอบ	ร้อยละ
1. ควรประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโครงการในวันที่มีการประชุมประจำเดือนของชุมชน	64	47.41
2. ควรมีการตรวจสอบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโครงการของหมู่บ้าน	53	39.26
3. ควรประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ควรเป็นช่วงเวลาหลังจากที่ราษฎรเสร็จภารกิจภายในครัวเรือนและการประกอบอาชีพเรียบร้อยแล้ว	46	34.07
4. ควรมีการส่งเสริมการประกอบอาชีพให้แก่ราษฎร	33	24.44
5. เจ้าหน้าที่ควรเข้าร่วมประชุมโครงการระดับหมู่บ้านด้วยทุกครั้งเพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะที่เป็นมติที่ประชุมไปใช้ในการดำเนินงานต่อไป	20	14.81
6. การฝึกอบรมควรเปิดโอกาสให้ราษฎรผู้ที่มีความสนใจและมีความรู้ความสามารถ เป็นตัวแทนของชุมชนในการเข้าร่วมรับการฝึกอบรมเพื่อนำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดให้แก่ราษฎรแทนการเปิดโอกาสให้เฉพาะคณะกรรมการโครงการของแต่ละหมู่บ้านเข้าร่วมเท่านั้น	20	14.81
7. ควรมีการประชาสัมพันธ์เพิ่มมากขึ้น	16	11.85

ส่วนที่ 3 การประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริม การมีส่วนร่วมของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

จากการนำข้อมูลที่ได้จากการสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ตามเกณฑ์การประเมินประสิทธิผลที่ได้กำหนดไว้ในวิธีการวิจัย ได้ผลสรุปตามวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ทั้ง 3 ข้อดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของโครงการข้อที่ 1 เพื่อให้ “คนอยู่กับป่า” ได้อย่างชอบธรรมและเกื้อกูลกับธรรมชาติอันเป็นการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.1 ประสิทธิภาพด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่สามารถอยู่กับป่าได้อย่างชอบธรรม (จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 1)

1.1.1 ตัวชี้วัดราษฎรมีที่ดินทำกินที่ชัดเจน (จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 1.1-1.2)

จากการสำรวจพบว่า หลังจากที่มีการเริ่มดำเนินงาน โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้ราษฎรในแต่ละชุมชนมีที่ดินทำกินที่ชัดเจนมากขึ้นในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 (ตารางที่ 4.19) โดยชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค มีแนวเขตที่ดินทำกินที่ชัดเจนมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนอื่นๆ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.73 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 และชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 (ตารางที่ 4.20)

ตารางที่ 4.19 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความชัดเจนของที่ดินทำกิน

(n = 240)

เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับคะแนนเฉลี่ย
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก				
1. การระบุแนวเขตอุทยานแห่งชาติกับพื้นที่ทำกินของราษฎรทั้งในแผนที่และในพื้นที่จริงมีความชัดเจน	40	67	40	78	15	240	2.84	122	ปานกลาง
	(16.70)	(27.90)	(16.70)	(32.50)	(6.30)	(100.00)			
2. ราษฎรในชุมชนและเจ้าหน้าที่ยอมรับและถือปฏิบัติตามแนวเขตที่ได้ตกลงร่วมกัน	2	11	45	107	75	240	4.10	0.87	สูง
	(0.80)	(4.60)	(18.80)	(44.60)	(31.30)	(100.00)			
	คะแนนเฉลี่ยรวม						3.47		สูง

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

ตารางที่ 4.20 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความชัดเจนของที่ดินทำกิน แยกตามชุมชน

(n = 240)

ชุมชน	ความชัดเจนของที่ดินทำกิน	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอสรีสวัสดิ์	3.53	สูง
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอสรีสวัสดิ์	3.17	ปานกลาง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุง อำเภไทรโยค	3.73	สูง
รวม	3.47	สูง

โดยสรุป การศึกษาตัวชี้วัดราษฎรมีที่ดินทำกินที่ชัดเจน พบว่า อยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์การพิจารณา พบว่า การระบุแนวเขตอุทยานแห่งชาติกับพื้นที่ทำกินของราษฎรทั้งในแผนที่และในพื้นที่จริงมีความชัดเจนอยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากพื้นที่ทำกินของราษฎรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับเอกสารสิทธิ ดังนั้นในแผนจริงจึงยังคงเป็นพื้นที่ของอุทยาน

แห่งชาติราษฎรจึงมีความคิดเห็นว่ายังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร แต่ราษฎรยอมรับและถือปฏิบัติตามแนวเขตที่ได้ตกลงร่วมกันให้สามารถทำกินได้อยู่ในระดับสูง เพราะหากผู้ใดฝ่าฝืนทางอุทยานแห่งชาติเอราวัณจะยึดพื้นที่ทำกินดังกล่าวกลับคืน และเมื่อพิจารณาแยกตามชุมชน พบว่า ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ ระดับคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากพื้นที่ดังกล่าวติดกับพื้นที่อนุรักษ์ โดยด้านทิศตะวันตกติดกับเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณและด้านทิศตะวันออกติดกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระทำให้ที่ดินทำกินของราษฎรส่วนใหญ่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ

1.1.2 ตัวชี้วัดชุมชนในพื้นที่โครงการยอมรับและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ กติกาประชาคมร่วมรัฐ เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ (จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 1.3) จากการสำรวจพบว่า หลังจากที่เริ่มดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้แต่ละชุมชนในพื้นที่ยอมรับและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ กติกาประชาคมร่วมรัฐ เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณมากขึ้นในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 โดยชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ ให้การยอมรับและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ กติกาประชาคมร่วมรัฐ เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนอื่นๆ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.94 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 และชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 (ตารางที่ 4.21)

ตารางที่ 4.21 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการยอมรับและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ กติกา ประชาคมร่วมรัฐ เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยาน แห่งชาติเอราวัณ

ชุมชน	ชุมชนยอมรับและปฏิบัติตาม					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับ	
	หลักเกณฑ์ กติกาประชาคมร่วมรัฐ									
	เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์									
	ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยาน									
แห่งชาติเอราวัณ										
ต่ำ		ปาน		สูง						
มาก		กลาง		สูงมาก						
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยาน	-	-	26	46	19	91	3.92	0.70	สูง	
แห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่ง	(28.60)(50.50) (20.90) (100.00)									
เรียง อำเภอศรีสวัสดิ์										
จังหวัดกาญจนบุรี										
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนว	-	6	22	45	28	101	3.94	0.85	สูง	
เขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้าน	(5.90)(21.80)(44.60) (27.70) (100.00)									
แก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์										
จังหวัดกาญจนบุรี										
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขต	-	-	17	29	2	48	3.68	0.55	สูง	
อุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุ	(3.540)(60.40) (4.20) (100.00)									
พง อำเภอไทรโยค										
จังหวัดกาญจนบุรี										
คะแนนเฉลี่ยรวม							3.84		สูง	

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

1.1.3 ตัวชี้วัดราษฎรมีความมั่นคงด้านอาชีพการงาน และการครองชีพ (จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 1.4-1.6) จากการสำรวจพบว่า หลังจากที่มีการเริ่มดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้แต่ละชุมชนในพื้นที่ที่มีความมั่นคงด้านอาชีพการงาน และการครองชีพในระดับต่ำ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.26 (ตารางที่ 4.22) โดยชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 2.57 รองลงมาคือ

ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.25 และชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.96 (ตารางที่ 4.23)

ตารางที่ 4.22 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาชีพการงาน และการครองชีพ

เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับคะแนนเฉลี่ย
	คะแนน								
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก				
1. ราษฎรมีผลผลิตทางการเกษตรต่อหน่วยพื้นที่เพิ่มขึ้น	83	80	52	24	1	240	2.08	0.99	ต่ำ
2. ราษฎรมีความรู้ มีทักษะ และเทคนิค ในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น	43	81	70	43	3	240	2.50	1.02	ต่ำ
3. ราษฎรสามารถนำความรู้ไปเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพใหม่ได้	38	99	75	26	2	240	2.39	0.9	ต่ำ
คะแนนเฉลี่ยรวม							2.26		ต่ำ

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

ตารางที่ 4.23 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาชีพการงาน และการครองชีพแยกตามชุมชน

ชุมชน	ความมั่นคงด้านอาชีพการงาน และการครองชีพ	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
	1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	2.57

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

ชุมชน	ความมั่นคงด้านอาชีพการงาน และ การครองชีพ	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
	2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	2.25
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค	1.96	ต่ำ
รวม	2.26	ต่ำ

โดยสรุป การศึกษาตัวชี้วัดความมั่นคงด้านอาชีพการงาน และการครองชีพ พบว่า อยู่ในระดับต่ำ อาจเนื่องมาจากในช่วงปีที่ผ่านมาผลผลิตทางการเกษตรของราษฎรลดต่ำลง จากภาวะฝนแล้ง ประกอบกับราษฎรขาดความรู้ ขาดทักษะ ในการประกอบอาชีพ รวมถึงราษฎรในพื้นที่ขาดอาชีพเสริมและขาดช่องทางในการประกอบอาชีพใหม่ๆ ที่ให้รายได้ที่มั่นคง

1.1.4 ตัวชี้วัดสามารถจัดและลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากร ที่ดินและป่าไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ (จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 1.7-1.9) จากการสำรวจพบว่า หลังจากที่มีการเริ่มดำเนินงาน โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการ อุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้สามารถจัด และลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระหว่างอุทยานแห่งชาติ เอราวัณกับชุมชนในพื้นที่ลงได้มากยิ่งขึ้นในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 (ตารางที่ 4.24) โดยชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนน เฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.99 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้าน แก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 และชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยาน แห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 (ตารางที่ 4.25)

ตารางที่ 4.24 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความสามารถในการจัดและลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ

(n = 240)

เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับคะแนนเฉลี่ย
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก				
1. ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อขยายพื้นที่ทางการเกษตรลดลง	5 (2.10)	5 (2.10)	44 (18.80)	110 (45.80)	76 (31.70)	240 (100.00)	4.03	0.87	สูง
2. ราษฎรยอมรับและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ	2 (0.80)	11 (4.60)	45 (18.80)	107 (44.60)	75 (31.30)	240 (100.00)	4.01	0.87	สูง
3. กรณีขัดแย้งระหว่างราษฎรกับเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับที่ดินทำกินกับพื้นที่ป่าไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณลดลง	6 (2.50)	5 (2.10)	60 (25.00)	119 (49.60)	50 (20.80)	240 (100.00)	3.84	0.86	สูง
	คะแนนเฉลี่ยรวม						3.96		สูง

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

ตารางที่ 4.25 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความสามารถในการจัดและลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณแยกตามชุมชน

(n = 240)

ชุมชน	ความสามารถในการจัดและลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณบ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	4.19	สูง

ตารางที่ 4.25 (ต่อ)

(n = 240)

ชุมชน	ความสามารถในการจัดและลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในเขต อุทยานแห่งชาติเอราวัณ	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
	2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยาน แห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	3.99
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติ เอราวัณ บ้านพุพง อำเภอไทรโยค	3.69	สูง
รวม	3.96	สูง

สรุปประสิทธิผลด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่ที่สามารถอยู่กับป่าได้
อย่างชอบธรรม ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ใน
พื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า บรรลุประสิทธิผลในระดับปานกลาง มี
คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 เนื่องจากความมั่นคงด้านอาชีพการงาน และการครองชีพของราษฎรอยู่
ในระดับต่ำ (ตารางที่ 4.26) โดยชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง
อำเภอศรีสวัสดิ์ บรรลุประสิทธิผลด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่ที่สามารถอยู่กับป่า
ได้อย่างชอบธรรมมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนว
เขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 และชุมชนที่
ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพง อำเภอไทรโยคมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.26
(ตารางที่ 4.27)

ตารางที่ 4.26 สรุปประสิทธิผลด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่ที่สามารถอยู่กับป่าได้
อย่างชอบธรรม

(n = 240)

ตัวชี้วัด	ประสิทธิผลด้านความสามารถในการทำให้ ชุมชนในพื้นที่ที่สามารถอยู่กับป่าได้ อย่างชอบธรรม	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
	1.1.1 ตัวชี้วัดราษฎรมีที่ดินทำกินที่ชัดเจน	3.47

ตารางที่ 4.26 (ต่อ)

(n = 240)

ตัวชี้วัด	ประสิทธิผลด้านความสามารถในการทำให้ ชุมชนในพื้นที่สามารถอยู่กับป่าได้ อย่างชอบธรรม	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
1.1.2 ตัวชี้วัดชุมชนในพื้นที่โครงการยอมรับและปฏิบัติตาม หลักเกณฑ์ กติกาประชาคมร่วมรัฐเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ	3.84	สูง
1.1.3 ตัวชี้วัดราษฎรมีความมั่นคงด้านอาชีพการงาน และการครอง ชีพ	2.26	ต่ำ
1.1.4 ตัวชี้วัดสามารถจัดและลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ	3.96	สูง
รวม	3.38	ปานกลาง

ตารางที่ 4.27 สรุปประสิทธิผลด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่สามารถอยู่กับป่าได้
อย่างชอบธรรม แยกตามชุมชน

(n = 240)

ชุมชน	ประสิทธิผลด้านความสามารถในการ ทำให้ชุมชนในพื้นที่สามารถอยู่กับป่า ได้อย่างชอบธรรม	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	3.55	สูง
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	3.33	ปานกลาง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค	3.26	ปานกลาง
รวม	3.38	ปานกลาง

1.2 ประสิทธิภาพด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่อยู่กับป่าได้อย่างเกื้อกูล
กับธรรมชาติ (จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 2)

1.2.1 ตัวชี้วัดราษฎรมีความรู้ มีทักษะ และมีทัศนคติที่ดี เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ และดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ (จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 2.1-2.2) จากการสำรวจพบว่า หลังจากที่มีการเริ่มดำเนินงาน โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้แต่ละชุมชนมีความรู้ มีทักษะ และมีทัศนคติที่ดี เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้เพิ่มมากขึ้นในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 (ตารางที่ 4.28) โดยชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.93 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 และชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุง อำเภอไทรโยค มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 (ตารางที่ 4.29)

ตารางที่ 4.28 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการใช้ประโยชน์ และดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้

เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับคะแนนเฉลี่ย
	ต่ำ	ต่ำ	ปาน	สูง	สูงมาก				
	มาก	กลาง							
1. ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้น	-	10	49	131	50	240	3.90	0.75	สูง
		(4.20)	(20.40)	(54.60)	(20.80)	(100.00)			
2. ราษฎรมีทักษะ มีความชำนาญในการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้น	-	14	50	131	45	240	3.86	0.78	สูง
		(5.80)	(20.80)	(54.60)	(18.80)	(100.00)			
3. ราษฎรมีทัศนคติที่ดี มีความต้องการหรือความตั้งใจที่จะนำความรู้ไปใช้ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติในการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้	-	17	44	124	55	240	3.90	0.83	สูง
		(7.10)	(18.30)	(51.70)	(22.90)	(100.00)			
	คะแนนเฉลี่ยรวม						3.88		สูง

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

ตารางที่ 4.29 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการใช้ประโยชน์ และดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้แยกตามชุมชน

(n = 240)

ชุมชน	ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ของราษฎร เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และดูแลรักษา ทรัพยากรป่าไม้	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่ง เรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	3.93	สูง
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	3.88	สูง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุง อำเภอไทรโยค	3.83	สูง
รวม	3.88	สูง

1.2.2 ตัวชี้วัดราษฎรเกิดแรงจูงใจในการให้ความร่วมมือกับรัฐในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ (จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 2.4) จากการสำรวจพบว่า หลังจากที่มีการเริ่มดำเนินงาน โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้แต่ละชุมชนเกิดแรงจูงใจในการให้ความร่วมมือกับรัฐในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มมากขึ้นในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 โดยชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.91 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุง อำเภอไทรโยค มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 และชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 (ตารางที่ 4.30)

ตารางที่ 4.30 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับแรงจูงใจของชุมชนในการให้ความร่วมมือกับรัฐในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

(n = 240)

ชุมชน	แรงจูงใจของชุมชนในการให้ความร่วมมือกับรัฐในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับคะแนนเฉลี่ย
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก				
	1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	-	4	31	44				
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	-	7	18	53	23	101	3.91	0.82	สูง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพง อำเภอไทรโยค	-	-	14	29	5	48	3.81	0.60	สูง
คะแนนเฉลี่ยรวม						3.80			สูง

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

1.2.3 ตัวชี้วัดเกิดการกระจายผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยทั่วถึงกัน (จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 2.5-2.6) จากการสำรวจพบว่า หลังจากที่เริ่มดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้แต่ละชุมชนเกิดการกระจายผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยทั่วถึงกันมากขึ้นในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 (ตารางที่ 4.31) โดยชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพง อำเภอไทรโยค มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.55 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 และชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 (ตารางที่ 4.32)

ตารางที่ 4.31 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการกระจายผลประโยชน์จาก
ทรัพยากรธรรมชาติ

เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับคะแนนเฉลี่ย
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก				
1. ราษฎรมีสิทธิเท่าเทียมกันในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่	4	32	107	79	18	240	3.33	0.85	ปานกลาง
2. ราษฎรมีส่วนได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น	4	26	76	98	36	240	3.57	0.93	สูง
คะแนนเฉลี่ยรวม							3.45		สูง

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

ตารางที่ 4.32 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการกระจายผลประโยชน์จาก
ทรัพยากรธรรมชาติ แยกตามชุมชน

ชุมชน	การกระจายผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	3.43	สูง
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	3.38	ปานกลาง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพง อำเภอไทรโยค	3.55	สูง
รวม	3.45	สูง

โดยสรุป การศึกษาตัวชี้วัดเกิดการกระจายผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยทั่วถึงกัน พบว่า อยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การพิจารณา พบว่า ราษฎรมีสิทธิเท่าเทียมกันในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ในระดับปานกลาง อาจ

เนื่องมาจากรายกรบางส่วนยังไม่ได้สมัครเป็นอาสาสมัครพิทักษ์อุทยานแห่งชาติซึ่งทางอุทยานแห่งชาติเปิดโอกาสให้ราษฎรในพื้นที่สมัครเป็นสมาชิก โดยผู้ที่เป็นสมาชิกจะมีบทบาทเป็นแนวร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่และสามารถใช้ประโยชน์ได้ภายใต้หลักเกณฑ์กติกาประชามร่วมรัฐของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ แต่ผู้ที่ไม่ได้สมัครเป็นสมาชิกจะไม่สามารถใช้ประโยชน์ภายใต้หลักเกณฑ์ดังกล่าวได้ และอาจถูกจับกุมดำเนินคดีเมื่อมีการลักลอบใช้ประโยชน์ ดังนั้นจึงทำให้ราษฎรที่ยังไม่ได้สมัครเป็นสมาชิกเกิดความรู้สึกถึงความไม่เท่าเทียมกันในสิทธิการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ซึ่งชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ ราษฎรที่สมัครเป็นอาสาสมัครพิทักษ์อุทยานแห่งชาติมีน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนราษฎรทั้งหมดในหมู่บ้าน จึงทำให้ราษฎรในชุมชนรู้สึกไม่เท่าเทียมในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

1.2.4 ตัวชี้วัดเกิดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

(แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 2.7-2.9) จากการสำรวจพบว่า หลังจากที่มีการเริ่มดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้แต่ละชุมชนเกิดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 (ตารางที่ 4.33) โดยชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค เป็นชุมชนที่เกิดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.87 รองลงมา คือชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 และชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 (ตารางที่ 4.34)

ตารางที่ 4.33 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับคะแนนเฉลี่ย
	ต่ำ		ปานกลาง	สูง					
	มาก	น้อย		มาก	น้อย				
1. ราษฎรใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด	1	15	75	118	31	240	3.67	0.79	สูง

(n = 240)

ตารางที่ 4.33 (ต่อ)

เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับคะแนนเฉลี่ย
	ต่ำ	ต่ำ	ปาน	สูง	สูงมาก				
	มาก		กลาง						
2. ราษฎรใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยมีของเสียน้อยที่สุด	-	17	66	109	48	240	3.78	0.84	สูง
3. ราษฎรใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่ทำลายความสมดุลตามธรรมชาติ	-	7	38	140	55	240	4.01	0.71	สูง
	คะแนนเฉลี่ยรวม						3.82		สูง

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

ตารางที่ 4.34 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ แยกตามชุมชน

ชุมชน	การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
	1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	3.87
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	3.75	สูง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพง อำเภอไทรโยค	3.86	สูง
รวม	3.82	สูง

สรุปประสิทธิผลด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่อยู่กับป่าได้อย่างเกื้อกูลกับธรรมชาติ ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า บรรลุประสิทธิผลในระดับสูง มีคะแนน

เฉลี่ยเท่ากับ 3.73 (ตารางที่ 4.35) โดยชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุง อำเภอยะโยค บรรลุประสิทธิผลความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่อยู่กับป่าได้อย่างเกื้อกูลกับธรรมชาติมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.75 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอสรีสวัสดิ์ และชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอสรีสวัสดิ์ ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน คือ 3.73 (ตารางที่ 4.36)

ตารางที่ 4.35 สรุปประสิทธิผลด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่อยู่กับป่าได้อย่างเกื้อกูลกับธรรมชาติ

(n = 240)

ตัวชี้วัด	ประสิทธิผลด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่อยู่กับป่าได้อย่างเกื้อกูลกับธรรมชาติ	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
1.2.1 ตัวชี้วัดราษฎรมีความรู้ มีทักษะ และมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้	3.88	สูง
1.2.2 ตัวชี้วัดราษฎรเกิดแรงจูงใจในการให้ความร่วมมือกับรัฐในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ	3.80	สูง
1.2.3 ตัวชี้วัดเกิดการกระจายผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยทั่วถึงกัน	3.45	สูง
1.2.4 ตัวชี้วัดเกิดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ	3.82	สูง
รวม	3.73	สูง

ตารางที่ 4.36 สรุปประสิทธิผลด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่อยู่กับป่าได้อย่างเกื้อกูลกับธรรมชาติ แยกตามชุมชน

(n = 240)

ชุมชน	ประสิทธิผลด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่อยู่กับป่าได้อย่างเกื้อกูลกับธรรมชาติ	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอสรีสวัสดิ์	3.73	สูง

ตารางที่ 4.36 (ต่อ)

(n = 240)

ชุมชน	ประสิทธิผลด้านความสามารถในการทำให้ ชุมชนในพื้นที่อยู่กับป่าได้อย่างเกื้อกูลกับ ธรรมชาติ	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	3.73	สูง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค	3.75	สูง
รวม	3.73	สูง

สรุปการประเมินประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการข้อที่ 1 เพื่อให้ “คนอยู่กับป่า” ได้อย่างชอบธรรมและเกื้อกูลกับธรรมชาติอันเป็นการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของกลุ่มตัวอย่างในด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่สามารถอยู่กับป่าได้อย่างชอบธรรม และด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่อยู่กับป่าได้อย่างเกื้อกูลกับธรรมชาติ พบว่า บรรลุประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการข้อที่ 1 ในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 โดยชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.64 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 และชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 (ตารางที่ 4.37)

ตารางที่ 4.37 สรุปผลการประเมินประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

ชุมชน	คะแนนเฉลี่ย		คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนน
	ประสิทธิผลด้าน ความสามารถในการ ทำให้ชุมชนในพื้นที่ สามารถอยู่กับป่าได้ อย่างชอบธรรม	ประสิทธิผลด้าน ความสามารถในการ ทำให้ชุมชนในพื้นที่ อยู่กับป่าได้อย่าง เกื้อกูลกับธรรมชาติ		
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	3.55	3.73	3.64	สูง
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	3.33	3.73	3.35	ปานกลาง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพง อำเภอไทรโยค	3.26	3.75	3.50	สูง
คะแนนเฉลี่ยรวม	3.38	3.73	3.49	สูง

จากตารางที่ 4.37 พบว่า ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์บรรลุประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการข้อที่ 1 ในระดับปานกลาง ต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนอื่นๆ อันเนื่องมาจากที่ดินทำกินของราษฎรยังขาดความชัดเจน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ และราษฎรยังมีความมั่นคงทางด้านอาชีพการงานในระดับต่ำ รวมถึงผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ยังกระจายไม่ทั่วถึงราษฎรในชุมชน

2. วัตถุประสงค์ของโครงการข้อที่ 2 เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ โดยพื้นฐานการยอมรับซึ่งกันและกัน

2.1 ประสิทธิภาพด้านความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน (จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 3)

2.1.1 ตัวชี้วัดเกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์ (จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 3.1-3.3) จากการสำรวจพบว่า หลังจากที่มีการเริ่มดำเนินงาน โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้แต่ละชุมชนเกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์มากยิ่งขึ้นในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 (ตารางที่ 4.38) โดยชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพง อำเภอไทรโยค มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.92 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 และชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 (ตารางที่ 4.39)

ตารางที่ 4.38 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์

(n = 240)

เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับคะแนน
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก				
1. ราษฎรสามารถนำหลักวิชาการมาประยุกต์ใช้กับทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่	-	8	47	142	43	240	3.91	0.70	สูง
		(3.30)	(19.60)	(59.20)	(17.90)	(100.00)			
2. ราษฎรสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้ทั่วถึงกัน	4	26	76	98	36	240	3.56	0.93	สูง
	(1.70)	(10.80)	(31.70)	(40.80)	(15.00)	(100.00)			
3. ราษฎรสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนได้ยาวนานที่สุด	-	17	66	109	48	240	3.78	0.84	สูง
	(7.10)	(27.50)	(45.40)	(20.00)	(100.00)				
คะแนนเฉลี่ยรวม							3.75		สูง

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

ตารางที่ 4.39 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรง และทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์ แยกตามชุมชน

(n = 240)

ชุมชน	การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ทั้งทางตรงและทางอ้อมตาม แนวทาง การอนุรักษ์	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
	1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่ง เรียง อำเภอสรีสวัสดิ์	3.66
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอสรีสวัสดิ์	3.69	สูง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพง อำเภอไทรโยค	3.92	สูง
รวม	3.75	สูง

2.1.2 ตัวชี้วัดเกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตาม แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน (จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 3.4-3.5) จากการสำรวจพบว่า หลังจากที่มีการเริ่มดำเนินงาน โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่าง ยั่งยืน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้แต่ละชุมชนเกิดการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้นใน ระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 (ตารางที่ 4.40) โดยชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติ เอราวัณ บ้านพุพง อำเภอไทรโยค และชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้าน แก่งแคบ อำเภอสรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน คือ 3.87 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขต อุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอสรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 (ตารางที่ 4.41)

ตารางที่ 4.40 ระดับความคิดเห็นของราษฎร เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรง และทางอ้อมตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

(n = 240)

เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับคะแนนเฉลี่ย
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก				
1. ราษฎรสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติตามหลักการวิชาการผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	-	14	50	131	45	240	3.95	0.78	สูง
		(5.80)	(20.80)	(54.60)	(18.80)	(100.00)			
2. ราษฎรมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่	4	2	76	98	36	240	3.67	0.93	สูง
	(1.70)	(10.80)	(31.70)	(40.80)	(15.00)	(100.00)			
3. ราษฎรสามารถพึ่งตนเองได้	8	37	84	97	14	240	3.39	0.91	ปานกลาง
	(3.30)	(15.40)	(35.00)	(40.40)	(5.80)	(100.00)			
	คะแนนเฉลี่ยรวม						3.67		สูง

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

ตารางที่ 4.41 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรง และทางอ้อมตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน แยกตามชุมชน

(n = 240)

ชุมชน	การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	3.61	สูง
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	3.71	สูง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค	3.71	สูง
รวม	3.57	สูง

โดยสรุป การศึกษาตัวชี้วัดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่าอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์การพิจารณาพบว่า ราษฎรสามารถพึ่งตนเองได้ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากราษฎรส่วนใหญ่มีการศึกษาค่ำ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และยังขาดความรู้ขาดทักษะในการประกอบอาชีพ รวมถึงขาดอาชีพเสริม ดังนั้นราษฎรจึงยังคงต้องการความช่วยเหลือทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี รวมถึงแหล่งเงินทุนจากหน่วยงานภาครัฐ

สรุปประสิทธิผลด้านความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าบรรลุประสิทธิผลในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 (ตารางที่ 4.42) โดยชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพง อำเภอไทรโยค บรรลุประสิทธิผลด้านความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืนมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 และชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 (ตารางที่ 4.43)

ตารางที่ 4.42 ประสิทธิภาพด้านความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน

(n = 240)

ตัวชี้วัด	ประสิทธิภาพด้านความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
2.1.1 ตัวชี้วัดเกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์	3.75	สูง
2.2.2 ตัวชี้วัดเกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน	3.57	สูง
รวม	3.66	สูง

ตารางที่ 4.43 สรุปประสิทธิผลด้านความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน
แยกตามชุมชน

(n = 240)

ชุมชน	ประสิทธิผลด้านความสามารถในการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม ตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	3.62	สูง
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	3.63	สูง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค	3.75	สูง
รวม	3.66	สูง

2.2 ประสิทธิภาพด้านความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน (จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 4)

2.2.1 ตัวชี้วัดราษฎรมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม (จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 4.1-4.4) จากการสำรวจพบว่า หลังจากที่มีการเริ่มดำเนินงาน โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้แต่ละชุมชนมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม มากยิ่งขึ้นในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 (ตารางที่ 4.44) โดยชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.67 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 และชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 (ตารางที่ 4.45)

สรุปประสิทธิผลด้านความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อจัดการ

อุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า บรรลุประสิทธิผลในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 โดยชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ บรรลุประสิทธิผลด้านความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.67 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุง อำเภอไทรโยค มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 และชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 (ตารางที่ 4.46)

ตารางที่ 4.44 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม

เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับคะแนนเฉลี่ย
	คะแนน								
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก				
1. ราษฎรมีส่วนร่วมตัดสินใจในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม	14	20	72	47	87	240	3.79	1.20	สูง
2. ราษฎรมีส่วนร่วมในการดำเนินการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม	-	6	65	120	49	240	3.91	0.75	สูง
3. ราษฎรมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม	4	26	76	98	36	240	3.65	0.93	สูง
4. ราษฎรมีส่วนร่วมประเมินผลในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม	26	62	90	46	16	240	2.85	1.06	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยรวม							3.55		สูง

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

ตารางที่ 4.45 ระดับความคิดเห็นของราษฎร เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ
ในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม แยกตามชุมชน

(n = 240)

ชุมชน	การมีส่วนร่วมของราษฎรในการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ทั้งทางตรงและทางอ้อม	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	3.67	สูง
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	3.39	สูง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค	3.59	สูง
รวม	3.55	สูง

ตารางที่ 4.46 สรุปประสิทธิผลด้านความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรง
และทางอ้อม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

(n = 240)

ชุมชน	ประสิทธิผลด้านความสามารถในการ ใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้ง ทางตรงและทางอ้อมโดย การมีส่วนร่วมของชุมชน	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	3.67	สูง
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	3.39	สูง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค	3.59	สูง
รวม	3.55	สูง

จากตารางที่ 4.44 พบว่า ราษฎรมีส่วนร่วมประเมินผลในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมในระดับปานกลาง เนื่องมาจากการดำเนินงานโครงการยังขาดการติดตาม ประเมินผล และการเปิดโอกาสให้ราษฎรเข้าร่วม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีที่ทางโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมควรมีการปรับเปลี่ยนเทคนิควิธีการรวมถึงหาช่องทางอื่นๆ เพื่อให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน โครงการมากยิ่งขึ้น

สรุปการประเมินประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการข้อที่ 2 เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ โดยพื้นฐานการยอมรับซึ่งกันและกัน ของกลุ่มตัวอย่าง ในด้านความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน และด้านความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า บรรลุประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการข้อที่ 2 ในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 โดยชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุง อำเภอลำปางหลวง บรรลุประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการข้อที่ 2 สูงที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 และชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 (ตารางที่ 4.47)

ตารางที่ 4.47 สรุปผลการประเมินประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

(n = 240)

ชุมชน	คะแนนเฉลี่ย		คะแนน ระดับ	
	ประสิทธิผลด้านความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน	ประสิทธิผลด้านความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	เฉลี่ย	คะแนน
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	3.62	3.67	3.64	สูง

ตารางที่ 4.47 (ต่อ)

(n = 240)

ชุมชน	คะแนนเฉลี่ย		คะแนน ระดับ	
	ประสิทธิผลด้านความสามารถ ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่ทั้งทางตรงและ ทางอ้อมตามแนวทางการ อนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน	ประสิทธิผลด้าน ความสามารถในการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ทั้งทางตรงและทางอ้อมโดย การมีส่วนร่วมของชุมชน	เฉลี่ย	คะแนน เฉลี่ย
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนว เขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	3.63	3.39	3.51	สูง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขต อุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุทง อำเภอไทรโยค	3.75	3.59	3.67	สูง
คะแนนเฉลี่ยรวม	3.66	3.55	3.60	สูง

3. ตามวัตถุประสงค์ของ โครงการข้อที่ 3 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยใช้กลไกจากรายการที่อยู่ในพื้นที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนการแก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.1 ประสิทธิภาพด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ (จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 5)

3.1.1 ตัวชี้วัดชุมชนและองค์กรชุมชนในพื้นที่ที่มีความแข็งแกร่งและมีศักยภาพมากขึ้น (จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 5.1-5.2) จากการสำรวจพบว่า หลังจากที่มีการเริ่มดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้แต่ละชุมชนและองค์กรชุมชนในพื้นที่ที่มีความแข็งแกร่งและมีศักยภาพมากยิ่งขึ้นในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 (ตารางที่ 4.48) โดยชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุทง อำเภอไทรโยค มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.00 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 และชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 (ตารางที่ 4.49)

ตารางที่ 4.48 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความแข็งแกร่งและศักยภาพของชุมชนและ
องค์กรชุมชน

(n = 240)

เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับคะแนนเฉลี่ย	
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก					
1. มีการจัดตั้งองค์กรชุมชนในพื้นที่ซึ่งมีความแข็งแกร่งในการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	-	6	29	172	33	240	3.96	0.59	สูง	
		(2.50)	(12.10)	(71.70)	(13.80)	(100.00)				
2. ชุมชนและองค์กรชุมชนมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ	-	5	30	171	34	240	3.97	0.59	สูง	
		(2.10)	(12.50)	(71.30)	(14.20)	(100.00)				
		คะแนนเฉลี่ยรวม						3.96		สูง

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

ตารางที่ 4.49 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความแข็งแกร่งและศักยภาพของชุมชนและ
องค์กรชุมชน แยกตามชุมชน

(n = 240)

ชุมชน	ความแข็งแกร่งและศักยภาพของชุมชนและองค์กรชุมชน	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอสหัสขันธ์	3.97	สูง
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอสหัสขันธ์	3.93	สูง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค	4.00	สูง
รวม	3.96	สูง

3.1.2 ตัวชี้วัดชุมชนมีผู้นำที่เข้มแข็ง และเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม (จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 5.3-5.4) จากการสำรวจพบว่า หลังจากที่มีการเริ่มดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้แต่ละชุมชนมีผู้นำที่เข้มแข็ง และเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมมากยิ่งขึ้นในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 (ตารางที่ 4.50) โดยชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุง อำเภไทรโยค มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.03 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 และชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 (ตารางที่ 4.51)

ตารางที่ 4.50 ระดับความคิดเห็นของเกี่ยวกับความเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง และเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมของผู้นำชุมชน

(n = 240)

เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับคะแนนเฉลี่ย
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก				
1. ชุมชนมีผู้นำที่เข้มแข็งและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคมในการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	-	5	39	169	27	240	3.90	0.59	สูง
		(2.10)	(16.30)	(70.40)	(11.30)	(100.00)			
2. ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่	-	8	33	179	20	240	3.87	0.58	สูง
		(3.30)	(13.80)	(74.60)	(8.30)	(100.00)			
	คะแนนเฉลี่ยรวม						3.88		สูง

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

ตารางที่ 4.51 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง และเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมของผู้นำชุมชน แยกตามชุมชน

ชุมชน	ความเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง และเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมของผู้นำชุมชน	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	3.91	สูง
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	3.72	สูง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค	4.03	สูง
รวม	3.88	สูง

3.1.3 ตัวชี้วัดชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตบริการ (จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 5.5) จากการสำรวจพบว่า หลังจากที่เริ่มดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้แต่ละชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตบริการในระดับต่ำ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.93 โดยชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 2.58 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.95 และชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.25 (ตารางที่ 4.52)

ตารางที่ 4.52 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตบริการ

ชุมชน	การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตบริการ					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับคะแนนเฉลี่ย
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก				
	(n = 240)								
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเวียง อำเภอศรีสวัสดิ์	20	25	20	25	1	91	2.58	1.14	ต่ำ
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	51	16	22	12	-	101	1.95	1.09	ต่ำ
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพง อำเภอไทรโยค	37	10	1	-	-	48	1.25	0.48	ต่ำมาก
คะแนนเฉลี่ยรวม							1.93		ต่ำ

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

โดยสรุป จากการศึกษาตัวชี้วัดชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตบริการ พบว่า อยู่ในระดับต่ำ อาจเนื่องมาจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ส่วนใหญ่ดำเนินการในพื้นที่ให้บริการการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติ ดังนั้นชุมชนที่อยู่ใกล้จึงมีโอกาสมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากกว่าชุมชนที่อยู่ไกลจากพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพง อำเภอไทรโยค ตั้งอยู่ห่างจากพื้นที่ให้บริการการท่องเที่ยวจึงมีส่วนร่วมในระดับที่ต่ำมาก

3.1.4 ตัวชี้วัดชุมชนมีอาชีพรองรับที่ไม่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ(จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 5.6) จากการสำรวจพบว่า หลังจากที่มีการเริ่มดำเนินงาน โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้แต่ละชุมชนมีอาชีพรองรับที่ไม่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติในระดับต่ำ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.43 โดยชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเวียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 2.84 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยว

แนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.25 และชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.21 (ตารางที่ 4.53)

ตารางที่ 4.53 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการมีอาชีพรองรับที่ไม่มีผลกระทบต่อ
ทรัพยากรธรรมชาติ

(n = 240)

ชุมชน	การมีอาชีพรองรับที่ไม่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับคะแนนเฉลี่ย
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก				
	1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	-	36	33	22				
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	20	49	18	14	-	101	2.25	0.93	ต่ำ
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค	12	22	7	6	1	48	2.21	1.03	ต่ำ
	คะแนนเฉลี่ยรวม						2.43		ต่ำ

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

โดยสรุป จากการศึกษาตัวชี้วัดชุมชนมีอาชีพรองรับที่ไม่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า อยู่ในระดับต่ำ อาจเนื่องมาจากราษฎรส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติราษฎรทั้งสามชุมชนยังขาดอาชีพเสริมที่ไม่ต้องพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ แต่ราษฎรที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตบางส่วนจะมีรายได้จากบริการนักท่องเที่ยวที่เข้าไปท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้ชุมชน

3.1.5 ตัวชี้วัดชุมชนและองค์กรชุมชนในพื้นที่โครงการมีแหล่งเงินทุนสนับสนุนการประกอบอาชีพ การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่องและเพียงพอต่อความต้องการ (จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 5.7-5.8) จากการสำรวจพบว่า หลังจากที่มีการเริ่ม

ดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้แต่ละชุมชนและองค์กรชุมชนในพื้นที่โครงการมีแหล่งเงินทุนสนับสนุนการประกอบอาชีพ การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง และเพียงพอต่อความต้องการในระดับต่ำ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.52 (ตารางที่ 4.54) โดยชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 1.69 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุง อำเภอไทรโยค มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.45 และชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.42 (ตารางที่ 4.55)

ตารางที่ 4.54 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการมีแหล่งเงินทุนสนับสนุนการประกอบอาชีพ การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่องและเพียงพอต่อความต้องการ

เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับคะแนนเฉลี่ย
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก				
1. ราษฎรได้รับเงินสนับสนุนการประกอบอาชีพ จากองค์กรชุมชนอย่างเพียงพอต่อความต้องการ	195	32	10	3	-	240	1.25	0.59	ต่ำมาก
	(81.30)(13.30) (4.20) (1.30)					(100.00)			
2. องค์กรชุมชนได้รับเงินสนับสนุนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติจากโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเพียงพอต่อความต้องการ	118	65	44	13	-	240	1.80	0.92	ต่ำมาก
	(49.20)(27.10)(18.30) (5.40)					(100.00)			
คะแนนเฉลี่ยรวม							1.52		ต่ำมาก

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

ตารางที่ 4.55 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการมีแหล่งเงินทุนสนับสนุนการประกอบอาชีพ การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่องและเพียงพอต่อความต้องการ แยกตามชุมชน

(n = 240)

ชุมชน	การมีแหล่งเงินทุนสนับสนุนการประกอบอาชีพ การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่องและเพียงพอต่อความต้องการ	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	1.42	ต่ำมาก
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	1.69	ต่ำมาก
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพง อำเภอไทรโยค	1.45	ต่ำมาก
รวม	1.52	ต่ำมาก

โดยสรุป การศึกษาตัวชี้วัดชุมชนและองค์กรชุมชนในพื้นที่โครงการมีแหล่งเงินทุนสนับสนุนการประกอบอาชีพ การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่องและเพียงพอต่อความต้องการ พบว่า อยู่ในระดับต่ำมาก อาจเนื่องมาจากโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ เพิ่งจะจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเพื่อการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติของแต่ละหมู่บ้านได้เพียงหมู่บ้านละ 1 ปีเท่านั้น จึงให้กองทุน ไม่มีเงินทุนมากพอที่จัดสรรเพื่อเป็นเงินทุนการประกอบอาชีพและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้แก่ราษฎรได้

3.1.6 ตัวชี้วัดสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่ (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 5.9-5.12) จากการสำรวจพบว่า หลังจากที่มีการเริ่มดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้แต่ละชุมชนในพื้นที่มีระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในระดับต่ำ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.43 (ตารางที่ 4.56) โดยชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพง อำเภอไทรโยค มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 2.75 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบน

เขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 และชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.10 (ตารางที่ 4.57)

ตารางที่ 4.56 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความสามารถในการยกระดับคุณภาพชีวิต

(n = 240)

เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับคะแนนเฉลี่ย
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก				
1. ราษฎรมีรายได้ต่อเดือนเพิ่มขึ้น	48	63	108	21	-	240	2.42	0.90	ต่ำ
	(20.00)	(26.30)	(45.00)	(8.80)		(100.00)			
2. ราษฎรมีเงินออมเพิ่มสูงขึ้น	45	65	114	16	-	240	2.42	0.86	ต่ำ
	(18.80)	(27.10)	(47.50)	(6.70)		(100.00)			
3. ราษฎรมีหนี้สินลดลง	46	66	115	13	-	240	2.39	0.85	ต่ำ
	(19.20)	(27.50)	(47.90)	(5.40)		(100.00)			
4. ราษฎรมีความอยู่ดีกินดี	40	66	112	22	-	240	2.48	0.87	ต่ำ
	(16.70)	(27.50)	(46.70)	(9.20)		(100.00)			
	คะแนนเฉลี่ยรวม						2.43		ต่ำ

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

ตารางที่ 4.57 ระดับความคิดเห็นของราษฎร เกี่ยวกับความสามารถในการยกระดับคุณภาพชีวิต
แยกตามชุมชน

(n = 240)

ชุมชน	การยกระดับคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	2.50	ต่ำ
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	2.10	ต่ำ
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค	2.75	ปานกลาง
รวม	2.43	ต่ำ

โดยสรุป การศึกษาตัวชี้วัดสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่ พบว่า อยู่ในระดับต่ำ เป็นผลมาจากรายได้ต่อเดือนของราษฎรเพิ่มขึ้นในระดับต่ำ เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรลดต่ำลง ราษฎรขาดช่องทางการประกอบอาชีพ และไม่มีรายได้เสริม รายได้จึงไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายภายในครัวเรือน ทำให้ราษฎรไม่สามารถลดภาระหนี้สินที่มีอยู่เดิมได้ อันมีผลสืบเนื่องถึงเงินออมที่ลดต่ำลงตามไปด้วย

สรุปประสิทธิผลด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า บรรลุประสิทธิผลในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.70 (ตารางที่ 4.58) โดยชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 2.87 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.62 และชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.61 (ตารางที่ 4.59)

ตารางที่ 4.58 สรุปประสิทธิผลด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ

ตัวชี้วัด	ประสิทธิผลด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ	
	(n = 240)	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
3.1.1 ตัวชี้วัดชุมชนและองค์กรชุมชนในพื้นที่มีความแข็งแรงและมีศักยภาพมากขึ้น	3.96	สูง
3.1.2 ตัวชี้วัดชุมชนมีผู้นำที่เข้มแข็ง และเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม	3.88	สูง
3.1.3 ตัวชี้วัดชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตบริการ	1.93	ต่ำ
3.1.4 ตัวชี้วัดชุมชนมีอาชีพรองรับที่ไม่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ	2.43	ต่ำ

ตารางที่ 4.58 (ต่อ)

(n = 240)

ตัวชี้วัด	ประสิทธิผลด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
3.1.5 ตัวชี้วัดชุมชนและองค์กรชุมชนในพื้นที่โครงการมีแหล่งเงินทุนสนับสนุนการประกอบอาชีพ การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่องและเพียงพอต่อความต้องการ	1.52	ต่ำมาก
3.1.6 ตัวชี้วัดสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่	2.34	ต่ำ
รวม	2.70	ปานกลาง

ตารางที่ 4.59 สรุปประสิทธิผลด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ แยกตามชุมชน

(n = 240)

ชุมชน	ประสิทธิผลด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอสรีสวัสดิ์	2.87	ปานกลาง
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอสรีสวัสดิ์	2.61	ปานกลาง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค	2.62	ปานกลาง
รวม	2.70	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.58 ประสิทธิภาพด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี บรรลุประสิทธิผลในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาจากตัวชี้วัด พบว่า ตัวชี้วัดชุมชนและองค์กรชุมชนในพื้นที่โครงการมีแหล่งเงินทุนสนับสนุนการ

ประกอบอาชีพ การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่องและเพียงพอต่อความต้องการมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำมาก

3.2 ประสิทธิภาพด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ (จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 6)

3.2.1 ตัวชี้วัดราษฎรและองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดและลดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 6.1-6.2) จากการสำรวจพบว่า หลังจากที่เริ่มดำเนินงาน โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้แต่ละชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดและลดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้นในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 (ตารางที่ 4.60) โดยชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.67 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 และชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพง อำเภอไทรโยค มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 (ตารางที่ 4.61)

ตารางที่ 4.60 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดและลดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับคะแนนเฉลี่ย
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก				
	(n = 240)								
1. ปัญหาด้านมลภาวะและปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติเอราวัณลดลง	3	40	72	118	7	240	3.33	0.83	ปานกลาง
	(1.30)	(16.70)	(30.00)	(49.20)	(2.90)	(100.00)			
2. ปัญหาความขัดแย้งระหว่างราษฎรกับเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลดลง	2	8	53	142	35	240	3.82	0.74	สูง
	(0.80)	(3.30)	(22.10)	(59.20)	(14.60)	(100.00)			
คะแนนเฉลี่ยรวม							3.57		สูง

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

ตารางที่ 4.61 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดและลดปัญหาด้าน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แยกตามชุมชน

(n = 240)

ชุมชน	การมีส่วนร่วมในการจัดและลดปัญหาด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	3.60	สูง
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	3.67	สูง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค	3.40	ปานกลาง
รวม	3.57	สูง

โดยสรุป การศึกษาตัวชี้วัดราษฎรและองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดและลดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า อยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์การพิจารณา พบว่า ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับปัญหาด้านมลภาวะและปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติเอราวัณลดลงในระดับปานกลาง เนื่องจากยังมีราษฎรบางส่วนที่ไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับ ในหลักเกณฑ์ กติกาประชามร่วมรัฐในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการลดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบกับอุทยานแห่งชาติเอราวัณมีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากในแต่ละปี ซึ่งนักท่องเที่ยวบางกลุ่มยังขาดจิตสำนึกในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.2.2 ตัวชี้วัดความสามารถในการดำรงไว้ซึ่งความเป็นธรรมชาติและ ความพึงพอใจของทรัพยากรการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ (แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 6.3-6.4) จากการสำรวจพบว่า หลังจากที่มีการเริ่มดำเนินงาน โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้อุทยานแห่งชาติเอราวัณสามารถดำรงไว้ซึ่งความเป็นธรรมชาติและ ความพึงพอใจของทรัพยากรการท่องเที่ยวในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 (ตารางที่ 4.62) โดยชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.95 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนน

เฉลี่ยเท่ากับ 3.91 และชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 (ตารางที่ 4.63)

ตารางที่ 4.62 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการดำรงไว้ซึ่งความเป็นธรรมชาติและ ความ
 ดึงดูดใจของทรัพยากรการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ

(n = 240)

เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน					รวม	คะแนน เฉลี่ย	S.D	ระดับ คะแนน เฉลี่ย
	ต่ำ มาก	ต่ำ ต่ำ	ปาน กลาง	สูง	สูง มาก				
1. อุทยานแห่งชาติเอราวัณมี ศักยภาพในการรองรับ นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น	2	8	54	140	36	240	3.83	0.74	สูง
	(0.80) (3.30) (22.50) (58.30) (15.00)(100.00)								
2. อุทยานแห่งชาติเอราวัณ ยังคงความสวยงามตาม ธรรมชาติ	-	7	48	139	46	240	3.93	0.71	สูง
	(2.90) (20.00) (57.90) (19.20)(100.00)								
	คะแนนเฉลี่ยรวม						3.88		สูง

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

ตารางที่ 4.63 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการดำรงไว้ซึ่งความเป็นธรรมชาติและ ความ
 ดึงดูดใจของทรัพยากรการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ แยกตามชุมชน

(n = 240)

ชุมชน	ความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการดำรงไว้ซึ่งความ เป็นธรรมชาติและ ความดึงดูดใจของทรัพยากรการ ท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	3.80	สูง
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	3.91	สูง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพง อำเภอไทรโยค	3.95	สูง
รวม	3.88	สูง

3.2.3 ตัวชี้วัดระบบนิเวศป่าไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณมีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพ (จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 ข้อ 6.5-6.6) จากการสำรวจความคิดเห็นในชุมชนตัวอย่างพบว่า หลังจากที่มีการเริ่มดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้ระบบนิเวศป่าไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณมีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพเพิ่มมากขึ้นในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 (ตารางที่ 4.64) โดยชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.07 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 และชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 (ตารางที่ 4.65)

ตารางที่ 4.64 ระดับความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศป่าไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ

เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน					รวม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	ระดับคะแนนเฉลี่ย
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก				
1. เนื้อที่ป่าไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณเพิ่มขึ้น	-	8	47	142	43	240	3.91	0.70	สูง
		(3.3)	(19.6)	(59.2)	(17.9)	(100.0)			
2. ทรัพยากรในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณยังคงความหลากหลายทางชีวภาพ	-	4	34	154	48	240	4.02	0.63	สูง
		(1.7)	(14.2)	(64.2)	(20.0)	(100.0)			
	คะแนนเฉลี่ยรวม						3.96		สูง

หมายเหตุ: ( ) หมายถึง ร้อยละ

ตารางที่ 4.65 ระดับความคิดเห็นราษฎรเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศป่าไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ แยกตามชุมชน

(n = 240)

ชุมชน	ความคิดเห็นราษฎรเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศป่าไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	3.80	สูง
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	4.03	สูง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพง อำเภอไทรโยค	4.07	สูง
รวม	3.96	สูง

สรุปประสิทธิผลด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า บรรลุประสิทธิผลในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 (ตารางที่ 4.66) โดยชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.96 รองลงมา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพง อำเภอไทรโยค มีคะแนนเฉลี่ย 3.80 และชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ย 3.73 (ตารางที่ 4.67)

ตารางที่ 4.66 สรุปประสิทธิผลด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่
อุทยานแห่งชาติเอราวัณ

(n = 240)

ตัวชี้วัด	ประสิทธิผลด้านการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใน พื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
3.2.1 ตัวชี้วัดราษฎรและองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดและลด ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.57	สูง
3.2.2 ตัวชี้วัดความสามารถในการดำรงไว้ซึ่งความเป็นธรรมชาติและ ความพึงพอใจของทรัพยากรการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ	3.88	สูง
3.2.3 ตัวชี้วัดระบบนิเวศป่าไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณมีความมี อุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพ	3.96	สูง
รวม	3.80	สูง

ตารางที่ 4.67 สรุปประสิทธิผลด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่
อุทยานแห่งชาติเอราวัณ แยกตามชุมชน

(n = 240)

ชุมชน	ประสิทธิผลด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคะแนนเฉลี่ย
1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	3.73	สูง
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติ เอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	3.87	สูง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติ เอราวัณ บ้านพุง อำเภอไทรโยค	3.80	สูง
รวม	3.80	สูง

สรุปการประเมินประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการข้อที่ 3 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ
การจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยใช้กลไกจากราษฎรที่อยู่ในพื้นที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนการ
แก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของกลุ่มตัวอย่าง ในด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและ

สังคมของชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ และด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ พบว่า บรรลุประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการข้อที่ 3 ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 โดยชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์ บรรลุประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการข้อที่ 3 มากที่สุดเมื่อเทียบกับชุมชนอื่นๆ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.30 รองลงมา คือชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.24 และชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพง อำเภอไทรโยค มีคะแนนเฉลี่ย 3.21 (ตารางที่ 4.68)

ตารางที่ 4.68 สรุปผลการประเมินประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

ชุมชน	คะแนนเฉลี่ย		คะแนนเฉลี่ย	ระดับ
	ประสิทธิผลด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ	การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ		
	1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	2.87	3.73	3.30
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่งแคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	2.61	3.87	3.24	ปานกลาง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพง อำเภอไทรโยค	2.62	3.80	3.21	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยรวม	2.70	3.80	3.25	ปานกลาง

โดยสรุป การประเมินประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการข้อที่ 3 บรรลุประสิทธิผลในระดับปานกลาง ทั้งในภาพรวมและแยกตามชุมชน เนื่องจากโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมสามารถส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณให้ดีขึ้นได้ในระดับปาน

กลาง ดังนั้นจึงควรให้การสนับสนุนกองทุนหมู่บ้านเพื่อการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติให้เป็นแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพของราษฎร รวมถึงการส่งเสริมอาชีพให้ราษฎรมีรายได้เพิ่มขึ้นเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่ให้สูงขึ้น

สรุปการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดจันทบุรี พบว่า บรรลุประสิทธิผลในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 โดยวัตถุประสงค์ของโครงการข้อที่ 2 เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ โดยพื้นฐานการยอมรับซึ่งกันและกัน บรรลุประสิทธิผลมากที่สุดเมื่อเทียบกับวัตถุประสงค์ข้ออื่นๆ บรรลุประสิทธิผลในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.60 รองลงมา คือ วัตถุประสงค์ของโครงการข้อที่ 1 เพื่อให้ “คนอยู่กับป่า” ได้อย่างชอบธรรมและเกื้อกูลกับธรรมชาติอันเป็นการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บรรลุประสิทธิผลในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 และ วัตถุประสงค์ของโครงการข้อที่ 3 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยใช้กลไกจากราษฎรที่อยู่ในพื้นที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนการแก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บรรลุประสิทธิผลในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 (ตารางที่ 4.69) และสามารถสรุปผลการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างดำเนินงานโครงการ(on-going evaluation) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2547-2549 ดังภาพที่ 4

ตารางที่ 4.69 สรุปการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดจันทบุรี

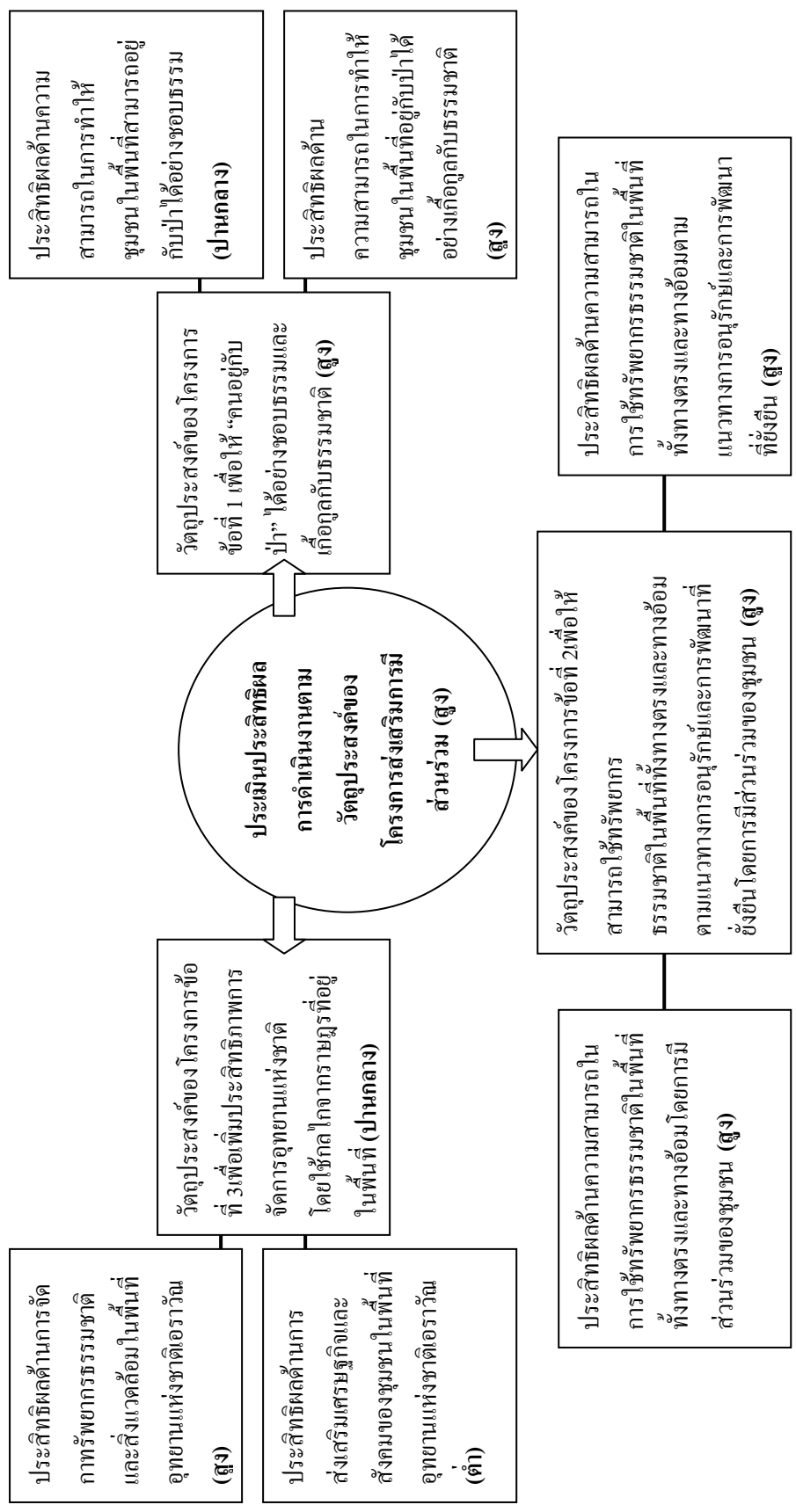
(n = 240)

ชุมชน	คะแนนเฉลี่ย			คะแนน ระดับ เฉลี่ย
	วัตถุประสงค์ ของโครงการ ข้อที่ 1	วัตถุประสงค์ ของโครงการ ข้อที่ 2	วัตถุประสงค์ ของโครงการ ข้อที่ 3	
	1. ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านบนเขาแก่งเรียง อำเภอศรีสวัสดิ์	3.64	3.64	

ตารางที่ 4.69 (ต่อ)

(n = 240)

ชุมชน	คะแนนเฉลี่ย			คะแนน เฉลี่ย	ระดับคะแนน เฉลี่ย
	วัตถุประสงค์	วัตถุประสงค์	วัตถุประสงค์		
	ของโครงการข้อ ที่ 1	ของโครงการข้อ ที่ 2	ของโครงการข้อ ที่ 3		
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขต อุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านแก่ง แคบ อำเภอศรีสวัสดิ์	3.35	3.51	3.24	3.36	ปานกลาง
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขต อุทยานแห่งชาติเอราวัณ บ้านพุพอง อำเภอไทรโยค	3.50	3.67	3.21	3.46	สูง
คะแนนเฉลี่ยรวม	3.49	3.60	3.25	3.44	สูง

ภาพที่ 4 ผลการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 3 ประการ คือ เพื่อศึกษารายละเอียดและความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่และราษฎรในการบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และเพื่อประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

ลักษณะทั่วไปของเจ้าหน้าที่และราษฎรในพื้นที่โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 65.10 อายุเฉลี่ย 33.30 อยู่ฝ่ายประสานงานชุมชนร้อยละ 30.80 มีอายุการทำงานในอุทยานแห่งชาติเอราวัณเฉลี่ย 6.60 ปี และมีอายุการทำงานในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม เฉลี่ย 2.83 ปี ทำให้ทราบว่าเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ได้ร่วมปฏิบัติงานในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น (พ.ศ.2547) มาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2549) ส่วนหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกที่สามารถให้ข้อมูลได้ส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 63.80 ของตัวอย่างทั้งหมด อายุเฉลี่ย 47.15 ปี ส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครัวเรือน มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ มีสถานภาพสมรส มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.45 คน กำลังแรงงานที่พึงพิงได้ในครัวเรือนเฉลี่ย 2.74 คน ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก รับจ้างเป็นอาชีพรอง มีที่ดินถือครองทางการเกษตรโดยเฉลี่ย 7.70 ไร่ รายได้ส่วนใหญ่มาจากนอกภาคการเกษตร และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

เจ้าหน้าที่ในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี แสดงความเห็นด้วยกับรายละเอียดของการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ทั้งด้าน

คุณสมบัติของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน นโยบาย วัตถุประสงค์ แผนงานและลักษณะของการเปิดโอกาสให้ราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ แต่มีเจ้าหน้าที่บางส่วนที่ไม่เห็นด้วยกับการเปิดโอกาสให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ส่วนปัญหาอุปสรรค ที่เจ้าหน้าที่พบมากที่สุดในการดำเนินงาน โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม คือ งบประมาณไม่เพียงพอ การอนุมัติงบประมาณจากส่วนกลางล่าช้า วัสดุอุปกรณ์และบุคลากรไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน และระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมมีจำกัด และได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานโครงการไว้ดังนี้ ควรเพิ่มงบประมาณจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานให้เพียงพอกับการใช้งาน ควรปรับปรุงขั้นตอนในการอนุมัติงบประมาณให้สามารถเบิกจ่ายได้ทันต่อความต้องการ และควรจัดสรรงบประมาณเพื่อจ้างเจ้าหน้าที่เพิ่มเติม

ในส่วนของการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่และราษฎรในการบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ พบว่า เจ้าหน้าที่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ รับผิดชอบที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดกิจกรรมในทุกขั้นตอนของการบริหารโครงการ แต่ในอีกด้านที่มีความสำคัญในการบริหารโครงการ คือ การประเมินผล ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานทั้งหมดของโครงการที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานควรมีส่วนร่วม แต่จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมในการประเมินผลต่ำกว่าด้านอื่นๆ ส่วนราษฎรในพื้นที่โครงการได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโครงการ โดยราษฎรได้แสดงความคิดเห็นว่า ราษฎรมีส่วนร่วมในการกำหนดการใช้ประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการมากกว่าด้านอื่นๆ เช่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดกิจกรรม และการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ ส่วนที่ราษฎรมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งเป็นด้านที่ราษฎรน่าจะได้มีโอกาสในการติดตาม ตรวจสอบผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการ ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจในการเข้าร่วมโครงการต่อไป รวมไปถึงการชักจูงเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมโครงการ นอกจากนี้ยังพบว่า ราษฎรที่อาศัยอยู่ในเขตกับนอกเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณมีส่วนร่วมในการบริหารและกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ส่วนการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมแต่ละด้าน พบว่า ราษฎรมีความคิดเห็นด้านผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการและมีความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลไม่แตกต่างกัน แต่มีความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดกิจกรรมแตกต่างกัน ส่วนปัญหาอุปสรรค ที่ราษฎรพบในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม คือ วันและเวลาในการ

ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไม่เหมาะสม การแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบจากการดำรงตำแหน่งคณะกรรมการ โครงการของหมู่บ้าน และคณะกรรมการ โครงการของหมู่บ้านไม่นำข้อเสนอแนะที่ราษฎรให้ไว้และเป็นมติที่ประชุมไปดำเนินการ นอกจากนี้ราษฎรได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานอันจะทำให้ราษฎรเข้าร่วมโครงการมากยิ่งขึ้น ดังนี้ ควรประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโครงการในวันที่มีการประชุมประจำเดือนของชุมชน และควรเป็นช่วงเวลาหลังจากที่ราษฎรเสร็จภารกิจภายในครัวเรือนและการประกอบอาชีพเรียบร้อยแล้ว ควรมีการตรวจสอบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ โครงการของหมู่บ้าน และควรมีการส่งเสริมการประกอบอาชีพให้แก่ราษฎร

การประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นการประเมินผลในระหว่างการดำเนินโครงการ (on-going evaluation) โดยใช้เกณฑ์ประสิทธิผล พบว่า การดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2547-2549 มีประสิทธิผลในระดับสูง โดยประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการทั้ง 3 ข้อ มีดังนี้

วัตถุประสงค์ของโครงการข้อที่ 1 เพื่อให้ “คนอยู่กับป่า” ได้อย่างชอบธรรมและเกื้อกูลกับธรรมชาติอันเป็นการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ราษฎรได้รับความชัดเจนในที่ดินทำกิน โดยอุทยานแห่งชาติเอราวัณอนุญาตให้ประกอบอาชีพการเกษตรในเขตผ่อนปรนและห้ามบุกรุกเขตอุทยานแห่งชาติที่เป็นเขตคุ้มครองทรัพยากรและระบบนิเวศ มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณตามหลักเกณฑ์ กติกาประชาคมร่วมรัฐ ที่ได้ร่วมกันตั้งขึ้นมา ราษฎรมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และความขัดแย้งของราษฎรกับเจ้าหน้าที่ของรัฐลดลงจากอดีตที่มีปัญหาการบุกรุกเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณกันบ่อยครั้ง ถึงแม้ว่าราษฎรจะมีที่ดินทำกินและมีรายได้เสริมจากการเก็บและหาของป่าแต่ไม่ทำให้ราษฎรมีความมั่นคงทางด้านอาชีพและยังคงมีปัญหาด้านการครองชีพเพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้ประสิทธิผลด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่สามารถอยู่กับป่าได้อย่างชอบธรรมอยู่ในระดับปานกลาง และประสิทธิผลด้านความสามารถในการทำให้ชุมชนในพื้นที่อยู่กับป่าได้อย่างเกื้อกูลกับธรรมชาติอยู่ในระดับสูง ส่งผลให้วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มีประสิทธิผลในระดับสูง

วัตถุประสงค์ของ โครงการข้อที่ 2 เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ โดยพื้นฐานการยอมรับซึ่งกันและกัน พบว่า ราษฎรและเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ทำข้อตกลงร่วมกันในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ โดยใช้หลักการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการทำการเกษตรและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เช่น ใช้สารเคมีในการทำเกษตรกรรมลดลง เก็บหาของป่าในปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการเท่านั้น และเลื่อนต้นพันธุ์และต้นอ่อนให้ขยายพันธุ์ต่อไป ซึ่งทำให้ประสิทธิผลด้านความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน และประสิทธิผลด้านความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน อยู่ในระดับสูง และส่งผลให้วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 มีประสิทธิผลในระดับสูง

วัตถุประสงค์ของ โครงการข้อที่ 3 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยใช้กลไกจากราษฎรที่อยู่ในพื้นที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนการแก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนมีการรวมกลุ่มกันเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น ประกอบกับการมีผู้นำที่มีความเข้าใจและได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์จากโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและถ่ายทอดความรู้ด้านการอนุรักษ์ให้แก่สมาชิกในชุมชน จึงทำให้ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลดลง อุทยานแห่งชาติเอราวัณยังคงความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพ และมีความเป็นธรรมชาติดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ แต่ในช่วงที่ผู้วิจัยได้ประเมินประสิทธิผลของโครงการ โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมยังไม่ได้เริ่มกิจกรรมด้านการส่งเสริมอาชีพ เปิดโอกาสให้ราษฎรบางส่วนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมถึงเพิ่งมีการก่อตั้งกองทุนหมู่บ้านเพื่อการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติจึงทำให้มีเงินทุนสนับสนุนในการประกอบอาชีพ เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติน้อย และราษฎรในชุมชนมีความคิดเห็นด้านคุณภาพชีวิตว่าอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งทำให้ประสิทธิผลด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณอยู่ในระดับต่ำ และประสิทธิผลด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณอยู่ในระดับสูง และส่งผลให้วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 มีประสิทธิผลในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาแยกตามชุมชน พบว่า ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตและชุมชนที่ตั้งอยู่นอกแนวเขตบรรลุปริทธิผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการในระดับสูงกว่าชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ควรมีการจัดประชุมพนักงานเจ้าหน้าที่ทุกระดับ เพื่อสร้างความเข้าใจในหลักการและเหตุผลของโครงการและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมที่ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานโครงการ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจเพราะเจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายจะมีแนวคิดด้านนี้แตกต่างกัน เช่น ฝ่ายปราบปรามกับฝ่ายส่งเสริมการมีส่วนร่วม เพื่อให้อยู่ในแนวทางเดียวกันทุกฝ่ายอันจะนำไปสู่การดำเนินงานร่วมกันให้เกิดผลสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการทุกประการ
2. ควรจัดสรรงบประมาณประจำปีในการดำเนินงานโครงการให้รวดเร็วทันเหตุการณ์เพื่อการปฏิบัติงานที่ต่อเนื่อง รวมถึงควรพิจารณาเพิ่มงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ ให้เพียงพอต่อความต้องการในการดำเนินงานโครงการ
3. ควรมีการจัดฝึกอบรมเพิ่มความรู้ด้านการติดตาม ประเมินผลโครงการให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานระดับพื้นที่ และจัดกิจกรรมด้านการติดตามประเมินผลในพื้นที่โดยเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ทุกคน ได้มีส่วนร่วม
4. ควรมีการส่งเสริมฝึกอบรมให้ราษฎรได้รับความรู้ ทักษะ เทคนิคในการประกอบอาชีพทางการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า รวมถึงการจัดหาแหล่งตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร
5. ควรมีการส่งเสริมให้ราษฎรมีการศึกษาที่สูงขึ้น มีการส่งเสริมให้ราษฎรมีรายได้เสริมนอกภาคการเกษตร รวมถึงส่งเสริมให้ราษฎรมีการวางแผนการใช้จ่ายเพื่อให้เกิดการออมมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ควรมีส่งเสริมการประกอบอาชีพ และหาช่องทางในประกอบอาชีพใหม่ๆ เพื่อให้ราษฎรมีอาชีพ และรายได้ที่มั่นคง รวมถึงส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการประกอบอาชีพในชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ โดยไม่ต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะราษฎรที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ตั้งอยู่คาบเกี่ยวแนวเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ

6. ควรมีการจัดฝึกอบรม ให้ความรู้เกี่ยวกับการติดตาม ประเมินผลโครงการให้แก่ผู้นำ และราษฎรที่มีความสนใจ และส่งเสริมสนับสนุนให้ราษฎรในแต่ละชุมชนมีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินผลการดำเนินงาน โครงการในชุมชนของตน

7. ในการดำเนินงานควรมีการพิจารณาถึงระยะห่างจากที่อยู่อาศัยถึงพื้นที่ป่าและการมีส่วนได้ส่วนเสียที่แตกต่างกันของชุมชนเพื่อให้ทั้งสองชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น และเปิดโอกาสให้ราษฎรทั้งสองชุมชนมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

8. ควรดำเนินการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโครงการในวันที่มีการประชุมประจำเดือนของชุมชน และควรเป็นช่วงเวลาหลังจากที่ราษฎรเสร็จภารกิจภายในครัวเรือนและการประกอบอาชีพเรียบร้อยแล้ว ตามที่ราษฎรได้ให้ข้อเสนอแนะไว้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษามีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่และราษฎรในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมเท่านั้น ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่และราษฎรในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อเป็นข้อมูลเพิ่มเติมในการพิจารณาปรับปรุงแผนการปฏิบัติงานเพื่อให้เจ้าหน้าที่และราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

2. การศึกษาในครั้งนี้เป็นการประเมินประสิทธิผลในระหว่างการทำงานโครงการ (on-going evaluation) ครอบคลุมช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2547-2549 เท่านั้น ดังนั้นการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการประเมินผลหลังจากที่โครงการเสร็จสิ้นแล้ว (ex-post evaluation) เพื่อศึกษาผลสำเร็จขั้นสุดท้ายของโครงการ

3. การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการประเมินผลโดยใช้เพียงเกณฑ์ประสิทธิผลเท่านั้น ซึ่งเป็น การศึกษาที่ต้องการทราบเพียงผลลัพธ์ของโครงการเท่านั้น โดยไม่สนใจกระบวนการหรือวิธีการ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาโดยใช้เกณฑ์ประสิทธิภาพ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพ ของกระบวนการดำเนินงานที่นำมาซึ่งผลสำเร็จของ โครงการ อันจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข แผนการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2546. ข้อมูลสถิติอุทยานแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

_____. 2549. คู่มือโครงการนำร่องเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

เกษม จันทร์แก้ว. 2530. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: อักษรสยามการพิมพ์.

โกวิท พวงงาม. 2534. “การประเมินโครงการ.” วารสารวารสารพัฒนาชุมชน 30 (5): 25-32

คณะวนศาสตร์. 2530. รายงานรายงานการประเมินสถานภาพอุทยานแห่งชาติ พื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่าและพื้นที่คุ้มครองอื่นๆ ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

ชัยรัตน์ วงศ์ฟู. 2545. ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรบ้านป่าแดงในการจัดการป่าชุมชน จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชาญชัย อาจินสมาจาร. 2545. วิธีปรับกลยุทธ์สร้างประสิทธิผลองค์กร. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

ชูเกียรติ ภัยลี. 2536. การศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมระหว่างเขตพื้นที่ที่มีการปฏิบัติงานกับเขตพื้นที่ที่ไม่มีกรปฏิบัติงานของตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ช่อ พงศ์รุ่งทรัพย์ และ พิชา พิทยาจรูฒิ. 2532. นโยบายบริหารอุทยานแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

ดร.ชนันท์ เอ็มพันธ์ และ สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ. 2539. “อุทยานแห่งชาติกับการอนุรักษ์.” ใน ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์. (บรรณาธิการ). การบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์และการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ (1) การฝึกอบรมหลักสูตรการเป็นวิทยากรด้านการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ 8 ม.ค.-10 ก.พ. 2539. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., หน้า 1-26.

ธงชัย สันติวงษ์. 2541. ทฤษฎีองค์การและการออกแบบ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

นิวัติ เรืองพานิช. 2537. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์รั้วสีเขียว.

ณัฐพงษ์ หอมจันทร์. 2548. การมีส่วนร่วมของราษฎรในโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลห้วยไร่ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธ์. 2535. การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สามเจริญพาณิชย์.

ปนิดา เหมือนหม้อ. 2548. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวไทยภูเขาที่มีความสัมพันธ์กับโครงการนำร่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติดอยภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปริญญา คุ่มสระพรหม. 2547. ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมกับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการควบคุมไฟป่ารอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูเรือ จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2529. การวิจัยประเมินผล: หลักการและกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์พระนคร.

พวงค์ ฉัตรวิรุฬ. 2543. กฎหมายว่าด้วยการป่าไม้. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

- ภรณ์ กิรีติบุตร. 2529. การประเมินประสิทธิภาพองค์การ. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- เมตตา กฤตวิทย์ และคณะ. 2532. แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วสันต์ กล่อมจินดา. 2544. การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์เขาโชน อำเภอยะบาล จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิ. 2531. การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิรุพห์ ศรีสนิท. 2544. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้วัดปลักไม้ลาย ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศันสนีย์ นิจพานิช. 2542. การมีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาของคณะกรรมการการบริหารกิจการประปาหมู่บ้าน กรมอนามัย: กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศิริชัย กาญจวาสี. 2537. ทฤษฎีการประเมิน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมคิด พรหมจ้อย. 2542. เทคนิคการประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมพร แสงชัย. 2537. การประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักฝึกอบรมสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เสรี เวชชบุษกร. 2525. ครบรอบ 10 ปี อุทยานแห่งชาติตะลุดเตา. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

- สุขุม มุลทอง. 2520. **เทคนิคการประเมินโครงการ**. กรุงเทพมหานคร: กองแผนงาน สำนักปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ.
- สুবงกช จามิกร. 2526. **สถิติวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุมาลี ปิตยานนท์. 2537. **เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์: การศึกษาและการฝึกอบรมในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสารวิชาการ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต. 2540. “วิสัยทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ.” รายงานการฝึกอบรมหลักสูตรการให้บริการด้านการท่องเที่ยวสำหรับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., หน้า 13-29.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2540. **รวมบทความทางการประเมินโครงการ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อกิน รพีพัฒน์ และคณะ. 2537. **คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อังกาบ กอศรีพร. 2531. **หลักในการออกแบบและวิธีการติดตามประเมินผลโครงการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิฟรีดริชเนามัน.
- อำนาจ อนันตชัย. 2531. **เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาชนบท หน่วยที่ 1-7: สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช**. นนทบุรี: ม.ป.ท.
- Chapin, F.S. 1957. “Social Participation and Social Intelligence.” **HandBook of Research Design and social Measurment**. 3 ed. New York: Longman, pp. 315-320.

Cohen, J. M. and N. T. Uphoff. 1980. **Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity through Specificity.** Washington, D.C.: World Resource Institution.

_____. 1997. **Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation.** Cornell University: Rural Development Committee Center for International Studies.

IUCN-The World Conservation. 1994. **Guideline for Protected Area Management Categories.** Switzerland: CNPPA With the Assistance of WCMC. อ้างอิงใน เสาวนีย์ สารเนตร. 2547. การประเมินประสิทธิผลการจัดการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอุทยานและนันทนาการ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Kadekodi, G.K. 1992. **Paradigm of Sustainable Development.** Development. P. 72-76. อ้างอิงใน จีรศักดิ์ ปาลีพงษ์พันธุ์. 2545. การวิเคราะห์ความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวพัฒนาที่ยั่งยืน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Kasperson, R.E. and Bretbandm. 1974. **Participation Decentralization and Advocacy Planing.** Washington D.C.: Association of American Geographer.

Person, T. 1962. **Toward a General Theory of Action.** New York: The Free Press.

Reicken, H. 1972. **Evaluation Action Programs: Reading in Social Action Research.** Boston: Allyn & Bacon. อ้างอิงใน สุวิชา ปัญญาบุษย์. 2546. การประเมินผลโครงการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอ (นสอ.) ประจำปีงบประมาณ 2544 ของกรมส่งเสริมการเกษตร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- Suchman, E.A. 1967. **Evaluation Research: Principles and Parastice in Public Service and Social Action Program.** New York: Russell Sage Foundation. อ้างใน สุริยาตร์ นกพึ้ง. 2530. ประเมินผลโครงการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม การศึกษาเฉพาะกรณีโครงการปฏิรูปที่ดินเอกชน อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- W.H.O/UNICEF. 1978. **Report of the International Conference on Primary Health Care.** Geneva: W.H.O. อ้างใน เกียรติศักดิ์ เรืองทองดี. 2536. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนา ศึกษาเฉพาะ: กรณี ตำบลสหกรณ์นิยม อำเภอลำลูกกา จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Yamane, T. 1973. **Statistic; an Introduction Analysis.** Tokyo: Harper International ed.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

เรื่อง การประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการ
อุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประเมิน
ประสิทธิผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่าง
ยั่งยืน: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี” คำตอบจากแบบสอบถามจะไม่มี
ผลกระทบต่อเจ้าหน้าที่โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณผู้ให้ข้อมูล
เนื่องจากการนำเสนอข้อมูลและผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวมทั้งหมด จึงใคร่ขอความกรุณา
จากท่านในการตอบแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริง ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็น
ประโยชน์ต่อการปรับปรุงแผนการปฏิบัติงานของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ให้เกิด
ประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. แบบสอบถามชุดที่ 1 สำหรับเจ้าหน้าที่ ประกอบด้วยคำถาม 4 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะทั่วไปของเจ้าหน้าที่ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม
ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ในการบริหารโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม
ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม
ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมี
ส่วนร่วม

3. โปรดกรอกข้อความหรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) ให้ตรงกับความเป็นจริงของท่าน
ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้กรุณาตอบแบบสอบถามอย่างสมบูรณ์ทุกข้อ

นายสมพร คงชนกฤตกร

นิสิตปริญญาโทสาขาการจัดการทรัพยากร

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้วิจัย

**ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะทั่วไปของเจ้าหน้าที่โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของอุทยานแห่งชาติ
เอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี**

1. ชื่อ ..... นามสกุล ..... อายุ ..... ปี

2. หน้าที่รับผิดชอบในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม
  - ( ) ผู้จัดการโครงการ   ( ) ฝ่ายงานข้อมูลวิชาการและเผยแพร่
  - ( ) ฝ่ายประสานงานชุมชน   ( ) ฝ่ายประสานงานทั่วไป
  - ( ) ฝ่ายอาหารและการเงิน   ( ) ฝ่ายยานพาหนะและขนส่ง
  - ( ) อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

3. อายุการทำงานในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ..... ปี ในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม
..... ปี

**ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ในการบริหารโครงการส่งเสริม
การมีส่วนร่วม ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี**

1. โปรดระบุความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหาร โครงการ

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
1.1 กิจกรรมประชาสัมพันธ์โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม					
1.2 การประชุมแสดงความคิดเห็นเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการโครงการส่งเสริม การมีส่วนร่วม ของแต่ละหมู่บ้าน					
1.3 การประชุมแสดงความคิดเห็นเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการโครงการส่งเสริม การมีส่วนร่วม ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ					
1.4 ประชุมผู้นำเพื่อร่างหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐ					
1.5 การฝึกอบรมหลักสูตรการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
1.6 นำผู้นำหรือแกนนำไปศึกษาดูงานต่างพื้นที่					
1.7 ประชุมราษฎรเพื่อรับฟังความคิดเห็นและพิจารณาร่างหลักเกณฑ์กติกา ประชาคมร่วมรัฐ					
1.8 ดำรวจจัดทำข้อมูลพื้นฐานระดับพื้นที่					
1.9 ดำรวจและจำแนก (zoning) การใช้ประโยชน์พื้นที่อุทยานฯ					
1.10 รั้งวัดจัดทำเครื่องหมายแนวเขตอุทยานฯ และพื้นที่ทำกิน					
1.11 ประชุมผู้นำเพื่อรับฟังความคิดเห็นและจัดสรรร่างหลักเกณฑ์กติกา ประชาคมร่วมรัฐและจัดตั้งองค์กรระดับหมู่บ้าน					
1.12 รวบรวมภูมิปัญญาของชุมชนแต่ละพื้นที่					
1.13 สนับสนุนและร่วมดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการระดับชุมชนหรือท้องถิ่น					
1.14 ประชุมร่วมองค์กรผู้นำกับเจ้าหน้าที่					

2. โปรตระบุความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการในบริหารงาน โครงการ

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
2.1 กิจกรรมประชาสัมพันธ์โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม					
2.2 การประชุมแสดงความคิดเห็นเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการ โครงการส่งเสริม การมีส่วนร่วม ของแต่ละหมู่บ้าน					
2.3 การประชุมแสดงความคิดเห็นเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการ โครงการส่งเสริม การมีส่วนร่วม ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ					
2.4 ประชุมผู้นำเพื่อร่างหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐ					
2.5 การฝึกอบรมหลักสูตรการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ					
2.6 นำผู้นำหรือแกนนำไปศึกษาดูงานต่างพื้นที่					
2.7 ประชุมราษฎรเพื่อรับฟังความคิดเห็นและพิจารณาร่างหลักเกณฑ์กติกา ประชาคมร่วมรัฐ					
2.8 ดำรวจจัดทำข้อมูลพื้นฐานระดับพื้นที่					
2.9 ดำรวจและจำแนก (zoning) การใช้ประโยชน์พื้นที่อุทยานฯ					
2.10 รั้งวัดจัดทำเครื่องหมายแนวเขตอุทยานฯ และพื้นที่ทำกิน					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
2.11 ประชุมผู้นำเพื่อรับฟังความคิดเห็นและจัดสรรร่างหลักเกณฑ์กติกา ประชาคมร่วมรัฐและจัดตั้งองค์กรระดับหมู่บ้าน					
2.12 รวบรวมภูมิปัญญาของชุมชนแต่ละพื้นที่					
2.13 สนับสนุนและร่วมดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการระดับชุมชนหรือท้องถิ่น					
2.14 ประชุมร่วมองค์กรผู้นำกับเจ้าหน้าที่					

3. โปรดระบุความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการ
บริหารโครงการ

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
3.1 กิจกรรมประชาสัมพันธ์โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม					
3.2 การประชุมแสดงความคิดเห็นเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการ โครงการส่งเสริม การมีส่วนร่วม ของแต่ละหมู่บ้าน					
3.3 การประชุมแสดงความคิดเห็นเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการ โครงการส่งเสริม การมีส่วนร่วม ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ					
3.4 ประชุมผู้นำเพื่อร่างหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐ					
3.5 การฝึกอบรมหลักสูตรการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ					
3.6 นำผู้นำหรือแกนนำไปศึกษาดูงานต่างพื้นที่					
3.7 ประชุมราษฎรเพื่อรับฟังความคิดเห็นและพิจารณาร่างหลักเกณฑ์กติกา ประชาคมร่วมรัฐ					
3.8 ดำรวจจัดทำข้อมูลพื้นฐานระดับพื้นที่					
3.9 ดำรวจและจำแนก (zoning) การใช้ประโยชน์พื้นที่อุทยานฯ					
3.10 รับผิดชอบจัดทำเครื่องหมายแนวเขตอุทยานฯ และพื้นที่ทำกิน					
3.11 ประชุมผู้นำเพื่อรับฟังความคิดเห็นและจัดสรรร่างหลักเกณฑ์กติกา ประชาคมร่วมรัฐและจัดตั้งองค์กรระดับหมู่บ้าน					
3.12 รวบรวมภูมิปัญญาของชุมชนแต่ละพื้นที่					
3.13 สนับสนุนและร่วมดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการระดับชุมชนหรือท้องถิ่น					
3.14 ประชุมร่วมองค์กรผู้นำกับเจ้าหน้าที่					

4. โป้ระระบบความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการบริหารโครงการ

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
4.1 กิจกรรมประชาสัมพันธ์โครงการ 4.2 การประชุมแสดงความคิดเห็นเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการโครงการส่งเสริม การมีส่วนร่วม ของแต่ละหมู่บ้าน 4.3 การประชุมแสดงความคิดเห็นเพื่อ 4.4 ประชุมผู้นำเพื่อร่างหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐ 4.5 การฝึกอบรมหลักสูตรการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 4.6 นำผู้นำหรือแกนนำไปศึกษาดูงานต่างพื้นที่ 4.7 ประชุมราษฎรเพื่อรับฟังความคิดเห็นและพิจารณาร่างหลักเกณฑ์กติกา ประชาคมร่วมรัฐ 4.8 สำรวจัดทำข้อมูลพื้นฐานระดับพื้นที่ 4.9 สำรวและจำแนก (zoning) การใช้ประโยชน์พื้นที่อุทยานฯ 4.10 รั้งวัดจัดทำเครื่องหมายแนวเขตอุทยานฯ และพื้นที่ทำกิน 4.11 ประชุมผู้นำเพื่อรับฟังความคิดเห็นและจัดสรรร่างหลักเกณฑ์กติกา ประชาคมร่วมรัฐและจัดตั้งองค์กรระดับหมู่บ้าน 4.12 รวบรวมภูมิปัญญาของชุมชนแต่ละพื้นที่ 4.13 สนับสนุนและร่วมดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการระดับชุมชนหรือท้องถิ่น 4.14 ประชุมร่วมองค์กรผู้นำกับเจ้าหน้าที่ คัดเลือกคณะกรรมการ โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของอุทยานแห่งชาติ เอราวัน					

**ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม
อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี**

1. โปรดระบุความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

ข้อคำถาม	เห็นด้วยกับรูปแบบนี้				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
1. การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าที่ชุมชน พึ่งพิงอยู่ 2. ให้ “คนอยู่กับป่า” โดยการผ่อนปรนให้ประชาชนอาศัยและทำกินในพื้นที่ป่า สงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรมและพื้นที่อนุรักษ์ที่ไม่ล่อแหลม 3. สร้างองค์ความรู้ ภูมิปัญญาให้แก่ชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมในการ ติดตาม ประเมินผล และการจัดตั้งองค์กรที่แข็งแกร่ง					

2. โปรดระบุความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการ

ข้อคำถาม	เห็นด้วยกับรูปแบบนี้				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
1. วัตถุประสงค์เพื่อให้ “คนอยู่กับป่า” ได้อย่างชอบธรรมและเกื้อกูลกับ ธรรมชาติอันเป็นการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา ที่ดินทำกิน ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2. วัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและ ทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วม ของชุมชนและประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ โดยพื้นฐานการยอมรับซึ่งกัน และกัน 3. วัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการอุทยานแห่งชาติ โดย ใช้กลไกจากรายการที่อยู่ในพื้นที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนการแก้ปัญหา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					

3. โปรดระบุความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับแผนงานและกิจกรรมของโครงการ

3.1 แผนปฏิบัติการระดับชุมชน/ท้องถิ่น

ข้อความ	เห็นด้วยกับรูปแบบนี้				
	น้อย มาก	น้อย ย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
<p>1. แผนงานเสริมสร้างความแข็งแกร่งและจัดตั้งองค์กรชุมชน</p> <p>1.1 ประชาสัมพันธ์โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม</p> <p>1.2 การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการนำร่อง ฯ และคัดเลือกผู้นำ</p> <p>1.3 การประชุมผู้นำเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน</p> <p>1.4 นำผู้นำและ / หรือแกนนำไปทัศนศึกษา ดูงานต่างพื้นที่</p> <p>1.5 ประชุมนำเพื่อร่างหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐของหมู่บ้าน</p> <p>1.6 ประชุมราษฎรเพื่อรับฟังความคิดเห็นและพิจารณาร่างหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐและจัดตั้งองค์กรระดับหมู่บ้าน</p> <p>1.7 ทำป้ายและเอกสารประชาสัมพันธ์ร่างกติกาประชาคมร่วมรัฐ</p> <p>2. แผนงานรวบรวมฐานข้อมูลและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น</p> <p>2.1 ดำรวจจัดทำฐานข้อมูลในระดับพื้นที่</p> <p>2.2 รวบรวมภูมิปัญญาของชุมชนแต่ละพื้นที่</p> <p>2.3 ฝึกอบรมวิทยากรพื้นบ้าน</p> <p>3. แผนงานพัฒนาโครงการเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิต</p> <p>3.1 อบรมให้ความรู้การวางแผนและจัดทำโครงการพัฒนาชุมชน</p> <p>3.2 การฝึกอบรมโครงการพัฒนาชุมชน</p>					

3.2 แผนปฏิบัติการระดับหน่วยงานของรัฐ

ข้อคำถาม	เห็นด้วยกับรูปแบบนี้				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
<p>1 แผนงานจำแนกเขตการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์พื้นที่อุทยานแห่งชาติ</p> <p>1.1 สํารวจและจำแนกเขต (zoning) การใช้ประโยชน์พื้นที่อุทยานแห่งชาติ</p> <p>1.2 ปรับปรุงและจัดทำแผนที่การใช้ประโยชน์พื้นที่อุทยานแห่งชาติ</p> <p>1.3 รั้งวัดและจัดทำเครื่องหมายแนวเขตอุทยานแห่งชาติและหมายแนวเขตพื้นที่ทำกินของราษฎร</p> <p>2 แผนงานคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและบรรเทาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม</p> <p>2.1 สนับสนุนและร่วมดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการระดับชุมชน / ท้องถิ่น</p> <p>2.2 สํารวจและจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพ</p> <p>2.3 คุ้มครองและเฝ้าระวังพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของราษฎรและองค์กรที่มีศักยภาพ (อาสาสมัครพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ)</p> <p>2.4 พื้นฟูพื้นที่ดินน้ำที่เสื่อมโทรมตามแนวพระราชดำริ</p> <p>2.5 ควบคุมไฟป่าโดยให้ราษฎรและชุมชนในพื้นที่มีส่วนร่วม</p> <p>2.6 พื้นฟูปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์</p> <p>2.7 อบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในออกนอกนี้ยังมี</p>					

3.4 แผนงานอื่นๆ

ข้อคำถาม	เห็นด้วยกับรูปแบบนี้				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
<p>1. ประชุมคณะกรรมการดำเนินงานในระดับพื้นที่</p> <p>2. สัมมนาเวทีสัญจรแลกเปลี่ยนความคิดเห็น</p> <p>3. ประชุมคณะทำงานเฉพาะกิจ</p>					

ข้อคำถาม	เห็นด้วยกับรูปแบบนี้				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
4. ประชุมติดตามประเมินผล					
5. ประชุมร่วมองค์กรผู้นำกับเจ้าหน้าที่					
6. การอำนวยการโครงการนำร่อง					
7. รักท้องถิ่น รักแผ่นดิน รักอุทยาน					

4. โปรดระบุความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับ**คุณสมบัติของบุคลากร**ในโครงการ

ข้อคำถาม	เห็นด้วยกับรูปแบบนี้				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
1. ผู้จัดการ โครงการควรเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาตั้งระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีบทบาทในชุมชน เป็นผู้ช่วยหรือหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ					
2. ฝ่ายงานข้อมูลวิชาการและเผยแพร่ควรเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาตั้งระดับปริญญาตรีขึ้นไป และมีความรู้ทางด้านการจัดการทรัพยากรและการเผยแพร่เป็นอย่างดี					
3. ฝ่ายประสานงานชุมชนควรเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี น่าเชื่อถือ					
4. ฝ่ายประสานงานทั่วไปควรเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความรับผิดชอบสูง					
5. ฝ่ายอาหารและการเงินควรเป็นผู้ที่มีความสามารถในการทำอาหาร มีความรู้ทางการเงินและบัญชีเป็นอย่างดี					
6. ฝ่ายยานพาหนะและขนส่งเป็นผู้ที่มีใบอนุญาตขับขี่ มีประสบการณ์ในการขับขี่ในพื้นที่มากกว่า 1 ปี					

5. โปรดระบุความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับ**ลักษณะมีส่วนร่วม**

ข้อคำถาม	เห็นด้วยกับรูปแบบนี้				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ					
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ					

ข้อคำถาม	เห็นด้วยกับรูปแบบนี้				
	น้อย มาก	น้อย ย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์					
4. การมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล					

ตอนที่ 4 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโครงการ (อาทิ เช่น วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ระยะเวลาดำเนินการ งบประมาณ ฯลฯ เป็นต้น)

- กิจกรรมประชาสัมพันธ์โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม
 รายละเอียดของปัญหา .....
 ข้อเสนอแนะ .....
- กิจกรรมการประชุมแสดงความคิดเห็นเพื่อคัดเลือกคัดเลือกคณะกรรมการ โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของแต่ละหมู่บ้าน
 รายละเอียดของปัญหา .....
 ข้อเสนอแนะ .....
- กิจกรรมการประชุมแสดงความคิดเห็นเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการ โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ
 รายละเอียดของปัญหา .....
 ข้อเสนอแนะ .....
- กิจกรรมประชุมผู้นำเพื่อร่างหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐ
 รายละเอียดของปัญหา .....
 ข้อเสนอแนะ .....
- กิจกรรมการฝึกอบรมหลักสูตรการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
 รายละเอียดของปัญหา .....

ข้อเสนอแนะ .....

6. กิจกรรมนำผู้นำหรือแกนนำไปศึกษาดูงานต่างพื้นที่

รายละเอียดของปัญหา .....

ข้อเสนอแนะ .....

7. กิจกรรมประชุมราษฎรเพื่อรับฟังความคิดเห็นและพิจารณาร่างหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐ

รายละเอียดของปัญหา .....

ข้อเสนอแนะ .....

8. กิจกรรมสำรวจจัดทำข้อมูลพื้นฐานระดับพื้นที่

รายละเอียดของปัญหา .....

ข้อเสนอแนะ .....

9. กิจกรรมสำรวจและจำแนก (zoning) การใช้ประโยชน์พื้นที่อุทยานฯ

รายละเอียดของปัญหา .....

ข้อเสนอแนะ .....

10. กิจกรรมรณรงค์จัดทำเครื่องหมายแนวเขตอุทยานฯ และพื้นที่ทำกิน

รายละเอียดของปัญหา .....

ข้อเสนอแนะ .....

11. กิจกรรมประชุมผู้นำเพื่อรับฟังความคิดเห็นและจัดสรรร่างหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐ
และจัดตั้งองค์กรระดับหมู่บ้าน

รายละเอียดของปัญหา .....

ข้อเสนอแนะ .....

12. รวบรวมภูมิปัญญาของชุมชนแต่ละพื้นที่

รายละเอียดของปัญหา .....

ข้อเสนอแนะ .....

13. กิจกรรมสนับสนุนและร่วมดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการระดับชุมชนหรือท้องถิ่น

รายละเอียดของปัญหา .....

ข้อเสนอแนะ .....

14. กิจกรรมประชุมร่วมองค์กรผู้นำกับเจ้าหน้าที่

รายละเอียดของปัญหา .....

ข้อเสนอแนะ .....

แบบสอบถาม

เรื่อง การประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี” คำตอบจากแบบสอบถามจะไม่มีผลกระทบต่อราษฎรผู้ให้ข้อมูล เนื่องจากการนำเสนอข้อมูลและผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวมทั้งหมด จึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านในการตอบแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริง ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแผนการปฏิบัติงานของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. แบบสอบถามชุดที่ 2 สำหรับหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกที่สามารถให้ข้อมูลได้ พื้นที่เป้าหมายของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วยคำถาม 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะทั่วไปของราษฎรผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของราษฎร ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ตอนที่ 3 ข้อมูลเพื่อการประเมินผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

3. โปรดกรอกข้อความหรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) ให้ตรงกับความเป็นจริงของท่าน
ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้กรุณาตอบแบบสอบถามอย่างสมบูรณ์ทุกข้อ

นายสมพรคงชนกฤตกร

นิสิตปริญญาโทสาขาการจัดการทรัพยากร

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะทั่วไปของราษฎรผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ชื่อ ..... นามสกุล ..... ที่อยู่ปัจจุบัน .....

2. อายุ .....ปี (6 เดือนขึ้นไปให้นับเป็นปีเต็ม)

3. สถานะ

☐ หัวหน้าครัวเรือน	☐ สามี/ภรรยา
☐ ญาติ	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

4. ระดับการศึกษา

☐ ไม่ได้เรียน	☐ ประถมศึกษา
☐ มัธยมศึกษาตอนต้น	☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
☐ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	☐ อนุปริญญา (ปวส.)
☐ ปริญญาตรี	☐ สูงกว่าปริญญาตรี

5. สถานภาพ

☐ โสด	☐ สมรส
☐ หม้าย/หย่าร้าง	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ..... คน

7. กำลังแรงงานที่พึงพิง (เด็ก<6, ผู้ใหญ่<60) ..... คน

8. อาชีพหลัก

☐ เกษตรกร	☐ ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย
☐ รับจ้าง	☐ รับราชการ
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)	

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
1.4 ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงแนวทางในการดำเนินกิจกรรม					
1.5 ท่านมีส่วนร่วมในการชี้แจง และทำความเข้าใจ เมื่อเกิดความขัดแย้งในระหว่างการร่วมกิจกรรม					

2. โปรดระบุความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการในการบริหารโครงการ

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
2.1 ท่านได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุน เงินทุน แรงงาน หรือวัสดุอุปกรณ์ เพื่อดำเนินกิจกรรม					
2.2 ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์โครงการ ให้แก่เพื่อนบ้านหรือผู้ที่สนใจ					
2.3 ท่านได้มีส่วนร่วมในการประชุมแสดงความคิดเห็นเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของแต่ละหมู่บ้าน					
2.4 ท่านได้มีส่วนร่วมในการประชุมแสดงความคิดเห็นเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ					
2.5 ท่านได้มีส่วนร่วมในการประชุมผู้นำเพื่อร่างหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐ					
2.6 ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมหลักสูตรการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ					
2.7 ท่านได้มีส่วนร่วมในการเดินทางไปศึกษาดูงานต่างพื้นที่					
2.8 ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมราษฎรเพื่อรับฟังความคิดเห็นและพิจารณาร่างหลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐ					
2.9 ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการสำรวจจัดทำข้อมูลพื้นฐานระดับพื้นที่					
2.10 ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจและจำแนก (zoning) การใช้ประโยชน์พื้นที่อุทยานฯ					
2.11 ท่านมีส่วนร่วมในการรังวัดจัดทำเครื่องหมายแนวเขตอุทยานฯ และพื้นที่ทำกิน					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
2.12 ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมผู้นำเพื่อรับฟังความคิดเห็นและจัดสรรร่าง หลักเกณฑ์กติกาประชาคมร่วมรัฐและจัดตั้งองค์กรระดับหมู่บ้าน					
2.13 ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการ รวบรวมภูมิปัญญาของชุมชน					
2.14 ท่านได้สนับสนุนและร่วมดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการระดับชุมชนหรือ ท้องถิ่น					
2.15 ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมร่วมองค์กรผู้นำกับเจ้าหน้าที่					

3. โปรดระบุความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจาก
บริหารโครงการ

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
3.1 การเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติมากยิ่งขึ้น					
3.2 การเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการทำให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มากยิ่งขึ้น					
3.3 การเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการทำให้ชุมชนให้การยอมรับในตัวเจ้าหน้าที่ มากยิ่งขึ้น					
3.4 การเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการทำให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น					
3.5 การเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการทำให้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างราษฎรกับ ระหว่างราษฎรกันเอง และระหว่างราษฎรกับเจ้าหน้าที่ลดลง					

4. โปรดระบุความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลการบริหาร
โครงการ

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
4.1 ท่านได้มีส่วนร่วมในการติดตามผลที่เกิดจากการดำเนินงานกิจกรรมที่ ดำเนินการในชุมชนของท่าน					
4.2 ท่านได้ปรึกษาหารือกับราษฎรและเจ้าหน้าที่เพื่อทบทวนผลที่เกิดขึ้นหลังจาก การเข้าร่วมกิจกรรมของ โครงการ					
4.3 ท่านได้ศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการใน ชุมชนของท่าน					
4.4 ท่านได้รับมอบหมายให้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของ โครงการ					
4.5 ท่านมีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินผลการดำเนินงาน					
4.6 ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการติดตาม ประเมินผล					

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ

รายละเอียดของปัญหา

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

**ตอนที่ 3 ข้อมูลเพื่อประเมินผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริม
การมีส่วนร่วม**

1. โปรดระบุความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับความสามารถของโครงการในการทำให้ราษฎรอยู่กับป่าได้อย่างชอบธรรม

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
1.1 การระบุแนวเขตอุทยานแห่งชาติกับพื้นที่ทำกินของราษฎรทั้งในแผนที่และในพื้นที่จริงมีความชัดเจน					
1.2 ชุมชนของท่านและเจ้าหน้าที่ยอมรับและถือปฏิบัติตามแนวเขตที่ได้ตกลงร่วมกัน					
1.3 ชุมชนของท่านยอมรับและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ กติกาประชาคมร่วมรัฐ เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่าไม้ภายในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ					
1.4 โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ช่วยให้ราษฎรมีผลผลิตทางการเกษตรต่อหน่วยพื้นที่เพิ่มขึ้น					
1.5 โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ช่วยให้ราษฎรมีความรู้ มีทักษะ และเทคนิค ในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น					
1.6 โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ช่วยให้ราษฎรสามารถนำความรู้ไปเป็นแนวทาง ในการประกอบอาชีพใหม่ได้					
1.7 โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ช่วยแก้ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อขยาย พื้นที่ทางการเกษตรลดลง					
1.8 ท่านยอมรับและปฏิบัติตาม หลักเกณฑ์ กติกาประชาคมร่วมรัฐ ในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ					
1.9 โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ช่วยให้เกิดขีดแย้งระหว่างราษฎรกับเจ้าหน้าที่ เกี่ยวกับที่ดินทำกินลดลง					

2. โปรดระบุความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับความสามารถของโครงการในการทำให้ราษฎรอยู่กับป่าอย่างเกื้อกูลกับธรรมชาติ

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
2.1 ท่านมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาพื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้น					
2.2 ท่านมีทักษะ มีความชำนาญในการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาพื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้น					
2.3 ท่านมีทัศนคติที่ดี มีความต้องการหรือความตั้งใจที่จะนำความรู้ไปใช้ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติในการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาพื้นที่ป่าไม้					
2.4 ท่านมีแรงจูงใจในการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ					
2.5 ราษฎรในชุมชนของท่านมีสิทธิเท่าเทียมกันในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ					
2.6 ท่านมีส่วนได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น					
2.7 ราษฎรใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด					
2.8 ราษฎรใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยมีของเสียให้น้อยที่สุด					
2.9 ราษฎรใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่ทำลายความสมดุลย์ตามธรรมชาติ					

3. โปรดระบุความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับความสามารถของโครงการในการทำให้ราษฎรใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
3.1 ท่านสามารถนำหลักวิชาการมาประยุกต์ใช้กับทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่					
3.2 ท่านสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้ทั่วถึงกัน					
3.3 ท่านสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนได้ยาวนานที่สุด					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
3.4 ท่านสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติตามหลักวิชาการจัดการผสมผสานกับภูมิ ปัญญาท้องถิ่นได้อย่างไร					
3.5 ท่านมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น					
3.6 ท่านสามารถดำรงชีพโดยไม่ต้องพึ่งพาคนอื่นหรือหน่วยงานของรัฐ					

4. โปรดระบุความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้ง
ทางตรงและทางอ้อม

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
4.1 ท่านมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ทั้งทางตรงและทางอ้อม					
4.2 ท่านมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและ ทางอ้อม					
4.3 ท่านได้รับผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม					
4.4 ท่านมีส่วนร่วมติดตาม ประเมินผลจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติใน พื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม					

5. โปรดระบุความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับการส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่
อุทยานแห่งชาติเอราวัณของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
5.1 ชุมชนและองค์กรชุมชนของท่านมีความเข้มแข็งในการจัดการและอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
5.2 ชุมชนและองค์กรชุมชนของท่านมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่มากขึ้น					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
5.3 ชุมชนของท่านมีผู้นำที่เข้มแข็งและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคมในการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
5.4 ผู้นำชุมชนของท่านมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่					
5.5 ชุมชนของท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตบริการและมีอาชีพรองรับที่ไม่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ					
5.6 ราษฎรมีอาชีพรองรับที่ไม่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ					
5.7 ท่านได้รับเงินสนับสนุนการประกอบอาชีพ จากองค์กรชุมชนอย่างเพียงพอต่อความต้องการ					
5.8 องค์กรชุมชนในชุมชนของท่านได้รับเงินสนับสนุนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติจากอย่างเพียงพอต่อความต้องการ					
5.9 โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ช่วยให้ราษฎรมีรายได้ต่อเดือนเพิ่มขึ้น					
5.10 โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ช่วยให้ราษฎรมีเงินออมเพิ่มสูงขึ้น					
5.11 โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ช่วยให้ราษฎรมีหนี้สินลดลง					
5.12 โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ช่วยให้ราษฎรมีความอยู่ดีกินดี					

6. โปรดระบุความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับความสามารถในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ หลังจากเริ่มดำเนินงานโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
6.1 ปัญหาด้านมลภาวะและปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติเอราวัณลดลง					
6.2 ปัญหาความขัดแย้งระหว่างราษฎรกับเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลดลง					
6.3 โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ช่วยให้อุทยานแห่งชาติเอราวัณมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว					
6.4 โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ช่วยให้อุทยานแห่งชาติเอราวัณยังคงความสวยงามตามธรรมชาติ					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
6.5 โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ช่วยให้เนื้อที่ป่าไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เอราวัณเพิ่มขึ้น					
6.6 โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ช่วยให้ทรัพยากรในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เอราวัณยังคงความหลากหลายทางชีวภาพ (biodiversity)					

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ –นามสกุล

นายสมพร คงธนภักดิ์

วัน เดือน ปี ที่เกิด

วันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2524

สถานที่เกิด

จังหวัดนครราชสีมา

ประวัติการศึกษา

วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วนศาสตร์) มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์